

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Корнієнко Надія

**Співробітництво України з міжнародними
організаціями у митній сфері**

Спеціальність 8. – 03050801 «Фінанси і кредит»

Магістерська робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»

Студентка групи ФМОзі - 51
Н.Корнієнко

(підпис)

Науковий керівник:
к.е.н. О.М. Стефанків

(підпис)

Магістерську роботу допущено
до захисту:

« _____ » _____ 2013 р.

Завідуючий кафедрою банківської справи,
доктор економічних наук, професор
Л.М. Алексеєнко

(підпис)

Тернопіль – 2013

ЗМІСТ	ст.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У МИТНІЙ СФЕРІ	8
1.1. Економічна сутність і принципи співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері	8
1.2. Міжнародна діяльність центрального органу виконавчої влади України, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи	15
1.3. Правові форми співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері	23
Висновки до розділу I	33
РОЗДІЛ.2. ПРАКТИКА СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ МИТНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ УНІВЕРСАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ	35
2.1. Тенденції співпраці Всесвітньої митної організації з Україною у митній сфері	35
2.2. Співробітництво України з Світовою організацією торгівлі у сфері митних відносин	46
2.3. Сучасний етап співробітництва України з міжнародними митними організаціями універсального характеру	54
Висновки до розділу II	67
РОЗДІЛ.3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ТА СНД ЯК РЕГІОНАЛЬНИМИ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У МИТНІЙ СФЕРІ	69
3.1. Економіко-правничі засади поглиблення співпраці України з Європейським Союзом у митній сфері	69
3.2. Пріоритети та суперечності розвитку співробітництва України з СНД у митній сфері	78
3.3. Розробка багатовекторної моделі поєднання співробітництва України з Європейським Союзом та СНД у галузі митної справи	86
Висновки до розділу III	104
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	114

ВСТУП

Актуальність вибраної теми дослідження пов'язана із певними змінами у світовій торговельній політиці та внутрішньодержавному митному регулюванні наприкінці ХХ ст., результатом яких стало очевидне поглиблення міжнародного митного співробітництва, в тому числі з міжнародними організаціями універсального та регіонального характеру. Поглиблення європейського міжнародного співробітництва, напрямку у формуванні єдиного митного простору і митного права Європейського Співтовариства, утворення зони вільної торгівлі країн СНД та формування Митного союзу Білорусі, Казахстану та Росії, євроінтеграційний вектор зовнішньої політики України зумовили нагальну необхідність вирішення низки теоретичних і практичних проблем, пов'язаних зі здійсненням та перспективами розвитку співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері (Світова Організація Торгівлі, Всесвітня Митна Організація, Європейський Союз, СНД, Митний союз, Організація за демократію та економічний розвиток – ГУАМ, Організація Чорноморського економічного співробітництва – ОЧЕС).

Крім того, до останнього часу не приділялося належної уваги відносно комплексного системного дослідження становлення та розвитку співробітництва України з міжнародними організаціями універсального та регіонального характеру у митній сфері, міжнародній діяльності центрального органу виконавчої влади України, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, правовим формам співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері, правового статусу Всесвітньої митної організації як інституційної основи міжнародного співробітництва з Україною у митній сфері тощо.

Вивчення процесів співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері стало актуальним не лише з огляду на потреби науки міжнародного права, але й у контексті розвитку митного права України та певних економічних наук. Так, необхідним є повне й всебічне дослідження

проблем додержання нашою державою в національній практиці митного регулювання загальновизнаних у світових митних відносинах норм і стандартів, виконання міжнародних договорів України з питань митної справи, приведення національного митного законодавства у відповідність до вимог ЄС, пошук шляхів удосконалення та гармонійного поєднання співробітництва України з Європейським Союзом та СНД у галузі митної справи.

Разом з тим, окремі аспекти співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері вивчали такі вітчизняні й зарубіжні науковці, як І.Г. Бережнюк, Н.Е. Буваєва, Г.К. Борисов, О.В. Вотченікова, С.В. Галько, О.П. Гребельник, Я. Гудов, Г.О. Дегтяр, Є.В. Додін, А.В. Духневич, М.М. Каленський, В.Т. Камзюк, С.В. Ківалов, В.В. Коваленко, К.І. Куценко, Б.В. Кормич, А.І. Кредісов, Л.В. Лавренюк, В.В. Мицик, В.М. Мовчан, Г.Г. Мокров, М.В. Новикова, В.Ф. Опришко, Н. В. Осадча, В.Ю. Палагнюк, О.П. Пасічна, П.В. Пашко, С.М. Перепьолкін, К.К. Сандровський, В.В. Суворов, С.С. Терещенко, Т.В. Філіпенко, В.В. Філатов, В.В. Ченцов та ін.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає у комплексному дослідженні сутності співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері, перспектив розвитку та шляхів удосконалення такого співробітництва, напрацюванні пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення митного законодавства України на основі вимог норм і стандартів міжнародного митного права.

Поставлена мета визначила необхідність зосередження уваги на таких завданнях:

- 1) дослідити теоретико-методологічні засади співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері;
- 2) з'ясувати поняття та зміст співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері;

3) проаналізувати міжнародну діяльність центрального органу виконавчої влади України, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи;

4) визначити правові форми, подальший розвиток та шляхи удосконалення співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері

5) сформулювати пропозиції та рекомендації, спрямовані на удосконалення митного законодавства України та практики її міжнародного митного співробітництва.

Об'єктом дослідження є правовідносини між Україною та міжнародними організаціями універсального та регіонального характеру у сфері міжнародного митного співробітництва.

Предметом дослідження є теоретичні основи та практичні питання співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері у контексті сучасних тенденцій формування єдиного європейського митного простору та входження до нього України.

Вибрані наукові методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження використана система загальнонаукових та спеціальних методів пізнання правових явищ.

Теоретичним фундаментом дослідження є діалектико-матеріалістичний метод пізнання соціально-правових явищ і засновані на ньому загальнонаукові методи. В процесі дослідження широко використовувались такі традиційні загальнонаукові методи: історико-правовий, формально-логічний, порівняльний, статистичний. Для вирішення окремих теоретичних і прикладних завдань застосовувались методи конкретно-соціологічних досліджень, які забезпечили емпіричну базу дослідження.

Наукові висновки і рекомендації, що містяться у роботі, базуються на методі системного аналізу об'єкту та предмету дослідження, а також на положеннях Конституції України та відповідних міжнародно-правових актах,

законах та постановах Верховної Ради України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України, відомчих наказах і інструкціях, статистичних та аналітичних документах.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

- пропонується під формами співпраці розуміти ті межі, в яких здійснюється співробітництво між державами, оскільки існують дві такі форми: багатостороннє і двостороннє співробітництво. В свою чергу, багатостороннє співробітництво поділяється на універсальне співробітництво, тобто співпраця в межах світового співтовариства, і співпраця в межах регіону, тобто регіональне співробітництво;
- обґрунтовується, що основними формами співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері виступають: створення спеціальних вільних економічних зон; спільна діяльність по боротьбі з контрабандою; надання преференцій та привілеїв в митних відносинах; взаємне визнання документів, які використовуються під час здійснення митного контролю та оформлення; узгоджене застосування процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, які використовуються митними органами для здійснення митних процедур; проведення інших спільних одноразових чи постійних заходів у митній сфері;
- з'ясовано, що ВМО є єдиною міжнародною міжурядовою організацією світового масштабу створеною спеціально для організації міжнародного співробітництва в галузі митної справи та є інституційною основою такого співробітництва;
- при аналізі сутності СОТ, її структури, завдань, принципів та основних напрямків діяльності, вказується, що із моменту її створення та підписання комплексу угод і домовленостей система СОТ виступає інституційним механізмом забезпечення торговельно-економічної діяльності ООН;

- запропоновано перспективи розвитку співробітництва України з міжнародними митними організаціями універсального та регіонального характеру в сучасних умовах.

Практична значущість отриманих результатів дослідження.

Викладені у дослідженні висновки і практичні рекомендації, а також пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства мають обґрунтовану теоретичну та практичну спрямованість і можуть бути використані у Івано-Франківській та інших митницях для удосконалення правового регулювання міжнародного митного співробітництва .

Апробація результатів. Основні положення, висновки та рекомендації дипломної роботи доповідалися на науково-практичній конференції _____ . та опубліковані автором у тезах доповіді науково-практичної конференції.

Структура дипломної роботи та її обсяг. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи складає 129 сторінок, містить 4 рисунки та 126 джерел літератури.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У МИТНІЙ СФЕРІ

1.1. Економічна сутність і принципи співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері

Співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері у сучасних умовах глобалізації виступає як один із видів спільної діяльності держав, спрямованої на узгодження їх інтересів та досягнення спільних цілей у розв'язанні митних питань на основі загальновизнаних принципів і норм міжнародного права [2, с.107].

При цьому, слід зазначити, що співробітництво України та міжнародних організацій у митній сфері зводиться до впорядкування та розвитку різноманітних видів міжнародних митних відносин, присвячених, як правило, питанням: спрощення та гармонізації митних процедур; упровадження сучасних митних інформаційних систем та обміну на їх основі статистичною інформацією; боротьби з митними правопорушеннями; розвитку потенціалу національних митних адміністрацій; гармонізації та уніфікації національних митно-правових систем на основі єдиних міжнародних стандартів; створення митних союзів та ін. В той же час, співробітництво можна розглядати в таких аспектах: а) як один із типів міжнародних відносин, що виникають і розвиваються між рівноправними суб'єктами міжнародного права на недискримінаційних засадах; б) як один із принципів міжнародного спілкування у сфері міжнародних митних і пов'язаних з ними відносин (економічних, торговельних тощо) та зміст цих відносин; в) як організаційний процес, що відбувається між державами; г) як діяльність уповноважених державних органів, як правило, митних органів; д) як правовий обов'язок держав незалежно від відмінностей у їх політичних, економічних і соціальних системах; е) як загальносистемний інститут міжнародного митного права [3,

с.7].

Актуальним є питання щодо адаптації закону Парето до побудови партнерських відносин у митній справі. Розвиток цього закону у цьому напрямку дозволяє сформулювати його в такому вигляді: 20% найбільш вигідних контактів у сфері міжнародного митного співробітництва дають країні 80% доходів [1].

Отже, завдання Державної митної служби України в сфері митного співробітництва повинні зосереджуватись на контактах з цим колом найбільш привабливих митних установ держав, митні відносини з якими найбільшою мірою є привабливими та прибутковими.

Співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері повинне розвиватися за певними встановленими сценаріями: підвищення, збереження та зниження рівня відносин. Рівень відносин у такому співробітництві пропонується визначати як ступінь кооперації митних установ різних країн у сфері міждержавного товарообміну. Кожна зі сторін співробітництва у митній сфері повинна ставитись до цього процесу на підґрунті планової компоненти, одним із елементів якої є прогнозування сценарію розвитку відносин, а також вживати заходів щодо оптимального розвитку подій. Очікування митних установ національного та міжнародного рівня стосовно сценарію розвитку їх відносин можуть мати різний ступінь узгодженості. В обох випадках розробляється та погоджується сторонами спільний сценарій розвитку їхнього співробітництва у митній сфері.

До того ж, необхідно звернути і на різноманітні наукові погляди з приводу митного співробітництва. Зокрема, поміж існуючих наукових поглядів щодо виникнення міжнародного митного співробітництва, тривалий час переважаючою вважалася позиція таких вчених, як К. Г. Борисов, В. В. Мицик і К. К. Сандровський [5]. На їх погляд, це сталося наприкінці XIX– на початку XX ст. Так, В. В. Мицик перші спроби організації міждержавного митного співробітництва на європейському континенті пов'язує з діяльністю Ліги Націй, під егідою якої з листопада 1923 р. було розпочато розробку

проекту першої міжнародної Конвенції про спрощення митних та інших формальностей [6, с. 63].

У свою чергу, професор К.К. Сандровський виникнення міждержавного митного співробітництва пов'язував з діяльністю іншої міжнародної організації – Міжнародного союзу з публікації митних тарифів (далі – Міжнародний союз) [7, с.162].

Проте, можна погодитись із думкою С.М Перепьолкіна, що позиція зазначених вище авторів є помилковою, оскільки здійснення митного співробітництва між державами на рівні міжнародних організацій лише засвідчило масштабність розвитку такого співробітництва та остаточно затвердило виникнення нової його форми.

Рівень взаємовідносин відображається у взаємній зацікавленості митних установ різних держав, міжнародних митних організацій до співробітництва. Традиційно до складу неформальних відносин входить: лояльність, взаємна довіра, взаємна вигідність. Держава-ініціатор міжнародного митного співробітництва може пропонувати міжнародній організації розробку інтегрованої та узгодженої стратегії такого співробітництва. Зміст цієї стратегії – підвищення рівня партнерського підходу в процесі міжнародного митного співробітництва, пошук нових форм і методів взаємної підтримки, розподіл відповідальності та ризику у спільних митних заходах [1].

Протягом років незалежності України розроблено такі стратегічні документи: Програму стратегічного розвитку «Український прорив», «Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки, «Державна стратегія регіональної політики до 2015 року», «Стратегія національної безпеки України» [12; 13; 14; 15].

Однак ці стратегічні документи не трансформувалися в чіткі плани заходів. Вони недостатньо скоординовані стосовно завдань з підвищення конкурентоспроможності та технологічного розвитку країни. Брак

концентрації зусиль і ресурсів на тих напрямках діяльності, де формуються перспективні конкурентні переваги, ігнорування прийнятих у світі механізмів стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності значно зменшили вплив прийнятих програмних документів на якість економічного розвитку. У результаті навіть обмежений перелік цільових завдань таких програм не виконується та відчутних зрушень у бік розбудови інноваційної конкурентоспроможної економіки не відбувається. Пропонується вбудовування стратегії міжнародного митного співробітництва в стратегічну концепцію загальнодержавного розвитку [1].

Саме тому, виходячи зі ієрархічної структури стратегії, зокрема державної, пропонується сприймати стратегію міжнародного митного співробітництва як функціональну стратегію макроекономічного розвитку України. Ураховуючи вдале географічне розташування України, наша держава має усі об'єктивні передумови щодо виконання ролі інтегратора у міжнародному митному співробітництві з боку держав-членів СНД та Європейського Союзу. Ефективне виконання транзитних функцій у контексті обґрунтованої економічної політики може стати фактором збільшення державних доходів [1].

Як ми бачимо, міжнародне митне співробітництво виконує важливу роль в суспільстві. Окремо відзначимо що сфера міжнародного співробітництва суттєво впливає на авторитет країни в цілому. Рівень міжнародного митного співробітництва залежить від зовнішньої політики держави. Відкрита зовнішня політика, спрямована на інтеграцію держави до світового співтовариства сприяє розвитку та поглибленню міжнародних зв'язків між країнами. Отже створення сприятливих умов для підвищення рівня міжнародного митного співробітництва є одним з пріоритетних напрямків діяльності органів державної влади.

Принцип співробітництва держав є одним з основних принципів міжнародного права. На даному принципі базується практично весь зміст статуту Організації Об'єднаних Націй (ООН) та він закріплений у Декларації

про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до статуту ООН 1970 р. [39]. При чому, у Декларації зазначається, що держави зобов'язані співпрацювати одна з одною, незалежно від відмінностей їхніх політичних, економічних і соціальних систем, у різних галузях міждержавних відносин з метою підтримання міжнародного миру та безпеки і сприяння міжнародній економічній стабільності та прогресу, загальному добробуту народів і міжнародному співробітництву, вільному від дискримінації, що має у своїй основі такі відмінності [39].

Під формами співпраці можна розуміти ті межі, в яких здійснюється співробітництво між державами, оскільки існують дві такі форми: багатостороннє і двостороннє співробітництво. В свою чергу, багатостороннє співробітництво поділяється на універсальне співробітництво, тобто співпраця в межах світового співтовариства, і співпраця в межах регіону, тобто регіональне співробітництво.

Говорячи про співвідношення багатостороннього та двостороннього співробітництва, слід зазначити, що вони не протиставлені один одному, а, як правило, доповнюють один одного, діючи в одному напрямі. Міжнародно-правове регулювання економічної співпраці держав, зокрема у сфері митних відносин, здійснюється на основі: 1) міжнародних договорів; 2) рішень (рекомендацій, постанов) міжнародних організацій; 3) рішень міждержавних економічних конференцій; 4) міжнародних звичаїв.

Норми міжнародних митних правовідносин складають основу зовнішньоекономічної та митної політики, а міжнародні стандарти – її реалізацію: порядок переміщення через державні кордони товарів і транспортних засобів, стягнення митних платежів, митне оформлення, митний контроль, різні митні обмеження, пов'язані з практикою зовнішньоторговельного ліцензування і квотування (нетарифне і адміністративне регулювання).

В той же час, в Україні зовнішньоекономічна та митна діяльність використовує два основних стандарти: тарифне регулювання (економічне) і нетарифне регулювання (адміністративне). Відповідно до регулювання міжнародних митних відносин можна віднести чотири основних напрямки: 1) уніфікацію і стандартизацію процесу митної оцінки; 2) оцінку товарів для справляння митних зборів; 3) уніфікацію митних процедур і митних формальностей; 4) уніфікацію товарної номенклатури, забезпечення її порівнянності з номенклатурою, що використовується у міжнародних зовнішньоекономічних зв'язках.

Таким чином, міжнародне митне співробітництво – це один із видів спільної діяльності держав, міжнародних митних організацій та інших суб'єктів, спрямованої на узгодження їх інтересів та досягнення спільних цілей у вирішенні особистих та спільних проблем у митній справі, на основі загально визнаних принципів і норм міжнародного права. Відповідно співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері є складовою частиною міжнародного митного співробітництва як такого, оскільки воно є ширшим за змістом та за своєю суттю охоплює більш ширші форми такого співробітництва. Саме тому, співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері ми розглядаємо через призму міжнародного митного співробітництва.

Внаслідок чого, можна визначити завдання митного співробітництва України на міжнародному рівні:

1) міжнародне митне співробітництво забезпечує розвиток національного митного законодавства України шляхом імплементації до нього міжнародних норм. Практика митного регулювання свідчить про те, що митне законодавство України потребує значних змін проведення яких наблизить його до світових стандартів;

2) одним із головних завдань міжнародного співробітництва є підвищення рівня технічного забезпечення підрозділів митних органів України, від якого залежить показник ефективності дій митних органів

України. Впровадження новітніх засобів технічного забезпечення дозволить спростити митні процедури та зменшити час їх проведення;

3) важливим завданням митного співробітництва є активізація боротьби з контрабандою. Встановлення спільних домовленостей між країнами світу, митними організаціями дозволяє активно взаємодіяти в сфері боротьби з контрабандою. У даному випадку мова йде не тільки про обмін інформацією, але й про проведення спільних операцій, метою яких є знищення каналів контрабанди. Захищеність митного кордону країни є запорукою її економічної безпеки. Відзначимо, що лише скоординовані взаємні дії представників митних органів країн та міжнародних (митних) організацій здатні забезпечити позитивний результат;

4) міжнародне митне співробітництво дає можливість дослідження світового досвіду митного регулювання та впровадження його на території України. Відзначимо, що під світовим досвідом митного регулювання слід розуміти спрощений порядок проведення окремих митних процедур, досягнення в сфері впровадження нових форм та видів здійснення митного контролю та інше.

В свою чергу, співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері повинне ґрунтуватися на засадах сучасного партнерського підходу. Партнерському підходу при співробітництві у митній справі притаманні рівноправність між представниками держав (митними установами), міжнародними митними організаціями та певною мірою їх інтеграція. Співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері як один із видів соціально-економічних взаємовідносин передбачає можливість виникнення лояльності між сторонами.

Стратегія співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері виступає одним із елементів стратегічного розвитку митної справи в Україні загалом та одна з функціональних стратегій досягнення стійких конкурентних переваг держави на світовому рівні, оскільки

розвинута митна справа – показник сучасності та конкурентоспроможності держави.

1.2. Міжнародна діяльність центрального органу виконавчої влади України, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи

В Концепції реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей» від 29 жовтня 2010 року зазначається, що Державна митна служба України є дієвим інструментом у руках Президента України і держави для створення сприятливого клімату у розвитку зовнішньої торгівлі і залучення інвестицій та забезпечення надходжень до державного бюджету. За час свого функціонування митна служба України реалізувала низку необхідних реформ, але сучасні вимоги і завдання, поставлені Президентом України щодо забезпечення прискореного розвитку національної економіки, необхідності впровадження реформ, орієнтованих на покращення добробуту людей, потребують переходу до сучасних, інноваційних методів роботи митних органів [19]. Однією із необхідних умов реалізації процесу реформування митної служби є удосконалення та покращення співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері.

Оскільки Україна стала на шлях лібералізації митної політики, основним резервом збільшення надходжень митних платежів до бюджету на перспективу стане удосконалення організації митного контролю. Структура вітчизняної митної служби є досить розгалуженою, що створює необхідні передумови для здійснення ефективного митного контролю та успішного митного регулювання зовнішньої торгівлі. Водночас до основних проблем функціонування Державної митної служби України можна віднести: неефективність правової бази, яка регламентує діяльність митних органів, нестабільність національного законодавства; відсутність чіткої зовнішньоекономічної стратегії; необхідність лібералізації митного

регулювання у зв'язку із приведенням діючого законодавства до норм СОТ, що дещо суперечить потребам нашої держави у захисті національних виробників; потреба посилення протидії втратам Державного бюджету України у частині надходження митних платежів з причин заниження митної вартості товарів, недостовірної класифікації товарів та визначення країни їх походження; ускладненість та значна тривалість процедур митного контролю та оформлення, а також інших видів державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України [22, с.134].

Вирішення перелічених проблем потребує, перш за все, удосконалення правової бази, яка регламентує діяльність митних органів, та розробити чітку зовнішньоекономічну стратегію.

Згідно ст. 564 Митного кодексу України, міжнародна діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спрямовується і координується Президентом України, Кабінетом Міністрів України та здійснюється за погодженням з Міністерством закордонних справ України [16].

За дорученням Кабінету Міністрів України центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, може в обсязі наданих відповідно до чинного законодавства повноважень вести переговори та консультативну роботу, пов'язану з підготовкою міжнародних договорів з питань державної митної справи. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, з метою вдосконалення митного контролю підтримує зв'язки з митними адміністраціями іноземних держав, в установленому законом порядку укладає з ними відповідні міжвідомчі договори. Крім того, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, представляє Україну у Всесвітній митній організації, інших міжнародних організаціях [16].

В той же час, на реалізацію норм Митного кодексу України у сфері міжнародного співробітництва, діє Положення про Державну митну службу України від 12 травня 2011 року № 582/2011 та Положення про Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва Державної митної служби України від 25 березня 2011 року №252 [17; 18].

У відповідності до п. 3 Положення про Державну митну службу України від 12 травня 2011 року № 582/2011, Держмитслужба України відповідно до покладених на неї завдань: 1) укладає в установленому порядку міжвідомчі договори з митними органами інших держав, проводить у межах своїх повноважень переговори та консультаційну роботу з підготовки міжнародних договорів з питань митної справи за дорученням Кабінету Міністрів України, готує пропозиції щодо укладення таких договорів, а також припинення та/або зупинення їх дії; 2) здійснює разом із митними органами інших держав заходи щодо вдосконалення процедури пропуску через державний кордон товарів і транспортних засобів, їх митного контролю та митного оформлення; 3) забезпечує взаємодію митних органів з іншими органами виконавчої влади та митними органами інших держав, надсилає відповідно до укладених договорів митним органам таких держав запити щодо проведення перевірки документів, поданих суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності при митному оформленні, забезпечує виконання міжнародних договорів України про взаємну допомогу в митних справах [17]. Крім того, п. 8. Положення про Державну митну службу України від 12 травня 2011 року № 582/2011 зазначає, що Держмитслужба України у процесі виконання покладених на неї завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими органами виконавчої влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, підприємствами, установами, організаціями [17].

В свою чергу, п. 1.2. Положення про Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва Державної митної служби України від 25 березня 2011 року №252 зазначає, що Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва є спеціалізованим митним органом та входить до єдиної загальнодержавної системи митної служби України, забезпечує реалізацію основних завдань митної служби України, а саме: здійснення міжнародного співробітництва у сфері державної митної справи, залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення діяльності митної служби України, управління об'єктами митної інфраструктури, розбудова митного кордону, а також матеріально-технічного забезпечення митної служби України, соціального розвитку та виконання інших повноважень, делегованих Державною митною службою України [18].

Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва у своїй діяльності керується Конституцією України, Митним кодексом України, Господарським та Цивільним кодексами України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами Міністерства фінансів України, актами Держмитслужби України та даним Положенням. Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва підпорядковується Держмитслужбі України, є юридичною особою, утримується за рахунок коштів Державного бюджету України, має самостійний баланс, рахунки в територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк із зображенням Державного герба України та зі своїм найменуванням, інші печатки, штампи, бланки [18].

Положення про структурні підрозділи Департаменту розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва та посадові інструкції його працівників затверджуються начальником відповідно до вимог чинного законодавства, з урахуванням примірних (типових) положень і інструкцій,

розроблених Держмитслужбою України, та Положення про Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва Державної митної служби України від 25 березня 2011 року №252.

Крім того, п. 2.1.2. Положення про Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва Державної митної служби України від 25 березня 2011 року №252 вказує на основні завдання Департаменту, які полягають у організації та здійсненні заходів щодо міжнародного співробітництва у сфері державної митної справи, залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення діяльності митної служби України:

1) підготовка організаційних та координаційних заходів щодо співробітництва Держмитслужби України з іноземними державними органами, міжнародними організаціями та об'єднаннями, до компетенції яких належать питання здійснення державної митної справи;

2) забезпечення погодження проектів міжнародних договорів у митній сфері, що надходять на адресу Держмитслужби України;

3) здійснення попереднього перекладу міжнародних договорів та додатків до них та подання їх на затвердження до Міністерства закордонних справ України;

4) представлення інтересів Держмитслужби України під час її участі в міжнародних об'єднаннях, форумах та міжнародних організаціях;

5) обмін досвідом з іноземними митними адміністраціями, міжнародними організаціями та об'єднаннями;

6) здійснення необхідних організаційних, процедурних та контрольних заходів у процесі залучення та використання міжнародної технічної допомоги (в межах компетенції Департаменту);

7) сприяння в організації закордонних відряджень працівників Держмитслужби України, митниць, спеціалізованих митних органів, митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України; забезпечення виконання протокольних заходів під час прийому в Держмитслужбі України представників іноземних

митних адміністрацій, міжнародних організацій та об'єднань, інших іноземних установ та їх представництв в Україні;

8) здійснення заходів щодо адаптації законодавства України у митній сфері до міжнародних стандартів;

9) залучення міжнародної технічної допомоги з метою підвищення ефективності діяльності Держмитслужби України, митниць, спеціалізованих митних органів, митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України;

10) координація діяльності підрозділів Держмитслужби України, митниць, спеціалізованих митних органів, митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України з питань виконання міжнародних домовленостей та законодавства про міжнародні договори України [18].

В свою чергу, в п. 3. Положення про Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва Державної митної служби України від 25 березня 2011 року №252 закріплені його функції з питань організації та розвитку міжнародного співробітництва, які полягають у таких напрямках його діяльності:

1) здійснює організаційно-правове забезпечення взаємодії Держмитслужби України з митними адміністраціями іноземних держав, в тому числі з Всесвітньою митною організацією, Європейським Союзом та його органами, іншими міжнародними організаціями, дипломатичними представництвами іноземних держав в Україні та дипломатичними представництвами України за кордоном.

2) готує пропозиції керівництву Держмитслужби України щодо адаптації законодавства України з питань державної митної справи до загальноєвропейських міжнародних стандартів, реалізації заходів, спрямованих на подальший розвиток і поглиблення співпраці з іноземними митними адміністраціями, міжнародними організаціями та об'єднаннями у сфері державної митної справи.

3) готує та подає керівництву Держмитслужби України пропозиції стосовно приєднання до міжнародних договорів у митній сфері або їх денонсації та здійснює моніторинг стану виконання цих міжнародних договорів, у тому числі зобов'язань, що випливають із членства України у Всесвітній митній організації. Інформує керівництво Держмитслужби України про випадки порушення структурними підрозділами Держмитслужби України, митниць, спеціалізованих митних органів, митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України міжнародних домовленостей, а також про виникнення ситуацій, які можуть спричинити такі порушення.

4) здійснює попередній переклад міжнародних договорів та додатків до них, з подальшим погодженням їх змісту з іншими структурними підрозділами Держмитслужби України, до повноважень яких належать питання, які є предметом таких міжнародних договорів, та подання їх на затвердження до Міністерства закордонних справ України.

5) бере участь у підготовці оформлення документів працівникам структурних підрозділів Держмитслужби України, митниць, спеціалізованих митних органів, митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України для виїзду їх в закордонні службові відрядження.

6) готує проекти наказів Держмитслужби України, пропозиції до кошторисів і фінансових розрахунків для забезпечення закордонних відряджень, а також кошториси витрат на представницькі цілі під час перебування в Держмитслужбі України іноземних делегацій.

7) здійснює протокольні заходи та інформаційно-документальне забезпечення під час переговорів і зустрічей керівництва Держмитслужби України з представниками міжнародних митних адміністрацій, міжнародних організацій та об'єднань.

8) здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства під час виїзду працівників митної служби України в закордонні службові

відрядження та прийому іноземців в митній службі України; інформує керівництво Держмитслужби України про виявлені порушення та подає пропозиції щодо їх усунення.

9) здійснює підготовку проектів технічного завдання на закордонні відрядження Голови Держмитслужби України, його заступників та керівництва Департаменту та прийоми представників іноземних делегацій на рівні керівництва в Держмитслужбі України, направляє їх на погодження до Міністерства закордонних справ України та контролює цей напрям роботи у митній службі України.

10) бере участь у забезпеченні гласності в діяльності митної служби України, в інформуванні громадськості та заінтересованих сторін про стан міжнародного співробітництва України у сфері державної митної справи [18].

Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва очолює начальник, який призначається на посаду й звільняється з неї наказом Держмитслужби України в порядку, визначеному законодавством. Начальник має заступників за напрямами діяльності. Кількість заступників та їх повноваження визначаються Держмитслужбою України за поданням начальника.

Отже, на сучасному етапі розвитку економіки України в умовах глобалізації проведення ефективної митної політики є одним з основних засобів регулювання зовнішньоекономічної діяльності з огляду на важливість інтеграції у світовий торговельний простір. Перехід України до ринкових умов господарювання супроводжується здійсненням радикальних реформ у зовнішньоекономічній сфері, пов'язаних з активним входженням у світове господарство та лібералізацією зовнішньої торгівлі. Тому, слід погодитися із думкою О.П. Пасічної з приводу того, що слід зосередити увагу на таких проблемних питаннях вітчизняної митно-тарифної політики в умовах глобалізації міжнародного співробітництва у митній сфері: 1) забезпечення повноправної участі України в діяльності міжнародних економічних і фінансових організацій, поглиблення транскордонного співробітництва у

митній сфері; 2) адаптація законодавства України у галузі митної справи до норм міжнародних угод та конвенцій; 3) удосконалення митно-тарифної політики України, зокрема здійснення ефективного впровадження засобів і методики пост-аудиту; 4) уніфікація механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності відповідно до вимог СОТ із урахуванням економічних інтересів України [21, с.91].

1.3. Правові форми співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері

Відповідно до ст.2 Закону України «Про міжнародні договори» від 29 червня 2004 року, міжнародний договір України – це укладений у письмовій формі з іноземною державою або іншим суб'єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом, незалежно від того, міститься договір в одному чи декількох пов'язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменування (договір, угода, конвенція, пакт, протокол тощо) [23]. В той же час, як бачимо, до інших суб'єктів міжнародного права, Закон України «Про міжнародні договори» відносить і міжнародні організації, які виступають як міжнародні міжурядові організації.

Отже, положення Закону України «Про міжнародні договори» вказує на те, що міжнародні договори країни укладаються з іноземними органами, державами та міжнародними організаціями від імені України, уряду України, міністерств та інших органів центральної влади. Крім того, положення даного нормативно-правового акту визначають, що міжнародні угоди укладаються не тільки з владою іноземних держав, але й з міжнародними організаціями (Організація Об'єднаних Націй, Всесвітня Митна Організація тощо).

Як зазначає Ф.В. Філатов, міжнародне митне співробітництво є складовою зовнішньої політики України. Його основним завданням є визначення стратегічного курсу розвитку митної справи в Україні та

встановлення партнерських відносин між країнами світу. Напрями зовнішньої політики безпосередньо пов'язані з внутрішньою безпекою держави. Надійна захищеність митного кордону допоможе зберегти економіку держави та підтримати вітчизняного товаровиробника. В свою чергу, сфера зовнішньої торгівлі повинна вийти з тіньового сектора, що значно збільшить доходну частину бюджету України [24, с.528].

Таким чином, практичні питання міжнародного митного співробітництва реалізуються в рамках правових форм співробітництва. Правові форми міжнародного митного співробітництва – це напрямки діяльності держав в сфері митної справи метою яких є усунення зайвих бар'єрів та спрощення митних процедур між країнами світу, а також гармонізація митного законодавства держав та приведення його до єдиних стандартів митного регулювання. Можна погодитись із думкою Т.В. Філіпенка та В.В. Філатова з приводу того, що правові форми співробітництва віддзеркалюють спільні домовленості держав, які закріплені в положеннях міжнародних угод. Різноманітність правових форм митного співробітництва обумовлена пошуками нових, більш досконалих засобів гармонізації сфери митних відносин. Отже, розробка правових форм митного співробітництва вимагає врахування таких факторів, як економічний рівень країни та орієнтація зовнішньої політики держави. В рамках дослідження даного питання необхідним є розгляд змісту окремих правових форм міжнародного митного співробітництва [11, с.30].

Однією з головних правових форм міжнародного співробітництва є створення спеціальних вільних економічних зон. Зокрема, К.К. Сандровський, спираючись на матеріали конференції ООН визначає вільну зону, як зону в національній митній території, розташовану поблизу морських портів або аеропортів, до якої без проведення митних процедур надходить обладнання та інші товари іноземного походження [9, с.94]. На наш погляд, дане визначення не в повному об'ємі розкриває сутність та зміст поняття вільна зона. Адже, незрозуміло, що означає термін «митні

формальності». Отже необхідним є деталізація, які саме формальності слід розуміти у даному випадку.

Поняття вільної зони визначене в одній із доповідей, яка була зроблена на Конференції ООН з торгівлі і розвитку у 1975 р. В ній зазначається, що вільна зона – це анклав у національній митній території, яка зазвичай розташовується поблизу від міжнародного морського порту або аеропорту. У цю зону без митних формальностей надходить устаткування, оснащення та інші товари іноземного походження. Ця імпортована продукція переробляється в зоні, а потім експортується поза нею без втручання митних властей країни зони. Сьогодні ці зони здебільшого називаються спеціальними митними зонами, вільними економічними зонами, а також трапляються й інші назви [27, с.177].

При цьому, найбільш повне визначення поняття, вільної зони надано в Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 року (так звана Конвенція Кіотто). У даному міжнародному нормативно-правовому акті зазначається, що під вільною зоною слід розуміти частину території однієї держави до якої ввезені товари звичайно розглядаються як товари, які знаходяться за межами митної території по відношенню до права імпорту і не підлягає звичайному митному контролю [28].

Згідно ст. 130 МК України, вільна митна зона – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання. При цьому, ст. 131 МК України зазначає, операції з поміщеними у митний режим вільної митної зони товарами, що знаходяться на територіях вільних митних зон комерційного типу, обмежуються лише

простими складськими операціями, необхідними для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах вільної митної зони з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація. Також допускаються подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції [16].

В свою чергу, з поміщеними у митний режим вільної митної зони товарами, що знаходяться на територіях вільних митних зон сервісного типу, дозволяється здійснення операцій, пов'язаних із ремонтом, модернізацією, будівництвом повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин, а також операцій, зазначених у частині першій цієї статті, необхідність у яких виникла у зв'язку з експлуатацією вільної митної зони цього типу. Переліки видів товарів, які можуть бути поміщені у митний режим вільної митної зони з метою розміщення на територіях вільних митних зон промислового типу, та виробничих операцій, які можуть здійснюватися з такими товарами, визначаються окремими законами України для кожної такої зони.

Загальні питання створення спеціальних економічних зон закріплені в Законі України «Про принципи створення та функціонування спеціальних (митних) економічних зон» від 13 жовтня 1992 року № 2673-ХІІ. Визначення території для створення вільної економічної зони відбувається з врахуванням потенціалу регіону, його територіального розміщення та рівня розвитку промисловості та виробництва [29]. Іншими словами, регіон повинен бути привабливим для інвесторів та мати стабільні показники економічного розвитку. В ст. 133 Митного кодексу України зазначається, що товари можуть перебувати в митному режимі вільної митної зони на території вільної митної зони протягом усього часу функціонування відповідної вільної митної зони. [16].

Таким чином, строк перебування товарів в межах спеціальних митних зон фактично обмежується лише строком функціонування даних зон. У процесі дослідження необхідним є визначення обсягу митних процедур, які проводяться відносно товарів, що перебувають на території спеціальних економічних зон. У межах спеціальних економічних зон митні органи мають право здійснювати контроль та нагляд за територією спеціальної зони, вимагати від осіб, які здійснюють облік товарів, які переміщуються за межі спеціальної митної зони, здійснювати перевірку товарів, які ввозяться або вивозяться за межі спеціальної митної зони.

У країнах, які входять до Європейського Союзу, питання, пов'язані із функціонуванням вільних зон, регулюються Митним кодексом Європейських співтовариств, який був прийнятий 12 жовтня 1992 р. З метою здійснення нагляду за правильністю застосування законодавства у цій сфері з боку країн – членів Європейського Союзу створений спеціальний орган – Комітет з питань вільних зон і вільних складів [30, с.19].

Відповідно до ст. 166 Митного кодексу ЄС від 12 жовтня 1992 року № 2913/92, вільні зони і вільні склади є частиною митної території Співтовариства або приміщеннями, що знаходяться на цій митній території, які відділені від звичайної митної території і в яких: а) не товари Співтовариства щодо стягнення імпорتنих мит і застосування заходів торговельної політики при імпорті, розглядаються як не знаходяться на митній території Співтовариства до тих пір, поки вони не будуть оформлені у вільний обіг або в іншу митну процедуру або не будуть використані або спожиті при умови дотримання інших положень, ніж містяться у митному законодавстві; б) у відношенні товарів Співтовариства, якщо це передбачено спеціальними положеннями законодавства співтовариства, внаслідок їх приміщення у вільну зону або на вільний склад, застосовуються заходи, які в основному застосовуються при експорті цих товарів [33].

Щодо зон вільної торгівлі як однієї з організаційно-правових форм міжнародного митного співробітництва, то вони створюються на основі

угоди двох і більше держав, за якою усуваються всі перепони в торговельних зв'язках між ними. Водночас ці угоди надають право визначати власну політику стосовно держав, які не є учасниками таких угод. Прикладом такої угоди може бути Угода про створення зони вільної торгівлі між країнами-членами СНД, яка була підписана 15 квітня 1994 року. Відповідно до ст. 1 зазначеної Угоди зона вільної торгівлі створюється для вирішення завдань, пов'язаних із скасуванням мита, а також податків і зборів, які мають з ними еквівалентну дію, і кількісних обмежень; усунення інших перешкод для вільного переміщення товарів і послуг; створення ефективної системи взаємних розрахунків і системи платежів у торговельних та інших операціях; співробітництво в проведенні торговельної економічної політики для досягнення цілей цієї Угоди в галузях промисловості, сільського господарства, транспорту, фінансів, інвестицій, у соціальній сфері, а також у розвитку добросовісної конкуренції тощо; сприяння міжгалузевій і внутрішньогалузевій кооперації та науково-технічному співробітництву; гармонізації та уніфікації законодавства Договірних Сторін тією мірою, якою це необхідно для належного та ефективного функціонування зони вільної торгівлі [31].

У 1991 р. були створені зони вільної торгівлі країнами так званої Андської групи (Болівія, Колумбія, Перу, Еквадор і Венесуела). У тому ж році була підписана Угода про зону вільної торгівлі між США та Канадою, а в 1993 р. – Центральна Європейська Угода про вільну торгівлю з участю Польщі, Угорщини і Словаччини [27, с.178-179].

При чому Україна укладає двосторонні Угоди про вільну торгівлю з Азербайджаном, Вірменією, Білорусією, Грузією, Казахстаном, Киргизстаном, Литвою, Латвією, Молдовою, Російською Федерацією та іншими державами-учасниками СНД [32].

Створюються вільні зони на основі угод і з участю інших держав. Митний союз є також однією з форм співробітництва держав. Він створюється державами-учасниками з метою проведення спільної політики в

галузі зовнішньоекономічних відносин і митного законодавства та усунення перешкод на шляху товарообміну між відповідними країнами-учасницями. Так, 6 січня 1995 р. була підписана Угода між Урядом Республіки Білорусь та Урядом Російської Федерації про створення Митного союзу, до якої, підписавши відповідні Угоди, 20 січня 1995 р. приєдналася Республіка Казахстан, а 29 березня 1996 р. – Киргизька Республіка. У цій Угоді визначені цілі та принципи формування єдиного Митного союзу. До цілей, заради яких створювався Митний союз, належать: забезпечення спільними діями соціально-економічного прогресу своїх країн через усунення між ними перепон, що їх розділяють, для вільної економічної взаємодії між суб'єктами господарювання; гарантування стійкого розвитку економіки, вільного товарообміну і добросовісної конкуренції; зміцнення координації торговельної політики своїх країн і забезпечення всебічного розвитку національного народного господарства; створення умов для формування загального економічного простору; створення умов для активного виходу держав – членів Митного союзу на світовий ринок [27, с.179].

Митний союз як економічне об'єднання держав, заснований на відповідних принципах. Одним із таких принципів є наявність єдиної митної території держав — учасниць Митного союзу. Його здійснення досягається скасуванням у торгівлі між державами товарами, які походять з їх території, митного обкладання податків і зборів, що мають еквівалентну дію, а також кількісних обмежень. Крім того, передбачається встановлення і застосування у відносинах з третіми країнами однакового торговельного режиму, загальних митних тарифів і заходів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі. І, нарешті, передбачається формування механізму взаємовідносин Митного союзу з третіми державами та міжнародними організаціями на основі положень Угоди між урядами держав-членів про єдиний порядок регулювання зовнішньоекономічної діяльності [27, с.179].

Поширеними правовими формами співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері виступає їхня діяльність по

боротьбі з контрабандою. Поширеною правовою формою міжнародного митного співробітництва є надання преференцій та привілеїв, варто зазначити, що застосування таких привілеїв сприяє встановленню партнерських відносин між країнами та стимулює подальший розвиток співробітництва між державами. Згідно ст. 281 МК України, допускається встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори. Вказані преференції надаються без яких-небудь взаємних вимог від країни. Іншими словами держава, яка приймає рішення про надання таких преференцій не має права вимагати від іншої країни проведення на свою користь будь яких дій. Умовою надання даних преференцій є неконкурентноспроможність держави та низький рівень розвитку економіки. Однак не менш важливою умовою є наявність тенденцій для розвитку та інтеграційний курс зовнішньої політики держави. Відзначимо, що з 1985 року діє загальний порядок надання преференцій та привілеїв, згідно з яким вони не можуть бути надані країнам з високим рівнем розвитку економіки і виробництва держави [11, с.32].

На сучасному етапі надання митних преференцій та привілеїв є поширеною міжнародною практикою ефективність якої доведена часом. Говорячи про питання міжнародного митного співробітництва відзначимо, що даний вид діяльності держави необхідно розглядати в комплексі з економічною та політичною сферою життя країни. Дана необхідність обумовлена тим, що сфера митної діяльності дуже тісно пов'язана з іншими аспектами суспільного життя.

У матеріалах офіційного сайту Державної митної служби України зазначається, що діяльність ДМСУ у сфері міжнародного митного співробітництва спрямована на підтримання партнерських стосунків з митними службами зарубіжних країн та забезпечення участі України в роботі

міжнародних організацій. Проте, необхідним для нашої держави є збільшення присутності у митному співробітництві та розширення кола партнерів. Серед пріоритетних партнерів України в митній сфері, перш за все, слід виділити Європейський Союз та країни СНД (Росія, Білорусь) [11, с.33].

Отже, значення митних переваг у співробітництві з міжнародними організаціями у митній сфері зумовлюється, по-перше, станом правового забезпечення митних пільг і тарифних преференцій (за принципами прозорості, законності, доступності, обґрунтованості, реалізація яких можлива за умов ефективного нормативно-правового врегулювання останніх), по-друге, пріоритетами державної внутрішньої й зовнішньої стратегії економічного й соціального розвитку, а відтак, і митної співробітництва нашої держави в цілому.

Таким чином, говорячи про правові форми митного співробітництва, слід відзначити існуючу необхідність розробки нових, більш досконалих форм. Ці дії сприятимуть поглибленню митних відносин між країнами та прискорять темпи вдосконалення національного митного законодавства. Ми погоджуємося із точкою зору Т.В. Філіпенка та В.В. Філатова з приводу того, що перспективною формою міжнародного митного співробітництва є створення єдиного інформаційно-аналітичного центру з питань митної справи, до якого увійдуть фахівці з різних країн світу. До завдань даного центру слід віднести: отримання, зберігання та обробка інформації про діяльність митних органів, у тому числі відносно боротьби з контрабандою; аналіз та розробка тенденцій розвитку митних відносин в світі на сучасному етапі; розробка та втілення механізмів спрощення та гармонізації митних відносин між країнами; надання консультативних послуг та рекомендацій митним органам країн; розгляд справ між митними органами держав стосовно порядку проведення митних процедур, або застосування норм міжнародного митного права [11, с.33]. До того ж, на сьогоднішній момент не існує міжнародного митного органу, який би розглядав спори з приводу

порушення митного законодавства на міжнародному рівні, хоча створення такого органу є необхідною. Складність митних відносин обумовлює виникнення багатьох спорів між державами, які вирішуються на рівні урядів країн. Створення незалежної комісії з вирішення митних спорів надасть можливість своєчасно вирішувати непорозуміння і уникати їх, отримуючи послуги по тлумаченню митного законодавства країн. Комісія може стати своєрідним арбітражем з митних питань. Нормативною основою діяльності даного центру повинна стати конвенція, підписана усіма країнами – учасниками. У майбутньому держави матимуть право приєднатись до конвенції та брати участь у роботі центру. Матеріальне забезпечення діяльності центру повинне відбуватись за рахунок внесків країн – учасниць. Вжиття даних заходів дозволить вивести митні відносини між країнами на якісно новий рівень.

Взаємодія держав здійснюється в межах міжнародних економічних організацій, які представляють собою організаційну форму міжнародного співробітництва, створених на основі універсальних багатосторонніх договорів організації митного співробітництва, насамперед пов'язаних з системою органів ООН. У межах ООН діє Конференція по торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), яка частково регулює відносини у митній сфері. Зокрема, Конференція розробила Загальну систему преференцій (ОСП) та Генеральну систему преференцій країн, що розвиваються (ГСП), які спрямовані на надання розвиненими країнами односторонніх поступок країнам, що розвиваються при переміщенні товарів через митний кордон [40].

Уніфікація норм міжнародного митного права та координація діяльності держав у галузі міжнародних митних відносин здійснюється також і Міжнародним союзом по публікації митних тарифів та Всесвітньою митною організацією. Дана організація створена з метою стандартизації та гармонізації митних процедур[41, с.3-13].

Митний союз ЄС можна визначити як економічний простір, учасники якого погодилися на підставі договору відмовитися від накладення один на

одного будь-яких мит, зборів, що мають рівнозначний ефект, або кількісних обмежень і прийняти зовнішній загальний митний тариф щодо третіх країн. Митний союз складається з двох рівнозначних компонентів: свободи пересування товарів, тобто заборони як експортних, так і імпортних митних зборів і будь-яких еквівалентних їм заходів, а так само кількісних обмежень між державами-членами; спільного митного тарифу, тобто єдиної системи регулювання експортно-імпортних відносин держав-членів ЄС з третіми країнами [30, с.5, 12].

Таким чином, основними правовими формами співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері виступають: створення спеціальних вільних економічних зон; їхня діяльність по боротьбі з контрабандою; та надання преференцій та привілеїв в митних відносинах; взаємне визнання документів, які використовуються під час здійснення митного контролю та оформлення; узгоджене застосування процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, які використовуються митними органами для здійснення митних процедур; проведення інших спільних одноразових чи постійних заходів у митній сфері.

Висновки до розділу 1

Міжнародне митне співробітництво – це один із видів спільної діяльності держав, міжнародних митних організацій та інших суб'єктів, спрямованої на узгодження їх інтересів та досягнення спільних цілей у вирішенні особистих та спільних проблем у митній справі, на основі загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права. Відповідно співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері є складовою частиною міжнародного митного співробітництва як такого, оскільки воно є ширшим за змістом та за своєю суттю охоплює більш ширші форми такого співробітництва. Саме тому, співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері ми розглядаємо через призму міжнародного

митного співробітництва.

Співробітництво України з міжнародними організаціями має внутрішню диференціацію за видами, яка зумовлена різноманітними причинами. В основу класифікації видів такого співробітництва можуть бути покладені різноманітні фактори, які впливають із сутності міжнародно-правових актів, залежать від тієї чи іншої території, на якій співробітництво здійснюється, від виду та кількості його учасників, від об'єкта спільної діяльності тощо.

На реалізацію норм Митного кодексу України у сфері міжнародного співробітництва, діє Положення про Державну митну службу України від 12 травня 2011 року № 582/2011 та Положення про Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва Державної митної служби України від 25 березня 2011 року №252.

Основними правовими формами співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері виступають: створення спеціальних вільних економічних зон, спільна діяльність по боротьбі з контрабандою; надання преференцій та привілеїв в митних відносинах; взаємне визнання документів, які використовуються під час здійснення митного контролю та оформлення; узгоджене застосування процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, які використовуються митними органами для здійснення митних процедур; проведення інших спільних одноразових чи постійних заходів у митній сфері.

РОЗДІЛ.2.

ПРАКТИКА СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ МИТНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ УНІВЕРСАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

2.1. Тенденції співпраці Всесвітньої митної організації як інституційної основи міжнародного співробітництва з Україною у митній сфері

Передумови утворення Всесвітньої митної організації були пов'язані із розвитком кризових тенденцій, які охопили більшу частину економічно розвинутих країн наприкінці 20-х – на початку 30-х років. «Велика депресія» 1929-1933 рр. довела необхідність координації багатьох питань макроекономічної політики на багатосторонньому рівні. Відсутність у передвоєнні роки міжнародних інституцій, які визначали б «правила гри» в міжнародних економічних відносинах на мегарівні з метою протидії економічній кризі, призвела до сепаратних дій окремих країн, що значно поглибило економічну кризу [45, с.575].

Всесвітня митна організація у своєму розвитку пройшла декілька еволюційних етапів. Однак першою міжнародною митною організацією був Міжнародний союз для публікації митних тарифів, який створено у 1890 році. Його діяльність полягала у наданні більше інформаційних, ніж організаційних функцій. Дана організація діє й сьогодні, та нараховує 50 держав-учасниць [47, с.33]. Поміж пострадянських республік до переліку таких держав входить Російська Федерація. Україна не є державою-членом Міжнародного союзу, але має можливість висловити згоду на приєднання до конвенції про його заснування [48, с.29].

При чому, як зазначає С.М. Перепьолкін, Міжнародний союз публікації митних тарифів, як видно з його назви, не наділений повноваженнями, пов'язаними з розробкою проектів міжнародних конвенцій, внесення змін до конвенцій або рекомендацій, що забезпечують однакове

тлумачення і застосування конвенцій тощо. Водночас, здійснювані під його контролем систематизація нормативно-правових актів з питань митного регулювання та розповсюдження інформації, що стосується митного регулювання і процедур сприяли подальшому прогресивному розвитку норм міжнародного митного права на багатосторонній колективній основі, шляхом розробки проектів міжнародних митних конвенцій з питань, які ще не врегульовані міжнародним правом та в яких право було ще не досить розвинуте в практиці держав [48, с.28-29].

Історія ВМО почалася у 1947 році, коли 13 європейських урядів, представлених у Комітеті Європейського Економічного Співробітництва погодилися сформувати Групу з вивчення можливості встановлення у Європі одного чи більше міжнародних європейських митних союзів, які базувалися б на Генеральній Угоді по Тарифах і Торгівлі (ГАТТ). У 1948 році ця Група організувала 2 комітети – Економічний Комітет та Митний Комітет. Економічний Комітет став попередником Організації з Економічного Співробітництва і Розвитку (OECD), а Митний Комітет став Радою Митного Співробітництва (RMC) [50]. Результатом роботи цих двох комітетів стало підписання 15 грудня 1950 р. у Брюсселі двох конвенцій – Конвенції по номенклатурі для класифікації митних тарифів і Конвенції по оцінці товарів у митних цілях. Тоді ж був підписаний установчий документ першої спеціалізованої митної організації – Конвенція про створення Ради митного співробітництва (RMC), що набула чинності 4 листопада 1952 р. [51]. Організаційна Сесія Ради була проведена у Брюсселі 26 січня 1953 року. Першу Сесію RMC відвідали представники 17 європейських країн [50].

Після декількох десятків років зростання кількості країн – членів, у 1994 році Рада прийняла робочу назву Всесвітня Митна Організація, що більш точно відображає її перехід до дійсно глобальних міжурядових інституцій. Сьогодні в межах країн – членів ВМО здійснюється більше 95% обсягу світової торгівлі. На сьогоднішній день до складу ВМО входить 177

держав. Україна стала членом ВМО у 1992 році. З 2009 року очолює ВМО – Генеральний секретар Куніо Мікурія [50].

ВМО є незалежним міждержавним органом, діяльність якого на сьогодні зосереджена в таких сферах: вирішення питань безпеки та поліпшення світової торгівлі, розвиток потенціалу національних митних служб, боротьба з підробками та контра фактом [52]. Крім того, ВМО є єдиною міжнародною міжурядовою організацією світового масштабу створеною спеціально для організації міжнародного співробітництва в галузі митної справи та є інституційною основою такого співробітництва [41, с.8].

Завдання ВМО полягають у тому, що дана міжнародна організація(рис.2.1):

1) встановлює, підтримує та впроваджує міжнародні інструменти для гармонізації та єдино подібного застосування спрощених та ефективних митних систем та процедур, які керують рухом товарів, людей та транспортних засобів через митні кордони;

2) підтримує зусилля країн – членів у забезпеченні узгодження з їх законодавством шляхом намагань максимізувати рівень ефективності співробітництва членів один з одним та з іншими міжнародними організаціями для боротьби з митними та іншими міжнародними правопорушеннями;

3) допомагає країнам – членам у їх зусиллях відповідати вимогам сучасного ділового середовища та адаптуватися до обставин, що змінюються, та шляхом впровадження зв'язків та співробітництва серед країн – членів та з іншими міжнародними організаціями, та шляхом виховання доброчесності, розвитку людських ресурсів, прозорості, поліпшені у керівництві та робочих методах митних органів та обмін найліпшими практичними здобутками [50].

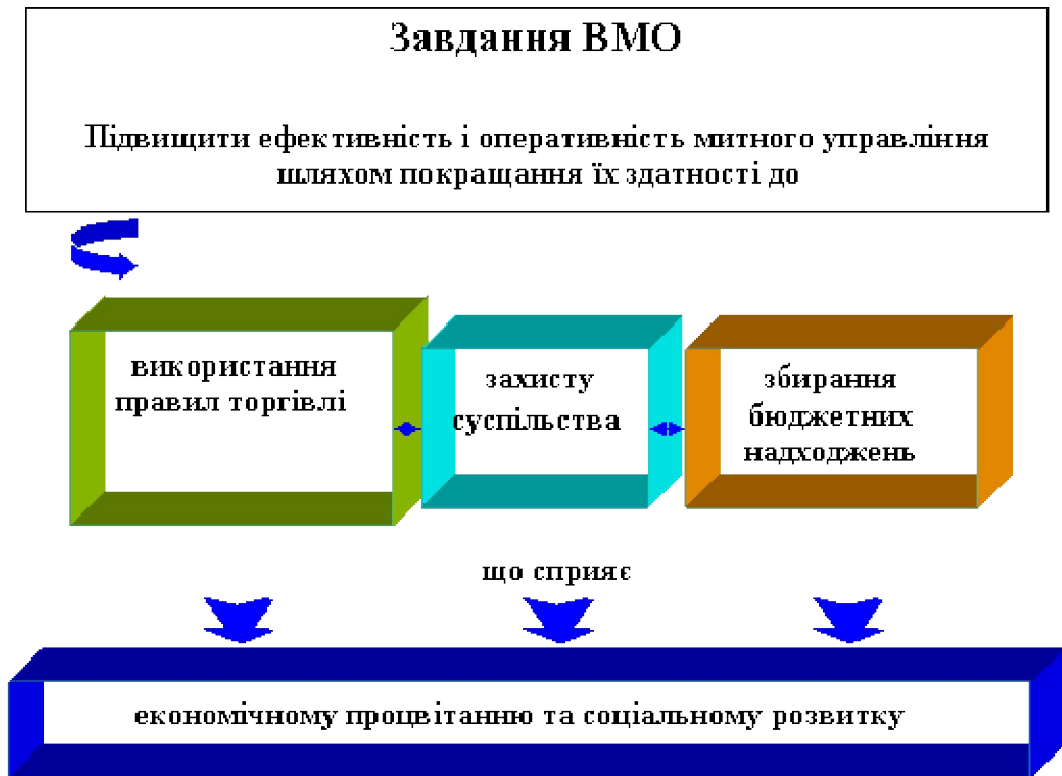

Рис.2.1 Завдання Всесвітньої митної організації

Засідання ВМО відбувається один раз на рік у червні в Брюсселі (Бельгія). Засідання можуть також проводитись у державах, які є членами Ради. Делегації країн-учасниць, як правило, представлені головами національних митних служб. Кожна держава-учасниця має один голос і представлена відповідно одним делегатом. Рішення Сесії приймаються 2/3 голосів присутніх членів ВМО. Щорічно на сесії вибирається Президент, Віце-президент і Генеральний секретар. Офіційна мова – англійська, французька [52]. РМС не приймає рішення з будь-якого питання, якщо присутні менше половини членів Ради, що мають право голосу з даного питання [51].

Бюджет Всесвітньої митної організації (500 млн. бельгійських франків на рік) формується із внесків держав-учасниць. Розмір внесків відповідає системі внесків в ООН. Внески держав-учасниць складають: США – 25 %, Японія – 17, Німеччина – 8, Італія – 5, Франція – 5, Велика Британія – 4, Канада – 3, Іспанія – 2, Україна – 1,72 % [45, с.577]. З 1978 р. використовується основна Брюссельська митна номенклатура, яка стала

підґрунтям побудови національних митних тарифів у сфері зовнішньоторговельних відносин близько 150 держав. Використання Брюссельської номенклатури значно спростило і здешевило облік зовнішньоторговельних операцій на національному рівні і надало можливість зіставлення митних тарифів окремих країн [45, с.578].

Крім того, члени ВМО повинні надавати її будь-яку запитувану нею інформацію і документи, необхідні для здійснення нею своїх функцій за умови, що жодному з членів не доведеться видавати секретну інформацію, розкриття якої буде перешкоджати застосуванню його законів або іншим чином суперечити державним інтересам або зачіпати законні торговельні інтереси будь-якого підприємства, як державного, так і приватного [51].

Постійний технічний комітет утворюється з представників членів Ради. Кожний член Ради може призначити одного делегата та одного або більше заступників як представників у Комітеті. Представники мають бути посадовими особами зі спеціальними знаннями з питань митної практики. При них можуть бути експерти. Постійний технічний комітет скликається не менше чотирьох разів на рік [51].

Ключовими Комітетами ВМО є: Постійний Технічний Комітет та Генеральний секретаріат.

За останні роки ВМО стала штабом співробітництва держав і міжнародних організацій у тому, що стосується правотворчої й правозастосовної діяльності в сфері міжнародних відносин в частині митних справ держав. В наш час ВМО координує роботу національних митних служб в рамках існуючих багатосторонніх договорів в цій області (близько 20 договорів, більша частина яких прийнята саме під егідою ВМО), близько 50 рекомендацій і десятків технічних норм з різних митних питань, а держави-члени ВМО контролюють більш, ніж 98 % світової торгівлі [46, с.6]. В той же час, неможливо уявити розвиток митної системи України без імплементації положень найважливіших митних конвенцій, які укладено в рамках діяльності Всесвітньої митної організації, предметом яких є найбільш

важливі сфери митного регулювання, а саме: Конвенція про створення Ради митного співробітництва 1950 р. (Україна підписала дану конвенцію у 1992 р. і фактично стала членом даної організації); Митна конвенція про контейнери 1972 р.; Міжнародна конвенція про безпеку контейнерів 1972 р.; Митна конвенція про міжнародні перевезення вантажів з використанням книжки МДП 1975 р. (Україна бере участь з 1995 р.); Конвенція ООН з боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 р.; Найробійська конвенція 2000 р.; Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів (зі змінами) (приєднання відбулося згідно з Указом Президента України від 17 травня 2002 року № 616/2002); Женевська міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах (приєднання відбулося згідно з Указом Президента України від 4 липня 2002 р. №616/2002); Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (приєднання відбулося згідно з Указом Президента України від 23.05.2000 № 699/2000). Положення деяких конвенцій фактично вже використовуються Україною. Це, наприклад, Вантажна митна декларація, порядок і метод визначення митної вартості, режим функціонування митних складів [54].

а) У 1995 р. ВМО прийняла стратегічний план розвитку світової митної організації, що реалізується в таких конкретних напрямках, як гармонізація правил визначення походження товарів, уніфікація використання системи HS-кодифікації товарів, впровадження Кодексу митної оцінки WTO, верифікація Конвенції Кіото, що стосується спрощення, гармонізації митних процедур, прийняття програми боротьби з порушеннями положень митного законодавства, допомога і співпраця з країнами, які щойно організують митну службу або здійснюють її реформування. Для визначення стратегії розвитку митних служб у світі та їх завдань велике значення мала декларація, прийнята на форумі у місті Колумбусі (Огайо, США). Текст цієї декларації було підготовлено попередньо на форумі

Всесвітньої митної організації і схвалено представниками кількох десятків митних служб на Симпозіумі ООН щодо проблем ефективності міжнародної торгівлі в 1994 р.

Як зазначає С.В. Ківалов, одним з факторів, що сприяє подібній популярності ВМО є те, що ця організація завжди намагається відповідати вимогам часу, та знаходити адекватні відповіді на вимоги часу. Так було із встановленням єдиних правил визначення митної вартості та класифікації товарів у 50-ті рр. ХХ ст., що відкрило шляхи для створення регіональних митних союзів, зокрема Європейського економічного співтовариства. В наступному десятилітті ВМО доклало багато зусиль для закладення міцних правових основ для двостороннього співробітництва держав у боротьбі з порушеннями митних правил та контрабанди. Потім настала черга встановлення загальних стандартів митних процедур, які знайшли своє відображення в Конвенції Кіото 1973 р. Кінець ХХ – початок ХІХ століття ознаменувався широким запровадженням новітніх інформаційних технологій в митну сферу. ВМО було прийнято низку міжнародних актів, спрямованих на створення нових митних процедур, які інтегрують ці технології. Найбільш яскравим прикладом яких є система «Електронна митниця». Ці заходи були підпорядковані вирішенню головного завдання – пошуку оптимального балансу між сприянням міжнародній торгівлі та забезпеченням боротьби з митними правопорушеннями. Найбільш важливим кроком в цьому напрямку було підписання Рамкових стандартів безпеки і полегшення світової торгівлі 2005 р. [46, с.6-7].

Під час економічної та фінансової кризи ВМО розробило нову стратегію спрямовану на активізацію транснаціонального товарообміну, через спрощення митних процедур, відмову від невимушених фізичних перевірок товарних партій і скорочення операційних витрат, що припадають на частку торгових операторів [46, с.7; 55]. Зокрема, ВМО вважає, що застосування окремих нетарифних заходів (наприклад, підвищення кількості фізичних оглядів товарних партій) аж ніяк не сприяє активізації міжнародної

торгівлі, що набуває особливої актуальності в епоху зниження обсягів міжнародного товарообігу, обумовленого фінансовою кризою [46, с.7].

ВМО провела два цикли досліджень (листопад 2008 і лютий 2009 рр.), які покликані виявити характер впливу світової фінансової кризи на діяльність національних митних адміністрацій і на процес міжнародної торгівлі та розробила певний комплекс заходів, які повинен сприяти подоланню труднощів, викликаних кризою, і забезпечити стабільність функціонування системи міжнародної торгівлі. Пакет вироблених ВМО антикризових заходів складається із двох блоків [46, с.7-9; 55]:

I) Рекомендації митним адміністраціям, що стосуються принципів роботи в умовах кризи. До першого блоку належать наступні рекомендації ВМО національним митним адміністраціям:

а) активне використання системи аналізу та управління ризиками й інших інструментів, покликаних спростити принципи міжнародної торгівлі – ВМО рекомендує митним адміністраціям впровадити або більш активно застосовувати системи аналізу та управління ризиками й інші сучасні інструменти, покликані спростити принципи міжнародної торгівлі, при проведенні процедур митного контролю, що дозволить підвищити їх ефективність і одночасно із цим буде сприяти підвищенню швидкості транскордонного товарообігу. Зокрема, ВМО закликає митні адміністрації застосовувати методи контролю в обсязі, пропорційному кількості товарів, які переміщуються на сьогоднішній день, що дозволить уникнути зайвого адміністративного тиску на законослухняних торгових операторів. Таким чином, національні адміністрації повинні зосередити свою увагу на злочинах, пов'язаних з порушенням митних правил, таких як контрабанда, контрафакція, підробка товаросупроводжувальних документів (заниження митної вартості, зазначення невірної країни походження товару і т.д.), а також діяльність, що становить загрозу суспільної безпеки, а не ставати інструментом розв'язання завдань, обумовлених політикою протекціонізму;

b) підвищення ефективності двосторонньої взаємодії митних служб – ВМО пропонує національним митним адміністраціям підвищити рівень інформаційного обміну, що також буде сприяти спрощенню міжнародної торгівлі;

c) тісна взаємодія з національними міністерствами, що визначають політику в сфері торгівлі – ВМО рекомендує митним адміністраціям проводити консультації з державними органами, уповноваженими в сфері економічної політики, з питань, пов'язаних з оподаткуванням та інвестиціями;

d) співпраця з торговими операторами – ВМО пропонує митним адміністраціям встановлювати робочі контакти із законослухняними учасниками зовнішньоекономічної діяльності з метою забезпечення своєчасного інформаційного обміну і прискорення виконання необхідних процедур, що дозволить гарантувати безперервну роботу міжнародного ланцюга поставки товарів. Основним елементом даного співробітництва є використання програм «уповноважених економічних операторів» (УЕО), відповідно до якої економічні оператори, діяльність яких відповідає визначеному набору критеріїв, одержують певні переваги, наприклад, оформляються в прискореному режимі. Дані принципи встановлюються Рамковими стандартами безпеки та спрощення міжнародної торгівлі. Взаємне визнання статусу УЕО буде сприяти спрощенню торгівлі протягом всього ланцюга поставки товарів;

e) комплексне управління кордоном – ВМО рекомендує національним митним адміністраціям координувати свою діяльність з іншими державними органами, уповноваженими в сфері адміністрування кордону, для більш ефективної гармонізації і спрощення процедур;

f) відстрочення платежів – ВМО пропонує національним адміністраціям застосувати підхід, відповідно до якого законослухняні економічні оператори одержували б відстрочку у сплати митних платежів або ж вносили їх через певний час після випуску товарів у вільний обіг;

g) гнучкий підхід у роботі з гарантіями (забезпеченням), що надаються – ВМО рекомендує митним адміністраціям розглянути доцільність застосування гнучкого підходу при встановленні критеріїв для лімітів банківських гарантій на час поточної фінансової кризи.

II) Заходи ВМО, спрямовані на сприяння національним митним адміністраціям в поточній ситуації. У другий блок входять такі антикризові заходи, що вживаються ВМО, як:

a) популяризація заходів, спрямованих на спрощення торгівлі – ВМО продовжить прикладати зусилля в сфері популяризації принципів спрощення і гармонізації митних процедур.

b) дохийський раунд переговорів СОТ– будучи єдиною міжнародною організацією, що володіє необхідною компетенцією в області митних процедур, ВМО продовжить сприяти групі, відповідальній за проведення переговорів з питань спрощення торгівлі, що діє під егідою СОТ. Крім цього, експерти ВМО також продовжать брати участь у місіях підвищення рівня інституціонального розвитку, які проводяться під егідою СОТ.

c) інституціональний розвиток – ВМО докладає значних зусиль у контексті сприяння інституціональному розвитку митних адміністрацій країн, що розвиваються, за допомогою проведення консультацій, діагностичних місій, профільної підготовки кадрів, сприяння практичному застосуванню розроблених ВМО інструментів і надання технічного сприяння при впровадженні заходів спрощення міжнародної торгівлі, покликаних сприяти подоланню труднощів, обумовлених світовою фінансовою кризою.

d) консультування організацій-донорів – ВМО продовжить консультування організацій-донорів, що є потенційними спонсорами програм інституціонального розвитку, покликаних, крім іншого, сприяти імплементації принципів спрощення міжнародної торгівлі.

e) проведення досліджень – ВМО має намір продовжити вивчення фінансової кризи для того, щоб здійснювати збір актуальної профільної

інформації і пошук нових заходів, покликаних сприяти оздоровленню міжнародної економіки й прискоренню транскордонного товарообігу.

Отже, ВМО володіє визнаною світовою спільнотою міжнародною правосуб'єктністю та всіма необхідними повноваженнями, переданими їй державами-членами для реалізації покладених на неї цілей.

Таким чином, глобалізація міжнародної торгівлі, як складова загальної глобалізації, обумовлює необхідність в забезпеченні якомога високого рівня узгодженості та подібності митних систем держав, оскільки митна справа безпосередньо впливає на процеси міжнародного товарообміну. Існуючі відмінності в нормах національних правових систем, що стосуються регулювання митних відносин, суттєво ускладнюють міжнародний обіг, стримують здійснення міжнародних зв'язків. Усунення цих перешкод шляхом розробки норм, одноманітно регулюючих суспільні відносини в галузі митної справи, тобто, у сфері переміщення особами товарів і транспортних засобів через митні кордони держав, становить актуальну проблему міжнародного митного співробітництва.

Для вирішення вказаних проблем економічного характеру, перед Всесвітньою митною організацією, поставлені широкі завдання з організації міжнародного співробітництва у галузі митної справи, в тому числі стосовно розробки міжнародних митних конвенцій, спрямованих на зближення правового регулювання митних відносин, і рекомендацій по їх однаковому застосуванню та тлумаченню.

Проблема забезпечення спільного правового регулювання переміщення товарів і транспортних засобів через митні кордони держав найтіснішим чином пов'язана із розвитком міжнародної торгівлі. Міжнародні акти ВМО, спрямовані на спільне регулювання митних питань, забезпечують не тільки подібне правове регулювання в галузі митної справи, а й сприяють створенню сприятливого режиму для міжнародного економічного обороту, покликані спростити митні процедури і усунути, таким чином, митні бар'єри на шляху міжнародного товарообміну.

2.2. Співробітництво України з Світовою організацією торгівлі у сфері митних відносин

Міжнародна торгівля є одним із важливих напрямів міжнародного економічного співробітництва, яка регулюється угодами, що виступають одним із елементів спрощення товаропотоків. Виходячи з цього, міжнародні структури, які відають питаннями міжнародної торгівлі, відіграють у світі вагому роль.

Головним регулятором міжнародних економічних відносин на мегарівні є Генеральна угода з тарифів і торгівлі, з 1995 року – Світова організація торгівлі, до якої входить 148 країн світу. З Україна отримала статус спостерігача при ГАТТ [45, с.555]. Так, процес приєднання нашої держави, який тривав з 1993 по 2008 роки до Світової організації торгівлі, закінчився підписанням протоколу про вступ, був і наразі є одним з пріоритетів її зовнішньоекономічної політики і розглядається як системний фактор розвитку національної економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі, створення передбачуваного транспарентного середовища для залучення іноземних інвестицій [42, с.15].

Функції СОТ викладені в статті III Марракеської угоди. При цьому пріоритетною функцією фактично є імплементація угод та домовленостей Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів, що за сутністю є самостійними правилами СОТ і знаходяться в Додатках до Марракеської угоди про створення Світової організації торгівлі (рис. 2.2.).

Світова організації торгівлі є організаційно-правовою основою системи міжнародної торгівлі. Її документи визначають ті ключові договірні зобов'язання, якими повинні керуватися уряди при створенні і практичному застосуванні національних законодавчих і нормативних актів у сфері торгівлі. Крім того, вона є тим форумом, де формуються торгові відносини між країнами в процесі колективних обговорень, переговорів і примирення розбіжностей. [56].

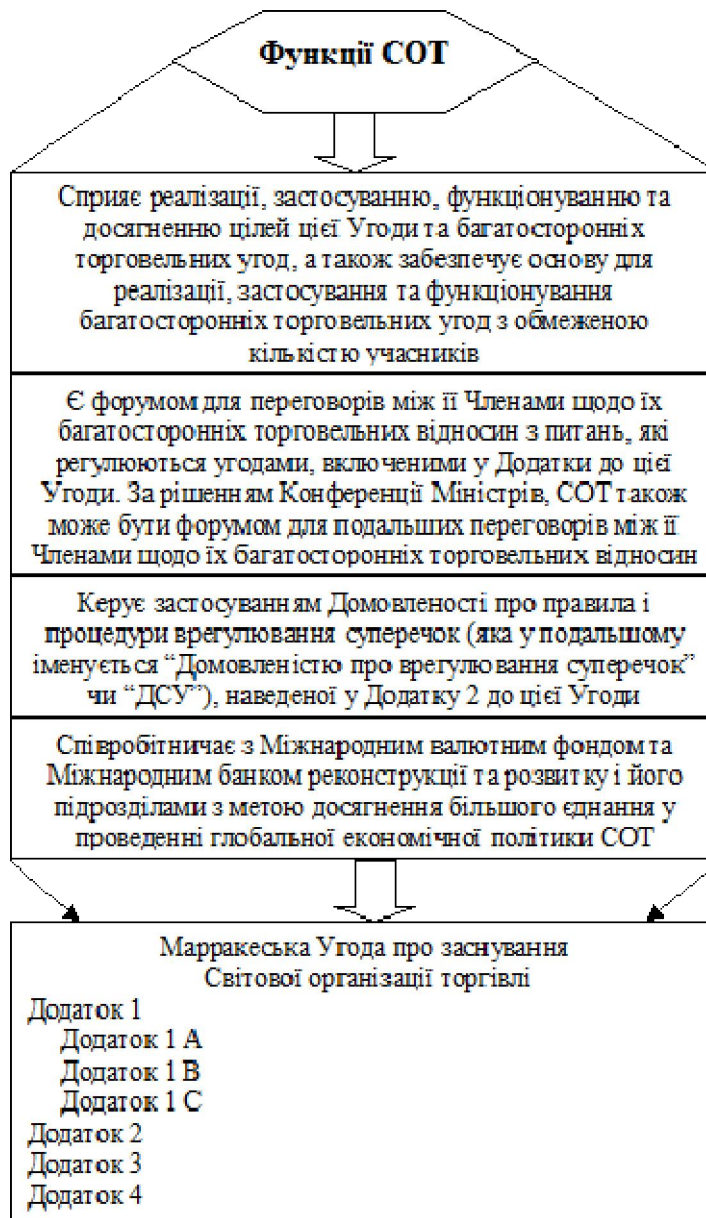

Рис. 2.2. Функції Світової організації торгівлі [56].

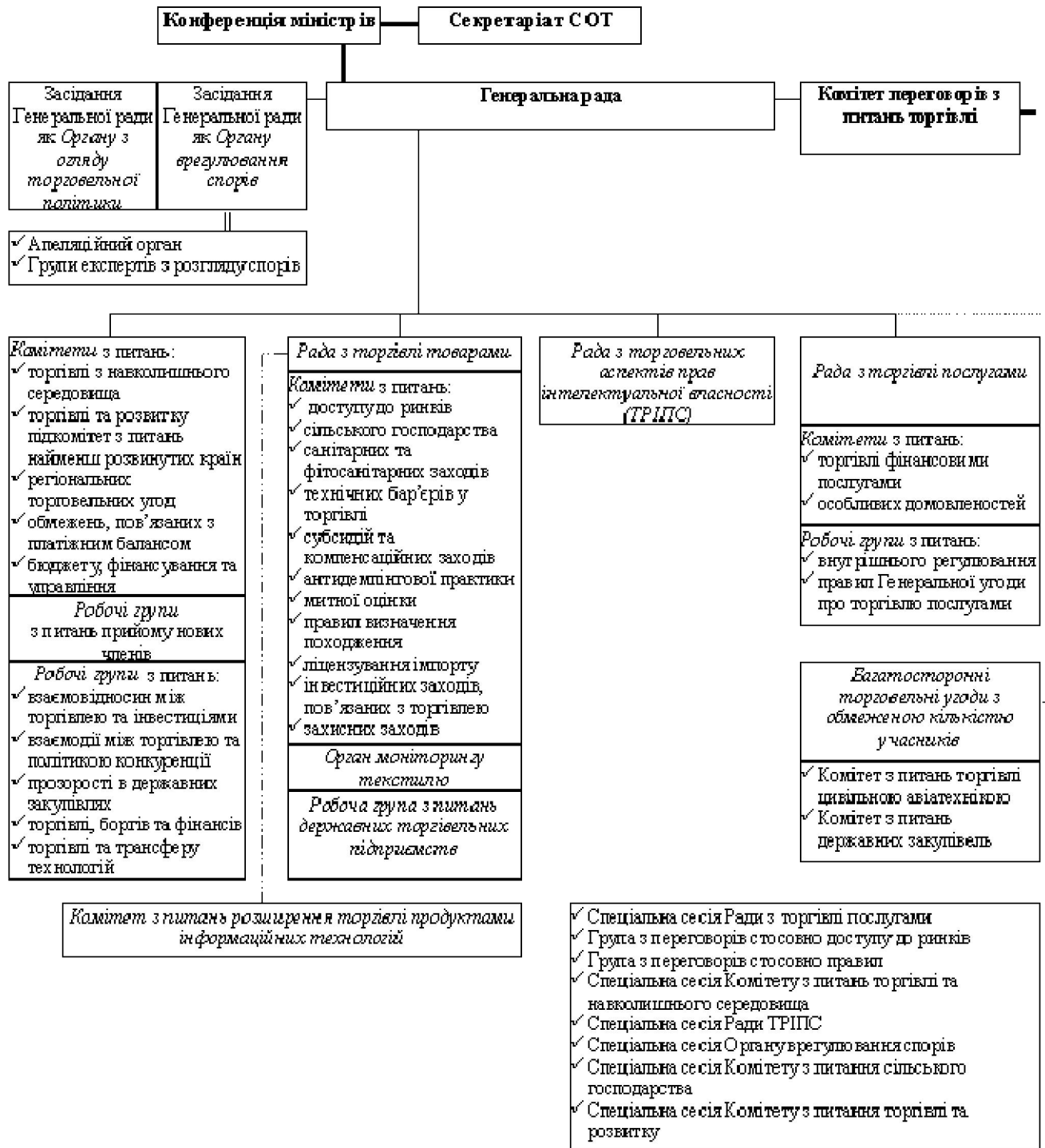
Можна погодитися із думкою Гребельника О.П. з приводу того, що практично всі основні принципи СОТ митного характеру – це принцип найбільшого сприяння в торговельних відносинах; захист внутрішнього ринку країн-учасниць за допомогою тільки митних тарифів, рівень яких необхідно поступово знижувати; проведення переговорів у рамках Угоди з урахуванням взаємного зниження мита і зняття інших перешкод у сфері торгівлі, полегшення митних формальностей. З моменту підписання Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) протягом восьми раундів багатосторонніх торговельних переговорів, проведених з того часу під егідою ГАТТ, митні тарифи завжди були основним предметом переговорів країн-

учасниць. Слід зауважити, що відповідно до ГАТТ митні тарифи є, по суті, єдиним визнаним легітимним засобом захисту національного ринку від імпорту [45, с.555].

Отже, сьогодні ГАТТ як міжнародна установа вже більше не існує, її правонаступником є СОТ, але ГАТТ як міжнародна угода продовжує існувати в новому трансформованому вигляді, тобто як одна з угод СОТ, як ГАТТ 1994 [62]. А на сьогоднішній момент СОТ – це провідна міжнародна економічна організація, членами якої вже є близько 159 країн, на частку яких припадає близько 96% обсягів світової торгівлі. Організаційна структура Світової організації торгівлі наведена на рисунку 2.3.

Після приєднання ряду країн – кандидатів на вступ у рамках СОТ здійснюватиметься практично весь світовий торгівельний оборот товарів і послуг. Сфера діяльності СОТ, за останні роки, значно розширилася і вийшла за рамки власне торгівельних стосунків. СОТ стала потужною і впливовою міжнародною структурою, здатною виконувати функції міжнародного економічного регулювання. Членство в СОТ стало на сьогодні практично обов'язковою умовою для будь-якої країни, що прагне інтегруватися у світове господарство [63, с.44].

Головними завданнями СОТ є: лібералізація міжнародної торгівлі; забезпечення її справедливості та передбачуваності; сприяння економічному зростанню та піднесенню економічного добробуту людей. Країни-члени СОТ здійснюють дані завдання шляхом контролю за виконанням багатосторонніх угод, проведенням торговельних переговорів, урегулюванням торговельних спорів у відповідності з визначеним організацією механізмом, проведення огляду національної економічної політики держав-членів, а також надання допомоги країнам, що розвиваються [64, с.18-19].

- Підпорядкування Генеральній раді (або її органом)
- ===== Підпорядкування Органу врегулювання спорів
- Інформування Генеральної ради про свою діяльність
- Інформування Ради з торгівлі товарами про свою діяльність, хоча в діяльності Комітету беруть участь не всі члени С О Т
- - - - - Органи, створені Комітетом переговорів з питань торгівлі

Рис. 2.3. Організаційна структура Світової організації торгівлі [42]

Виділяють такі ключові принципи і правила СОТ [63, с.45; 67, с.34]:

а) торгівля без дискримінації, тобто взаємне надання режиму найбільшого сприяння (РНС) у торгівлі та взаємне надання національного режиму товарам і послугам іноземного походження. Принцип торгівлі без дискримінації реалізується шляхом застосування режиму найбільшого сприяння, за якого країна забезпечує однакові умови торгівлі для всіх учасників СОТ, і національного режиму, за якого імпортовані товари не можуть піддаватись дискримінації на внутрішньому ринку країни. Таким чином, принцип недискримінації досягається на двох рівнях: між країнами-членами СОТ (через режим найбільшого сприяння), між національними та імпортованими товарами на внутрішньому ринку (через національний торговельний режим);

б) більш вільна торгівля, що включає регулювання торгівлі переважно тарифними методами та відмову від використання кількісних і інших обмежень. Принцип більш вільної торгівлі реалізується в СОТ шляхом проведення раундів багатосторонніх торговельних переговорів з метою ліквідації/зниження існуючих торговельних бар'єрів і створення умов для вільнішої торгівлі. З часів заснування ГАТТ було проведено вісім раундів багатосторонніх переговорів, безпосереднім результатом яких стало суттєве зниження ставок ввізного мита на товари. Лібералізація світової торгівлі передбачає перехід до адвалорних тарифів, які є більш справедливими з точки зору міжнародної торгівлі порівняно зі специфічними та комбінованими тарифами. Іншим важливим аспектом лібералізації є домовленість країн-членів СОТ про заборону застосування кількісних обмежень торгівлі (квот, ліцензій тощо). Однією з небагатьох сфер застосування кількісних обмежень торгівлі на сьогодні залишається сільське господарство;

с) передбачуваність торговельної політики. Передбачуваність торговельної політики досягається двома шляхами: зв'язування тарифів за тарифними лініями та забезпечення прозорості національної торговельної

політики. Зв'язування тарифів означає, що країни-члени зобов'язуються не запроваджувати ставки ввізних мит, які б перевищували встановлений рівень. Це зобов'язання фіксується в національному Розкладі тарифів країни, який є невід'ємною частиною правової системи СОТ. Такі зобов'язання є публічно доступними.

Також, у рамках СОТ діє 19 галузевих ініціатив, які передбачають уніфіковане зниження або скасування ввізних мит для певних категорій товарів (тарифних ліній) усіма країнами-членами СОТ, що приєднались до цих ініціатив.

Більшість з них передбачають скасування (нульові ставки) імпортного мита на відповідні товари. Водночас, ініціативи щодо текстилю та хімічних товарів передбачають зв'язування тарифних ставок, а не їх скасування.

Вочевидь, знання чинної максимальної ставки ввізного мита та розкладу її зниження робить торговельну політику більш передбачуваною. Іншим аспектом передбачуваності є вимога прозорості. Така прозорість досягається інформуванням відповідних структурних підрозділів СОТ про зміни в законодавстві та намірах застосування певних інструментів торговельної політики, оприлюдненням відповідних нормативних документів у ЗМІ, а також шляхом застосування механізму огляду торговельної політики.

Приєднуючись до Світової організації торгівлі, кожна країна зобов'язується прийняти всі документи що входять в структуру документів СОТ, за винятком угод, що є добровільними і які підписали обмежене число країн [56; 59, с.11-13].

Зважаючи на відсутність стандартних умов прийняття до СОТ, неможливо визначити матеріальні витрати, яких потребує вступ до СОТ: вони залежать від обсягу реформ, які необхідно впровадити кожній конкретній країні.

Що стосується внесків країни-члена СОТ до бюджету цієї організації, то він визначається з урахуванням питомої ваги відповідної держави у

світовій торгівлі. Приєднуючись до СОТ, Україна, отримала режим найбільшого сприяння і національний режим для товарів, що експортуються і імпортуються українською стороною. Крім того, Україна отримує захист від можливого застосування іноземними державами дискримінаційних податків, акцизів, митних зборів і цілий ряд інших, у тому числі і політичних, переваг, що підвищують рейтинг і престиж нашої країни, а також можливість самій впливати на розвиток механізму міжнародних економічних зв'язків.

Моделювання процесів, які пов'язані з інтеграцією держави до міжнародних організацій, є досить складною задачею. Це пов'язано з необхідністю досліджувати складну економічну систему держави, яка характеризується величезною кількістю різнорідних за своєю природою елементів та взаємозв'язків, неможливістю виділення й детального дослідження окремих з них, наявністю невизначеності та ризику.

Для аналізу впливу вступу України до СОТ побудовано модель, графічне зображено якої представлено на рис. 2.4. На першому етапі побудови моделі виділено чотири групи економічних агентів (ЕА): держава, інвестори, виробники та споживачі. Для кожної групи обрано елементи на які певний економічний агент може впливати. Між зазначеними факторами встановлено взаємозв'язки. Визначеним взаємозв'язкам приписані ваги, за таких умов: якщо збільшення фактора (вершини), з якого виходить дуга, призводить до збільшення значення фактора, у який вона входить, то дуга має позитивний знак, а якщо – до зменшення, то дуга має від'ємний знак.

У даній моделі вагу «-» мають лише три дуги:

1. «Ціна продукції – Попит на продукцію». Згідно із законом попиту, збільшення ціни викликає зменшення величини попиту, тобто відображає зворотній зв'язок між ціною та кількістю товару.

2. «Обсяг міжнародної торгівлі – Ціна продукції». У даному випадку припускається, що збільшення фактора «Обсяг міжнародної торгівлі» призведе до збільшення конкуренції на ринку товарів, а це у свою чергу, буде сприяти зменшенню «Ціни продукції».

3. «Обсяг інвестицій» – «Ціна продукції». У моделі зроблено припущення, що збільшення обсягів інвестицій сприятиме впровадженню нових технологій та зменшенню собівартості продукції, а отже, і зменшенню ціни продукції.

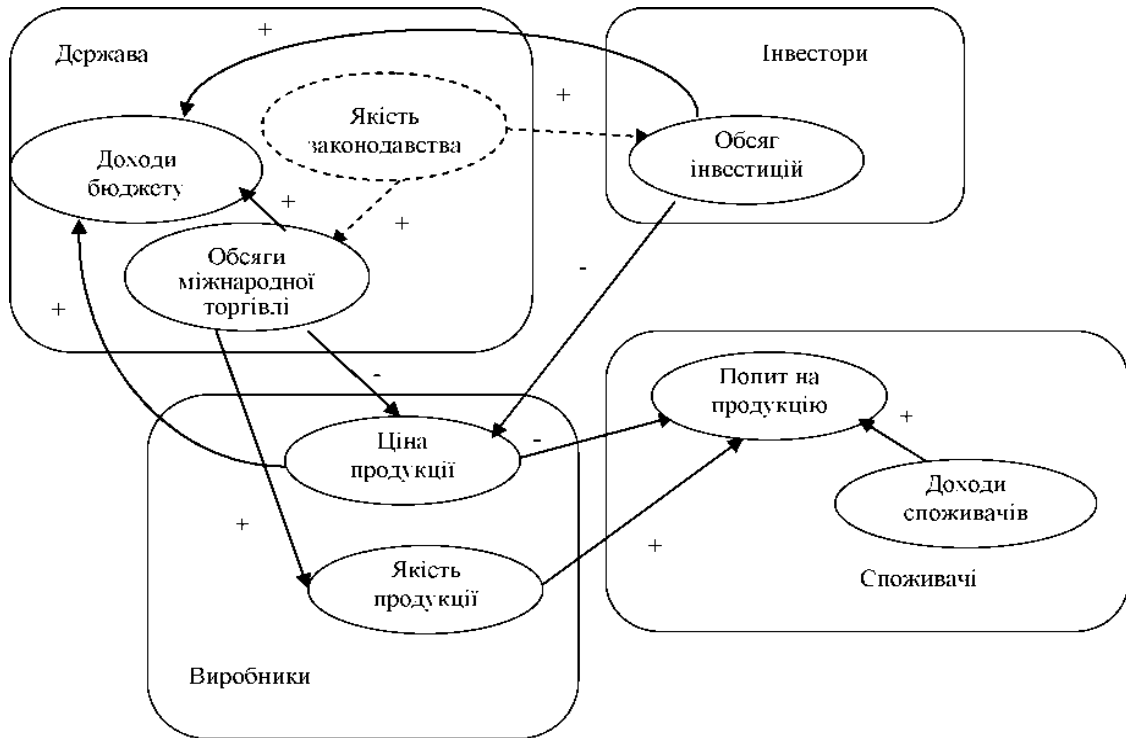

Рис. 2.4. Модель впливу інтеграції України до міжнародних співтовариств на економіку країни [67].

У побудованій моделі цільовим фактором є «Доходи бюджету», а важелем впливу – «Обсяг міжнародної торгівлі». Слід також зазначити, що в групі ЕА «Держава» виділено пунктиром фактор «Якість законодавства» та визначено його вплив на інші фактори, оскільки автори вважали за потрібне відмітити, що інтеграція України до міжнародних співтовариств позитивно вплине на законодавство (при визначені типу контуру цей фактор не враховано). У моделі присутні як посилюючі, так і стабілізуючі контури, це свідчить про те, що поведінка економічної системи може стабілізуватися під впливом таких факторів, як: «Обсяг інвестицій» та «Ціна продукції».

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що вступ України до міжнародних співтовариств, зокрема до СОТ має позитивно вплинути на обсяги міжнародної торгівлі.

Система зобов'язань України як члена СОТ є віднині складовою частиною єдиної політики у сфері державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та митній сфері зокрема. Ставши членом СОТ, однієї з найбільших і впливових міжнародних економічних організацій, Україна дістала можливість не тільки брати участь в нових формах світових зовнішньоторговельних зв'язків, але і одночасно робити вплив на їх формування з урахуванням своїх національних інтересів, можливість просування своїх інтересів через участь повноправного партнера у формуванні міжнародного торговельного режиму, який охоплює все нові сфери і в перспективі може розповсюдитися також на взаємозв'язок торгівлі і екології, соціальні стандарти, електронну торгівлю, в тому числі й у сфері митних відносин.

2.3. Сучасний етап співробітництва України з міжнародними митними організаціями універсального характеру

Вирішення Україною, як і будь-якою іншою державою, важливих соціально-економічних, політичних та інших завдань по суті є неможливим без її участі у міжнародному економічному співробітництві та в діяльності міжнародних організацій. У зв'язку з цим, участь нашої держави у міжнародному співробітництві, зокрема і в міжнародному митному співробітництві, на основі норм і принципів міжнародного права є досить важливою. Цілком зрозуміло, що таке співробітництво України з міжнародними митними організаціями універсального характеру в сучасних умовах є важливим аспектом успішного розв'язання багатьох проблем не лише зовнішньополітичного, зовнішньоекономічного характеру, але і внутрішнього.

Слід зазначити, що Україна використовує активні засоби для пошуку своєї ніші у системі міжнародного та зовнішньоекономічного співробітництва, вживає заходів щодо забезпечення даного співробітництва

відповідною нормативною базою. На сьогоднішній момент, її основні напрямки визначаються та регулюються укладеними міжнародними нормативно-правовими актами, договорами та внутрішнім законодавством. Зокрема, в ст.13 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року зазначається, що Україна самостійно здійснює митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності на своїй території. Митну політику України визначає Верховна Рада України. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється згідно з цим Законом, Митним кодексом України, законами України про митне регулювання, Єдиним митним тарифом України та міжнародними договорами України. Територія України становить єдиний митний простір, на якому діють митні правила України, з додержанням зобов'язань, що випливають з міжнародних договорів України [74]. В той же час, Закон України «Про міжнародні договори України» від 22 грудня 1993 р. регулює широкий спектр питань, що стосуються укладення і виконання міжнародних договорів з участю нашої держави [23].

Відповідно Україна бере участь у міжнародному співробітництві з питань митної справи. При цьому, наша країна у митній справі дотримується загальновизнаних у міжнародній митній практиці систем класифікації та кодування товарів, митних режимів, митної статистики, інших загальноприйнятих у світових митних відносинах норм і стандартів, а також забезпечує виконання міжнародних договорів України з питань митної справи, укладених в установленому законом порядку.

Загальновизнаними нормами у галузі митної справи є норми, прийняті Всесвітньою митною організацією, а також іншими впливовими міжнародними організаціями – Організацією Об'єднаних Націй, Світовою організацією торгівлі в частині, що стосується міжнародного митного співробітництва держав з ними. Дані митні норми закріплюються в міжнародних конвенціях. Приєднання до міжнародних конвенцій у митній сфері переслідує наступні цілі: спрощення та гармонізацію митних процедур,

прискорення митного контролю на кордоні, надання взаємної допомоги митними адміністраціями тощо. Відповідно така мета сприяє розвитку міжнародної торгівлі.

Як зазначає С.М. Перепьолкін, аналіз чинного законодавство дозволив констатувати, що розвиток міжнародного співробітництва в галузі митної справи в Україні належить до основних завдань її митних органів, які підпорядковуються спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади в галузі митної справи – Державній митній службі України. Міжнародна діяльність Державної митної служби України спрямовується й координується Президентом та Кабінетом Міністрів України, здійснюється за погодженням з Міністерством закордонних справ України [3, с.11].

На сучасному етапі розвитку співробітництва України з міжнародними митними організаціями універсального характеру, головна роль безумовно належить Раді митного співробітництва (Всесвітня митна організація (далі – ВМО). Подальший розвиток співробітництва України з та шляхи його удосконалення з Всесвітньою митною організацією полягають в:

I) участі у комітетах та робочих органах ВМО. Дозволяє у повній мірі знайомитись з нововведеннями та останніми подіями у митній справі, бути активними учасниками у розробці міжнародних норм та стандартів у сфері митної політики [50];

II) забезпеченні реалізації напрямів інституційного розвитку ВМО. Держмитслужбою у 2010 році відкрито Регіональний навчальний центр ВМО на базі Академії митної служби України. З 15 по 16 березня 2010 року в м. Охрид, Республіка Македонія відбулась Конференція керівників митних адміністрацій європейського регіону Всесвітньої митної організації, в ході якої представники 52 митних адміністрацій світу одностайно підтримали ідею створення в Україні на базі Академії митної служби України Регіонального навчального центру Всесвітньої митної організації (РНЦ ВМО) [75]. 26 червня 2010 року на засіданні Ради Всесвітньої митної організації було підписано Меморандум про взаєморозуміння між

Державною митною службою України та Всесвітньою митною організацією щодо офіційного створення її Регіонального навчального центру [76]. РНЦ ВМО в Україні – це міждисциплінарний регіональний центр рівня інституту ВМО для європейського регіону ВМО, який проводить навчання, підвищення кваліфікації, наукові дослідження в галузі митної справи, і який прагне стати ключовим гравцем на регіональному і міжнародному рівнях в галузі митних досліджень та підготовки кадрового потенціалу митних служб. Він є пілотною базою Європейського Регіону ВМО з імплементації стандартів ВМО на академічному рівні, з впровадження стратегії організаційного розвитку та підтримки членів ВМО. В основу академічного РНЦ покладено три складові: навчально-методична, наукова й організаційна робота [76]. Головними напрямками роботи Регіонального навчального центру є: а) навчання (бакалаврат, магістратура, аспірантура / перша і друга вища освіта – очна і заочна форми) та підвищення кваліфікації, розвиток дистанційного навчання представників митних служб європейського регіону ВМО; 2) забезпечення методологічного супроводу цього навчання, у т.ч. підготовка груп регіональних тренерів для тренерів, лекторів; 3) апробація наукових розробок перспективних напрямків удосконалення освітніх, управлінських і логістичних (митних і транспортних) технологій; 4) створення полігону для відпрацювання цих технологій і для проведення навчання. Розвиток та підтримка змішаних навчальних програм ВМО; 5) навчання з митних питань у приватному секторі; 6) створення регіональної партнерської мережі [75].

III) приведення законодавства України до стандартів ВМО. Зокрема, 15 лютого 2011 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» [77]. Кіотська конвенція, з одного боку, спрямована на стимулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом спрощення та прискорення процедур митного оформлення та митного контролю, а з іншого боку – на те, щоб це прискорення та спрощення не

заподіяли шкоди інтересам держави та суспільства в частині наповнення доходної частини державного бюджету, захисту внутрішнього ринку тощо. Конвенція передбачає, що одним із напрямків, у якому мають рухатися митні адміністрації у сучасних умовах, є перехід на методи митного контролю, які засновані на принципах пост-аудиту та управлінню ризиками. Приєднання України до Кіотської конвенції сприятиме розвитку офіційних відносин між митницею та бізнесом, подоланню закритості митного регулювання та стимулюватиме спільну роботу в частині удосконалення митного законодавства і практики його застосування [50].

Україна приєдналась до 5 конвенцій, які розроблені і адмініструються ВМО, а також до 2 конвенцій, які розроблені іншими організаціями, але адмініструються ВМО: Про створення Ради митного співробітництва; Про Гармонізовану систему опису і кодування товарів; Про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (Найробіська Конвенція); Про тимчасове ввезення (Стамбульська Конвенція); Про спрощення і гармонізацію митних процедур (оновлена Кіотська Конвенція); Митна Конвенція щодо контейнерів; Про застосування статті VII ГАТТ про митну оцінку товарів [50; 60, с.16].

Про ефективну роботу у Всесвітній митній організації Державної митної служби свідчить діяльність України у складі Фінансового комітету у 1997-1998 рр. і в Політичній комісії у 1998-2000 рр. Останнім часом в Україні помітно активізувалася робота з приєднання до міжнародних митних конвенцій, укладено чимало міжурядових і міжвідомчих угод, підписано десятки меморандумів і протоколів. У їх підготовці брали безпосередню участь працівники Державної митної служби України. Активна діяльність у цій досить авторитетній організації Державної митної служби України, налагодження прямих контактів з митними відомствами інших держав сприяє впровадженню кращого світового досвіду, створенню умов для нарощування товарообігу між країнами, швидкого їх проходження,

підвищення рівня боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил [78].

Окрему увагу слід звернути на співробітництво України з Світовою організацією торгівлі. З моменту вступу до СОТ, Україна бере все активнішу участь у діяльності цієї організації, оскільки це дозволяє нашій країні безпосередньо брати участь у формуванні стандартів світової торгівлі. Відповідно співробітництво України з Світовою організацією торгівлі реалізується у наступних напрямках: 1) внаслідок роботи в структурних органах СОТ; 2) внаслідок участі України у переговорних процесах щодо вступу нових країн до СОТ. А це означає, що на технічному рівні Україна бере участь у відповідних робочих групах з приводу приєднання та участі у двосторонніх переговорах з доступу на ринки товарів і послуг даних країн; 3) участі у переговорному процесі в рамках Доського раунду СОТ. Внаслідок такого співробітництва України з СОТ, наша країна може формувати і закріплювати нові принципи міжнародної торгівлі.

Вступивши до СОТ, Україна автоматично здобула право брати участь у роботі органів СОТ, зокрема Ради з торгівлі товарами, Ради з торгівлі послугами, Ради з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності, в рамках яких діє ще близько 18 допоміжних комітетів. Відповідно, робота рад та комітетів СОТ полягає у здійсненні нагляду за функціонуванням багатосторонніх торговельних угод. З травня 2008 року Україна розгорнула роботу в комітетах та підкомітетах СОТ. Взято участь у засіданнях Комітету з технічних бар'єрів (ТВТ), Комітету з інтелектуальної власності (ТРИПС) та засіданні Ради ТРИПС, де пройшов огляд стану імплементації Україною законодавства у сфері забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, Комітету з імпортного ліцензування, Комітету з регіональних торговельних угод, Комітету з митної оцінки. Україна також набула статусу спостерігача у Комітеті з питань державних закупівель та ін. Члени СОТ зобов'язані сповіщати своїх торговельних партнерів про будь-які зміни у власних торговельних режимах з метою забезпечення принципу прозорості. Основні

вимоги щодо забезпечення прозорості визначені у Статті X ГАТТ. Також вимоги щодо забезпечення прозорості деталізовані у відповідних угодах СОТ, наприклад, Угоді про застосування санітарних та фіто-санітарних заходів, Угоди про технічні бар'єри в торгівлі та Генеральної угоди про торгівлю послугами (ГАТС). Членом кожної з Рад може стати представник будь-якої держави-члена СОТ, якщо даний член СОТ виявив бажання брати участь у роботі Ради [79, с.35].

При співробітництві України з СОТ, з метою виконання вимог прозорості та подання нотифікацій до даної міжнародної організації у 2005 році був утворений Центр обробки запитів країн-членів Світової організації торгівлі і Світової організації торгівлі та їх інформування [80, с.71].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 31 травня 2005 р. № 408 «Про утворення Центру обробки запитів країн - членів Світової організації торгівлі і Світовою організацією торгівлі та їх інформування», основними завданнями Центру є: налагодження співробітництва, взаємодії та обміну інформацією з країнами - членами Світової організації торгівлі і Світовою організацією торгівлі; оперативний збір, обробка та обмін інформацією з країнами - членами організації і СОТ; отримання запитів та повідомлень від країн - членів організації і СОТ, надання відповідей і переліків прийнятих та запропонованих законодавчих і нормативно-правових актів з питань встановлення тарифів, тарифних квот та додаткових зборів, кількісних, у тому числі добровільних експортних обмежень, здійснення інших нетарифних заходів, різних видів зборів, правил митної оцінки, правил походження, державних закупівель, антидемпінгових, компенсаційних та захисних заходів, податків, субсидій, звільнення від податків та фінансування концесійного експорту, прийнятих та запропонованих технічних регламентів, стандартів, санітарних та фітосанітарних процедур, процедур оцінки ризику, інших видів державної допомоги, зокрема субсидій, звільнення від податків, валютного контролю, пов'язаного з імпортом та експортом; подання відомостей про джерела

опублікування нотифікацій та іншої інформації відповідно до його компетенції; забезпечення членства України у міжнародних організаціях та участі відповідних центральних або місцевих органів виконавчої влади у міжнародних заходах; проведення аналізу двосторонніх чи багатосторонніх домовленостей відповідно до угод СОТ; координація дій із збору, обробки та обміну інформацією у сфері міжнародних економічних відносин і міжнародної торгівлі; здійснення інших заходів відповідно до угод СОТ [64, с.37; 81].

Центр відповідно до покладених на нього завдань: веде реєстр запитів країн - членів організації і СОТ та їх інформування; інформує країни - члени організації та/або органи СОТ про прийняті та запропоновані законодавчі і нормативно-правові акти, надає відповіді щодо порушених ними питань; проводить аналіз повідомлень від країн - членів СОТ і органів СОТ про запропоновані та прийняті заходи з метою визначення можливості їх негативного впливу на експортний потенціал України та надсилає ці повідомлення до відповідного центрального органу виконавчої влади для розгляду і розроблення коментарів; здійснює підготовку коментарів з окремих питань, що належать до сфери дії угод СОТ, та подає їх відповідній країні - члену СОТ або органу СОТ; веде реєстр звітів органів СОТ; проводить аналіз документів, що подаються до органів СОТ; проводить моніторинг спорів щодо питань, для визначення потенційних проблем, пов'язаних із здійсненням відповідних заходів в Україні, та їх розв'язання [81].

Даний Центр обробки запитів країн - членів Світової організації торгівлі і Світової організації торгівлі та їх інформування має право: залучати спеціалістів центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції; отримувати в установленому порядку від центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ

та організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань; скликати в установленому порядку наради з питань, які належать до його компетенції; видавати накази організаційно-розпорядчого характеру [81].

Країни СОТ зобов'язані сповіщати своїх торговельних партнерів про будь-які зміни у власних торговельних режимах шляхом централізованого надсилання повідомлень (нотифікацій) до Секретаріату СОТ [64, с.37-38]. У той же час Центр має потужну базу нотифікацій, отриманих від інших країн-членів СОТ. Ця база є дуже важливим джерелом інформації для бізнесу, у т.ч. про зміни у національних законодавствах, що регулюють різні аспекти торгових питань в країнах СОТ. За 2008 рік Центром було підготовлено та відправлено до Секретаріату СОТ від України 163 нотифікації (планових та термінових), опрацьовано 2200 отриманих від країн-членів СОТ нотифікацій, підготовлено 27 відповідей на запити, що надійшли від бізнесових кіл. У 2009 році 84 нотифікації направлено до СОТ, отримано 2566 нотифікацій від інших країн-членів СОТ та опрацьовано 65 запитів країн-членів СОТ, 10 запитів іноземних компаній та 5 вітчизняних компаній, а також 30 запитів Секретаріату СОТ [80, с.72].

Важливим аспектом співробітництва України з даною міжнародною організацією є двосторонні переговори у рамках СОТ. У травні 2008 року Україна приєдналась до робочих груп СОТ для проведення двосторонніх переговорів з 29 країнами: Азербайджан, Алжир, Андорра, Афганістан, Багамські Острови, Білорусь, Боснія і Герцеговина, Бутан, Вануату, Ємен, Іран, Ірак, Казахстан, Коморські Острови, Лаос, Ліберія, Ліван, Лівія, Сан-Томе і Прінсіпі, Самоа, Сейшельські Острови, Сербія, Судан, Таджикистан, Чорногорія, Російська Федерація, Узбекистан, Екваторіальна Гвінея, Ефіопія [79, с.36].

Важливим є можливість взяття Україною участі у поточних переговорах СОТ в рамках Раунду Доха-Розвиток на умовах повноправного члена з метою відстоювання національних інтересів. Україна приєдналась до

переговорів Доха раунду на сьомому році тривалості цих багатосторонніх переговорів. Початок нового раунду багатосторонніх переговорів було зроблено під час четвертої Міністерської конференції СОТ у листопаді 2001 р. (Катар, Доха). Тому на даний час Україна має враховувати вже всі попередні домовленості та компроміси, до яких вдалися країни-члени СОТ, щоб зрушити з місця переговори, які повинні були закінчитися ще у 2005 році. У той же час на даному етапі переговорів Доха раунду Україна може висловити загальне враження від попередніх домовленостей та висловити свою особисту думку з окремих положень тексту модальностей, підготувавши повідомлення до Секретаріату СОТ щодо своєї переговорної позиції. Основні напрями багатосторонніх переговорів раунду «Доха-Розвиток» є наступні: питання імплементації угод СОТ; сільське господарство; доступ до ринку несільськогосподарських товарів; правила торгівлі (питання антидемпінгу, субсидій та компенсаційних заходів, регіональних торговельних угод тощо); торгівлі послугами; торговельних аспектів прав інтелектуальної власності; вирішення суперечок; сприяння торгівлі, що включає у себе питання свободи транзиту; зборів та формальностей, пов'язаних з імпортом та експортом; публікації та застосування правил торгівлі; електронної комерції; захисту навколишнього середовища; питань розвитку (загальні принципи, спеціальний та диференційний режим, технічна допомога, питання імплементації, інші питання розвитку для найменш розвинутих країн) [80, с.60].

Крім цього, Україна, як і інші європейські держави здійснюють митне співробітництво в рамках діяльності Комітету з внутрішнього транспорту Європейської економічної комісії ООН, у структурі якого на постійній основі діє Робоча група з митних питань, пов'язаних з транспортом (або Група експертів з митних питань, пов'язаних з транспортом). Поряд з державами інших континентів вони долучаються до вирішення проблем митного характеру в рамках діяльності Світової Організації Торгівлі. Митне співробітництво між окремими групами європейських держав здійснюється в

рамках Співдружності Незалежних Держав, Європейського Союзу, Європейської асоціації вільної торгівлі, Єдиного економічного простору, ГУАМ тощо [82, с.250-251].

Аналізуючи чинне законодавство України, до міжнародних митних організацій слід відносити: Комітет з внутрішнього транспорту ЄЕК ООН; Комітет з питань економічного співробітництва та інтеграції (КЕСІ) ООН; Вассенаарська домовленість; Робоча група з питань боротьби з тероризмом, організованою злочинністю та розповсюдженням наркотиків; Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС); Координуючий орган Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах. На нашу думку, відповідний перелік потребує доповнення, оскільки у ньому відсутня низка міжнародних організацій (Інтерпол, Співдружність Незалежних Держав, Організація за демократію та економічний розвиток – ГУАМ тощо), до діяльності яких Державна митна служба України може залучатися з метою проведення координаційної роботи з питань митного регулювання [48, с.31].

Співробітництво України і державами ГУАМ будуються на основі добросусідства і взаємовигідного співробітництва; додержання та пріоритету таких принципів міжнародної співпраці держав, як сприяння соціально-економічному розвитку, зміцнення й розширення торгово-економічних зв'язків, розвиток і ефективне використання в інтересах країн ГУАМ транспортно-комунікаційних магістралей і відповідної інфраструктури, розташованої на їхній території; зміцнення регіональної безпеки у всіх сферах діяльності; розвиток відносин у галузі науки, культури й у гуманітарній сфері; взаємодія в рамках міжнародних організацій; боротьба з міжнародним тероризмом, організованою злочинністю й наркобізнесом. На сучасному етапі розвитку міждержавних відносин Ділова Рада ГУАМ сприяє виконанню договорів, прийнятих у рамках ГУАМ, угод про розвиток співробітництва між підприємницькими колами й суб'єктами господарської діяльності держав-учасників ГУАМ. Рада сприяє поглибленню різнобічного

економічного співробітництва в рамках ГУАМ; реалізації режиму вільної торгівлі; забезпеченню сприятливих умов для переходу до більше високого рівня економічного співробітництва, заснованого на вільному переміщенні товарів, послуг і капіталів; розвитку коопераційних зв'язків і науково-технічного співробітництва між підприємствами країн-учасників ГУАМ, торгівлі, інвестиційної діяльності; наданню послуг у сфері виробничої й підприємницької діяльності. Основними пріоритетами діяльності Ради ГУАМ є створення умов для постійного обміну діловими пропозиціями, пошуку партнерів для співробітництва, обговорення на підприємницькому рівні насущних проблем економічного й правового характеру, виявлення перешкод, що заважають активному здійсненню цього співробітництва, вироблення пропозицій урядам держав-учасників ГУАМ про усунення цих перешкод [83, с.158-159].

Таким чином, шляхи удосконалення співробітництва України з міжнародними митними організаціями універсального характеру в сучасних умовах полягають:

- 1) у ратифікації угод, що реалізують двосторонні та багатосторонні міжнародні відносини України в митній сфері (Угоди про взаємну допомогу в митних справах, Протоколи про обмін попередньою митною інформацією про товари та транспортні засоби що переміщуються через державний кордон Протоколи з питань обміну митною статистичною інформацією, Протоколи з підготовки та підвищенні кваліфікації митних кадрів). При цьому, 45 країн мають з Державною митною службою України двосторонню договірно-правову базу. Всього Україною укладено 163 угоди в митній сфері на початок 2010 року та 7 міжнародних конвенцій ВМО з гармонізації та уніфікації митної діяльності [19];

- 2) у обміні досвідом та вивченні досвіду реформування митних органів зарубіжних країн кордонів (проведення семінарів іноземних фахівців для митників в Україні, обмін візитами делегацій з метою наглядного вивчення досвіду, навчання персоналу відповідно до Європейських вимог,

навчання іноземного митного персоналу, діяльність Регіонального центру ВМО на базі Академії митної служби України, обмін найкращою практикою в регіоні східної Європи/Кавказу, короткострокове навчання персоналу, видання електронного журналу з митної практики, проведення семінарів за рахунок ВМО тощо);

3) у залученні технічної допомоги боку іноземних держав (розбудова і реконструкція пунктів пропуску, придбання сучасних технічних засобів контролю, комунікацій та транспорту розвиток митної інфраструктури реалізація програми «електрона митниця», обладнання для боротьби з контрабандою наркотиків, товарів подвійного призначення, розвитку системи аналізу ризиків та синхронізації інформаційних систем з міжнародними стандартами, обмін досвідом, ознайомлення з міжнародними практиками в митній сфері, участь в навчальних семінарах і тренінгах в Україні і за кордоном);

4) у співробітництві з міжнародними організаціями (Комітет з внутрішнього транспорту СЕК ООН, Комітет з питань економічного співробітництва та інтеграції (КЕСІ) ООН, Вассенаарська домовленість, Робоча група з питань боротьби з тероризмом, організованою злочинністю та розповсюдженням наркотиків; Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Координуючий орган Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах тощо);

5) у співробітництві з посольствами зарубіжних країн в рамках діяльності міжнародних організацій (роз'яснювальна робота на запити посольств, зустрічі з Послами та радниками з економічних та правоохоронних питань, робота Представника ДМСУ в штаб-квартирі ВМО, тощо).

Саме таке співробітництво України з міжнародними митними організаціями універсального характеру в сучасних умовах буде сприяти: уніфікації та гармонізації методів роботи у відповідності до світових стандартів; запозиченні кращої світової практики роботи митних органів;

підвищенню кваліфікації персоналу митних органів; заощадженню державних коштів; оптимізації та удосконаленню структури митних органів; удосконаленню законодавства, що регламентує митну справу та приведенню його у відповідність до європейських та світових стандартів.

Висновки до розділу 2

Перед Всесвітньою митною організацією, поставлені широкі завдання з організації міжнародного співробітництва у галузі митної справи, в тому числі стосовно розробки міжнародних митних конвенцій, спрямованих на зближення правового регулювання митних відносин, і рекомендацій по їх однаковому застосуванню та тлумаченню. Проблема забезпечення спільного правового регулювання переміщення товарів і транспортних засобів через митні кордони держав найтіснішим чином пов'язана із розвитком міжнародної торгівлі. Міжнародні акти ВМО, спрямовані на спільне регулювання митних питань, забезпечують не тільки подібне правове регулювання в галузі митної справи, а й сприяють створенню сприятливого режиму для міжнародного економічного обороту, покликані спростити митні процедури і усунути, таким чином, митні бар'єри на шляху міжнародного товарообміну.

Із моменту створення СОТ та підписання комплексу угод і домовленостей у рамках Уругвайського раунду система СОТ виступає у вигляді торговельно-економічної ООН, де угоди – це правова основа, а СОТ – інституційний механізм забезпечення дії цієї системи, де провідну роль відіграє механізм урегулювання торговельних суперечок СОТ.

Система зобов'язань України як члена СОТ є віднині складовою частиною єдиної політики у сфері державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та митній сфері зокрема. Ставши членом СОТ, однієї з найбільших і впливових міжнародних економічних організацій, Україна дістала можливість не тільки брати участь в нових формах світових зовнішньоторговельних зв'язків, але і одночасно робити вплив на їх формування з урахуванням своїх національних інтересів, можливість

просування своїх інтересів через участь повноправного партнера у формуванні міжнародного торговельного режиму, який охоплює все нові сфери і в перспективі може розповсюдитися також на взаємозв'язок торгівлі і екології, соціальні стандарти, електронну торгівлю, в тому числі й у сфері митних відносин.

Шляхи удосконалення співробітництва України з міжнародними митними організаціями універсального характеру в сучасних умовах полягають: у ратифікації угод, що реалізують двосторонні та багатосторонні міжнародні відносини України в митній сфері; у обміні досвідом та вивченні досвіду реформування митних органів зарубіжних країн кордонів; у залученні технічної допомоги боку іноземних держав; у співробітництві з міжнародними організаціями; у співробітництві з посольствами зарубіжних країн в рамках діяльності міжнародних організацій.

РОЗДІЛ.3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ТА СНД ЯК РЕГІОНАЛЬНИМИ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У МИТНІЙ СФЕРІ

3.1. Економіко-правничі засади поглиблення співпраці України з Європейським Союзом у митній сфері

На сьогоднішній день спільна митна політика є однією із ключових політик Європейського Союзу, оскільки саме економічне об'єднання через створення митного союзу, спочатку для декількох видів товарів, а згодом і загального стало основою європейських інтеграційних процесів та першою з трьох «опор» будівництва ЄС.

Відповідно до розділу 5 Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV та ст. 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) та їх державами-членами від 16 червня 1994 року, Україна взяла на себе зобов'язання вживати заходів для поступового приведення національного законодавства у відповідність із законодавством Європейського Союзу у визначених сферах. До таких сфер належать митне право, законодавство про компанії, банківське право, бухгалтерський облік компаній, податки, включаючи непрямі, інтелектуальна власність, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції, державні закупівлі, охорона здоров'я та життя людей, тварин, рослин, довкілля, захист прав споживачів, технічні правила і стандарти, транспорт, енергетика, включаючи ядерну [87; 88].

Маючи на меті нашої держави інтегруватися до європейського співтовариства, це сприяє здійсненню соціально-економічним перетворенням, в реалізації яких важлива роль належить митній службі України та здійснюваному нею міжнародному співробітництву в галузі

митної справи. Відповідно, обравши одним із пріоритетів своєї зовнішньої політики інтеграцію у європейські структури та участь у європейських процесах, Україна визначила і стратегічний напрямок міжнародного митного співробітництва, а саме співробітництво з Європейським Союзом у митній сфері [2, с.107].

Ми вже зазначали, що міжнародне співробітництво в галузі митної справи в Україні належить до основних завдань митних органів України. Згідно ст. 564 Митного кодексу України, міжнародна діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спрямовується і координується Президентом України, Кабінетом Міністрів України та здійснюється за погодженням з Міністерством закордонних справ України [16]. В той же час, на реалізацію норм Митного кодексу України у сфері міжнародного співробітництва, діє Положення про Державну митну службу України від 12 травня 2011 року № 582/2011 та Положення про Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва Державної митної служби України від 25 березня 2011 року №252 [17; 18].

Як бачимо, з метою здійснення даного виду міжнародного співробітництва в структурі центрального апарату Державної митної служби України діє Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва Державної митної служби України [7].

Митне співробітництво Європейського Союзу, по-перше, є основою існування самого Співтовариства в цілому. Тим більше, з аналізу Митного кодексу Європейського Співтовариства митні правила Співтовариства стосуються: 1) торгівлі між Співтовариством та іншими країнами; 2) товарів, які охоплюються установчими договорами ЄС. Зокрема ст. 1 Митного кодексу Європейського Співтовариства зазначає, що даний документ запроваджує загальні правила та процедури, що застосовуються до товарів, ввезених на митну територію Співтовариства або вивезених з неї і застосовується однаковою мірою по всій митній території Співтовариства.

Окремі положення митного законодавства можуть застосовуватись поза митної території Співтовариства в рамках законодавства, що врегульовує певні галузі, або в рамках міжнародних конвенцій. Окремі положення митного законодавства, включаючи заходи спрощення, які воно передбачає, застосовуються до торгівлі товарами між частинами митної території Співтовариства, до яких застосовуються положення Директиви 2006/112/ЄС, та частинами, до яких такі положення не застосовуються, або до торгівлі між частинами території, до яких такі положення не застосовуються [89].

Важливу роль відіграє співробітництво між митними адміністраціями держав-членів Європейського Союзу щодо попередження, розслідування та покарання за порушення митних правил, які охоплюються терміном *customs enforcement*, не регулюються законодавством щодо митного союзу ЄС та є відповідальністю національних митних адміністрацій. Але в рамках ЄС діє відповідна угода під назвою Конвенція про взаємну допомогу та співробітництво між митними адміністраціями, яка спрямована на врегулювання спільних дій щодо забезпечення дотримання митного законодавства [92; 95, с.8]. Згідно з цією Конвенцією, держави-члени ЄС забезпечують взаємну допомогу та співробітництво між митними адміністраціями з метою: попередження та розслідування порушень національного митного законодавства; покарання за порушення митного законодавства ЄС та національного митного законодавства. З метою забезпечення такого співробітництва створено координаційний орган, який складається з представників митних адміністрацій всіх країн-членів та відповідальний за отримання прохань про надання взаємної допомоги та координацію такої допомоги. На підставі цієї Конвенції держави-члени укладають угоди про обмін посадовими особами митних органів, відповідальними за розслідування порушень митного законодавства [92].

Ще однією формою взаємної допомоги є транскордонне співробітництвом між митними адміністраціями, яке передбачає допомогу шляхом направлення співробітників митних органів однієї держави до іншої

та надання організаційної підтримки. Таке транскордонне співробітництво здійснюється для попередження, розслідування та покарання правопорушень, пов'язаних із: контрабандою наркотиків, психотропних речовин, зброї, військового спорядження, культурних цінностей, небезпечних та токсичних речовин, ядерних матеріалів тощо; контрабандою комерційних товарів та товарів заборонених до ввезення на митну територію Співтовариства. Кожен член ЄС може надавати допомогу іншим сторонам даної Конвенції або за власною ініціативою, або на прохання іншої сторони [92].

Таким чином співробітництво України з Європейським Союзом у митній сфері є елементом не тільки першої опори Європейського Союзу, який включає митний союз, Єдиний митний тариф та спільну митну політику, але й елементом третьої – співробітництва поліцій та судових органів у кримінально-правовій сфері.

Крім того, співробітництво України з Європейським Союзом в галузі митної справи значною мірою здійснюється на підставі Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (УПС), яка була укладена 14 червня 1994 р. в Люксембурзі [88].

Митне співробітництво між Україною та ЄС здійснюється у наступних напрямках:

- 1) шляхом зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Співтовариства. Україна вживе заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведене у відповідність до законодавства Співтовариства. Зокрема, приблизна адекватність законів матиме місце в таких галузях: закон про митницю, закон про компанії, закон про банківську справу, бухгалтерський облік компаній і податки, інтелектуальна власність, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції, державні закупки, охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин, навколишнє середовище, захист прав споживачів, непряме оподаткування, технічні правила і стандарти, закони та інструкції стосовно

ядерної енергії, транспорт (ч.1, 2 ст. 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами);

2) шляхом надання Співтовариством Україні належної технічної допомоги, яка може включати зокрема: обмін експертами; завчасне надання інформації, особливо стосовно відповідного законодавства; організацію семінарів; професійну підготовку; допомогу у здійсненні перекладу законодавства Співтовариства у відповідних секторах (ч.3 ст. 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами);

3) надання взаємної допомоги у вирішенні митних питань на підставі положень Протоколу про надання адміністративними органами взаємної допомоги у вирішенні митних питань [88].

В той же час, з метою імплементації норм Європейського Союзу до внутрішнього законодавства України, ч.1 ст. 76 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами зазначає, що метою співробітництва є забезпечення виконання усіх положень, що мають бути прийняті щодо торгівлі та торгівлі на основі взаємної вигоди та досягнення зближення української митної системи з митною системою Співтовариства. Враховуючи вище наведене, ч.2 ст.76 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами закріплює організаційно-правові форми митного співробітництва між договірними сторонами, а саме: обмін інформацією; удосконалення методів роботи; запровадження об'єднаної номенклатури та єдиного адміністративного документа; взаємозв'язок між транзитними системами Співтовариства та України; спрощення перевірок та формальностей, які стосуються перевезення товарів; підтримку введення сучасних митних інформаційних систем; організацію семінарів і навчальних циклів [88].

Відповідно до положень Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами важливою формою митного співробітництва стали проекти технічної допомоги для митної служби України за програмою ТАСІС. ТАСІС сприяє співробітництву з Державами-членами ЄС та здійсненню двосторонніх програм, а також організує зустрічі для обговорення пріоритетних напрямів сприяння в окремих секторах і країнах [96, с.157]. Задля забезпечення ефективного співробітництва в рамках УПС було запроваджено ряд двосторонніх органів, а саме: Раду з питань співробітництва між Україною та ЄС, Комітет з парламентського співробітництва та Комітет з питань співробітництва між Україною та ЄС, а також систему галузевих підкомітетів, що діють в рамках останнього. ДМСУ бере активну участь у роботі цих органів, а саме: Ради з питань співробітництва, де вона представлена Головою Служби; Комітету з питань співробітництва, де її представляє перший заступник Голови Служби. З метою поглиблення та вдосконалення взаємовідносин між нашою державою та ЄС, значний обсяг роботи виконується Радником з митних питань при Представництві України при Європейських Співтовариствах (Європейському Союзу) [2, с. 108].

Таким чином, співробітництво між Україною та Європейським Союзом в галузі митної справи здійснюються як безпосередньо завдяки відносинам Державна митна служба України та Європейською Комісією з питань, що регулюються Угодою про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, так і побічно – за допомогою Євромитниці, коли йдеться про реалізацію проектів ТАСІС для Державної митної служби України; а також, завдяки тому, що питання боротьби з порушеннями митних правил все ще залишаються у віданні держав-учасниць ЄС, у формі двосторонніх відносин на основі положень Протоколу про надання адміністративними органами взаємної допомоги у вирішенні митних питань та двосторонніх угод про співробітництво та

взаємодопомогу в митних справах укладених у розвиток положень зазначеного Протоколу [97, с. 25].

Наступною формою співробітництва України та Європейського Союзу є CBC (Cross-Border Cooperation Programme) – Програма прикордонного Співробітництва (ППС) була розпочата у 1996 році. Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна на 2007-2013 роки у рамках Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства (ЄІСП) продовжує та розширює співробітництво на прикордонних територіях трьох країн, започатковане в рамках Програми Добросусідства Польща-Білорусь-Україна INTERREG IIIA / TACIS CBC на 2004-2006 роки (Програма Добросусідства). Програма сприятиме транскордонному співробітництву шляхом об'єднання зусиль різних сторін – населення, установ та організацій, підприємств і спільнот, їх зближення з метою кращого використання можливостей, які дає спільний розвиток транскордонних територій. Програму було розроблено спільною робочою групою, яка складалась із представників центральних і регіональних органів влади трьох країн, відповідно до Постанови (ЄК) № 1638/2006 Європейського Парламенту та Ради від 24 жовтня 2006 року, в якій викладено загальні положення для розробки Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства [98].

Програма TACIS прикордонного співробітництва націлена на: сприяння прикордонним регіонам в подоланні перешкод до розвитку; заохочення до поєднання мереж з обох сторін кордону (наприклад, обладнання на кордонних переходах); прискорення процесу трансформації в країнах-партнерах шляхом їхньої співпраці з прикордонними регіонами Євросоюзу та Центральної та Східної Європи; зменшення транскордонного екологічного ризику та забруднення. Крім того, для підсилення результату, допомогу слід обмежити трьома сферами співпраці у відповідності до Стратегічної Доповіді щодо ППС TACIS: розвиток мереж інфраструктури; активізація захисту довкілля та управління природними ресурсами; підтримка приватного сектора та сприяння економічному розвитку [2, с.109].

Отже, імплементація стандартів Європейського Союзу у внутрішнє законодавство нашої країни полягає у: 1) завершенні впровадження нормативно-правової бази в цілому, необхідної для імплементації Митного кодексу, у відповідності до митного права ЄС; 2) удосконаленні норм Митного Кодексу, враховуючи положення митного законодавства ЄС та надані рекомендації; 3) прийнятті та поновленні чинної Гармонізованої системи з метою подальшого прийняття Комбінованої номенклатури, як цього вимагає Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами; 4) удосконаленні функціонування та діяльності митниці; 5) спрощенні та модернізації митних процедур на кордонах і всередині держави; 6) уніфікації документації, пов'язаної із зовнішньоекономічною діяльністю; 7) прийнятті та впровадженні Політики митної етики на основі визнаних в світі стандартів; 8) забезпеченні підвищення кваліфікації працівників митної служби, посиленні комп'ютеризації митної адміністрації, модернізації митних лабораторій.

Можна погодитися із думкою Я. Гудова, який пропонує, в першу чергу, зорієнтувати міжнародну діяльність Державної митної служби у напрямку підготовки та створення нової правової бази з міжнародного співробітництва в галузі митної справи між Україною та ЄС, а також у напрямку розширення практичних форм міжнародної співпраці (наприклад, через створення спільних пунктів пропуску на митному кордоні України та ЄС) між митними органами України й митними та іншими уповноваженими органами (наприклад, з Європолом) держав-членів Європейських Співтовариств [2, с.109]. Як зазначає С.М. Перп'юлкін, лише за таких умов розвиток міжнародного співробітництва в галузі митної справи нашої держави з ЄС від реалізації окремих спільних проектів з часом може створити передумови до поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва [97, с. 24].

Інтеграційно обумовлені перспективи розвитку митної політики і митного регулювання в Європейському Союзі та країнах, які прагнуть членства в ньому, окреслені системою цілей Митних прототипів, досягнення яких передбачає виконання таких завдань: створення комплексної і стабільної системи митного законодавства; розвинута сучасна митна адміністрація; ефективна система управління людськими ресурсами; розвиток й реалізація відповідних норм, систем і процедур обліку бюджетних доходів; систематична ідентифікація ризиків і застосування всіх необхідних заходів для їх обмеження; встановлення і підтримка ефективної системи та процедур митного експортного контролю; розвиток транзитної системи, яка підтримує ефективність митного огляду та спрощення процедур; відповідність національного законодавства міжнародним нормам угоди СОТ про митну оцінку; створення ефективної служби аудиту і пост-аудит-контролю; задоволення розвідувальної стратегії, що базується на останніх методах оцінки ризиків; посилення ролі митної системи в боротьбі з підробками і піратською продукцією, захисті здоров'я і безпеки громадян, недопущенні крадіжок знань, інвестицій, результатів досліджень та інновацій, у боротьбі з тероризмом і організованою злочинністю [60, с.20-21].

Отже, враховуючи прагнення України стати членом Європейського Союзу, відповідно план розвитку митного законодавства та митної системи України повинен ґрунтуватися на засадах СОТ, ВМО та Митних прототипів ЄС з урахуванням практики митних адміністрацій Європейського Союзу. Однак, залишаючись за межами Європейського Союзу, Україна успішно асоціюється з процесом здійснення спільної європейської політики безпеки та оборони. В той же час, динамічно розвивається митне співробітництво між Україною та Європейським Союзом. Обравши одним із пріоритетів своєї зовнішньої політики інтеграцію в європейські структури та участь у загальноєвропейських процесах, Україна визначила основний напрямок свого

міжнародного митного співробітництва, а саме міжнародне митне співробітництво з Європейським Союзом.

3.2. Пріоритети та суперечності розвитку співробітництва України з СНД у митній сфері

З розвитком інформаційного та науково-технічного прогресу невід'ємними складовими світової економіки є поглиблення інтеграційних процесів у сферах інвестиційного капіталу, ринках сировини, матеріалів та готової продукції, трудових та енергетичних ресурсів. Одним з пріоритетних напрямів економічного та соціального розвитку України є її інтеграція до Європейського союзу (ЄС) та поглиблення економічних взаємозв'язків з країнами-членами Співдружності незалежних держав (СНД). Складовою даного процесу є співробітництво у митній сфері, а саме створення єдиного або наближеного з Європейським союзом та країнами СНД законодавства з питань митної справи [99].

Економіка із самого початку стала однією з найбільш пріоритетних сфер відносин нових незалежних держав – колишніх республік СРСР. Ідея формування організаційно-правових основ співробітництва в рамках СНД була закріплена в Угоді про створення Співдружності Незалежних Держав від 8 грудня 1991 року. Зокрема, відповідно до ст.7 Угоди про створення СНД, договірні Сторони визнають, що до сфери їхньої спільної діяльності, яка реалізується на рівноправній основі через спільні координуючі інститути Співдружності, належать: координація зовнішньополітичної діяльності; співробітництво у формуванні і розвитку спільного економічного простору, загальноєвропейського і євразійського ринків, у галузі митної політики; співробітництво в розвитку систем транспорту і зв'язку; співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища, участь у створенні всеосяжної міжнародної системи екологічної безпеки; питання міграційної політики; боротьба з організованою злочинністю [100]. А потім відображена у Статуті Співдружності Незалежних Держав від 22 січня 1993 року, де в ст. 2

ззначається, що однією із цілей створення СНД є всебічний і збалансований економічний і соціальний розвиток держав-членів у межах спільного економічного простору, міждержавна кооперація та інтеграція [101].

На розвиток міжнародного співробітництва у сфері митних відносин була прийнята Угода про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах від 15 квітня 1994 року. Згідно ст. 2 Угоди про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах від 15 квітня 1994 року, митні служби в рамках своєї компетенції та з дотриманням законодавства Сторін співробітничатимуть з метою: а) удосконалення пасажирського і вантажного сполучення між Сторонами; б) забезпечення правильного стягнення мита, зборів та інших платежів, а також застосування митних пільг; в) запобігання, припинення та розслідування митних правопорушень [102]

В подальшому, митні служби країн СНД співробітничують у наступних напрямках:

1) надання свідчень – митні служби надають одна одній на запит свідчення, які підтверджують, що товари, вивезені з території однієї Сторони, ввозяться на територію іншої Сторони на законних підставах;

2) боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин – митні служби з метою активізації дій, спрямованих на запобігання, розслідування та припинення незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин без попереднього запиту і в можливо короткий строк повідомляють одна одній відомості: а) про осіб, відносно яких відомо, що вони займаються незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин або підозрюються в цьому; б) про транспортні засоби, включаючи контейнери та поштові відправлення, відносно яких відомо, що вони використовуються для незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин або викликають підозру в такому використанні;

3) передача відомостей – митні служби передають одна одній на запит, у тому числі шляхом пересилання повідомлень, протоколів та інших матеріалів або їх завірених копій, відомості, що є в їхньому розпорядженні: а)

про обставини, пов'язані із стягненням мита, зборів та інших платежів, а також застосуванням митних пільг; б) про вчинені дії або такі, що мають бути вчинені, які суперечать митному законодавству Сторони, що подає запит;

4) передача документів – митні служби обмінюються між собою протягом трьох місяців після набрання чинності цією Угодою копіями чинних законодавчих та інших нормативних актів з митних питань і надалі негайно інформуватимуть одна одну про всі зміни і доповнення митного законодавства;

5) обмін досвідом і надання допомоги – митні служби обмінюються інформацією: а) про досвід своєї діяльності і застосування технічних допоміжних засобів; б) про нові засоби і способи вчинення митних правопорушень; в) з інших митних питань, що становлять інтерес для всіх Сторін. Митні служби надають одна одній допомогу в галузі митної справи, включаючи: а) обмін співробітниками у випадках, що становлять взаємний інтерес, з метою ознайомлення з технічними засобами, які використовуються митними службами; б) навчання і допомогу в удосконаленні спеціальних навичок співробітників; в) обмін експертами з митних питань; г) обмін професійними, науковими і технічними відомостями, що стосуються митних питань;

б) розслідування – на запит митної служби однієї Сторони митна служба іншої Сторони проводить перевірку або розслідування з питань щодо забезпечення правильного стягнення мита, зборів та інших платежів, а також застосування митних пільг та запобігання, припинення та розслідування митних правопорушень;

7) експертне забезпечення діяльності митних органів – у разі коли судові або адміністративні органи однієї Сторони у зв'язку з митними правопорушеннями, що розглядаються, звертаються з відповідним запитом, митна служба іншої Сторони може уповноважити своїх співробітників

виступити як свідки або експерти на таких судових чи адміністративних розглядах;

8) передача на запит дійсних документів здійснюється в тих випадках, коли офіційно завірених копій або фотокопій цих документів недостатньо;

9) використання отриманих відомостей – митні служби можуть використовувати як докази отримані відповідно до цієї Угоди відомості та документи у своїх протоколах, повідомленнях та інших матеріалах, під час проведення перевірок або розслідувань, у судових чи адміністративних розглядах у зв'язку з митними правопорушеннями, що розглядаються [102].

На сьогоднішній момент співробітництво України з СНД у сфері митних відносин може здійснюватися у межах чотирьох об'єднань: Економічного союзу 12 держав; Митного союзу 4 держав (Росії, Білорусі, Казахстану та Киргизстану), Союзу Росії та Білорусі, Єдиного економічного простору.

При цьому, важлива роль у даному співробітництві в рамках СНД належить саме Митному союзу Росії, Білорусі та Казахстану. Перші ідеї про формування Митного союзу на пострадянському просторі стосуються початку 1995 року, коли відбулося підписання угоди між Російською Федерацією і Республікою Білорусь. Цій угоді передувала ще одна російсько-білоруська міжурядова угода «Про єдиний порядок регулювання зовнішньоекономічної діяльності». Трохи пізніше до названих держав приєдналася Республіка Казахстан. Були проголошені основні цілі створення митного союзу: забезпечення спільними діями соціально-економічного прогресу своїх країн шляхом усунення між ними перешкод для вільного економічної взаємодії між господарюючими суб'єктами; гарантування стійкого розвитку економіки, вільного товарообміну і добросовісної конкуренції; зміцнення координації економічної політики своїх країн і забезпечення всебічного розвитку національного народного господарства; створення умов для формування загального економічного простору;

створення умов для активного виходу держав-членів Митного союзу на світовий ринок [105, с.4].

У жовтні 2000 р. Митний союз було перетворено на Євразійське економічне співтовариство (ЄврАзЕС) у складі тих же п'яти країн – Росії, Білорусі, Казахстану, Киргизії і Таджикистану. Вірменія, Україна і Молдова отримали в ЄврАзЕС статус спостерігачів. Крім створення зони вільної торгівлі, введення єдиного митного тарифу і системи нетарифного регулювання учасники ЄврАзЕС декларували прагнення до побудови загального фінансового, енергетичного і транспортного ринку, вільного руху капіталу і товарів, рівних умов доступу до інвестицій, спільної реалізації міждержавних цільових програм, зближення національних законодавств та можливостей введення єдиної валюти [44, с.184-185].

Ряд найважливіших документів в рамках правої бази Митного союзу були розроблені в січні 2008 року, до яких відносяться: про єдине митно-тарифне регулювання, про вивізні мита по відношенню до третіх країн, про єдині правила визначення країни походження товарів, про єдині заходи нетарифного регулювання щодо товарів третіх країн, про застосування спеціальних захисних, антидемпінгових і компенсаційних заходів по відношенню до третіх країн; про визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон Митного союзу; про ведення митної статистики зовнішньої і взаємної торгівлі товарами Митного союзу, про принципи стягнення непрямих податків при експорті та/або імпорті товарів, виконання робіт, надання послуг в Митному союзі [108; 109].

Офіційною датою «народження» Митного союзу Республіки Білорусь, Республіки Казахстан та Російської Федерації вважається 1 січня 2010 року, проте повною мірою він запрацював з початку липня 2010 року – моменту набрання чинності Митного кодексу Митного союзу. У відповідності з рішеннями Комісії Митного союзу при підготовці нової митної конституції експерти митних служб Росії, Білорусії і Казахстану керувалися положеннями Міжнародної (Київської) конвенції про спрощення та

гармонізацію митних процедур. Таким чином, на попередньому етапі (до 1 січня 2010 року): відбулася підготовка основного обсягу нормативно-правової бази Митного союзу; був організований поетапний перенос узгоджених видів державного контролю, за винятком прикордонного, на зовнішній контур єдиної митної території.

Мета створення союзу – інтеграція економік і розширення співробітництва. Але лише перші три країни виявилися готові до відносно швидкої інтеграції. Згідно із документами, Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану почав діяти з 1 січня 2010 р., хоча фактично єдиною митною територією вони стали лише з 1 липня 2010 р., коли почав діяти загальний Митний кодекс. У взаємній торгівлі між державами Митного союзу не повинні застосовуватися ввізні мита, заборони чи обмеження, ставка ПДВ і розмір акцизів має бути нульовою, а митне законодавство – уніфікованим [110, с.33].

У 2009 р. Російська Федерація запропонувала Україні приєднатися до Митного союзу Білорусі, Казахстану та Росії. А у 2010 році активно обговорювалась можлива участь України в зазначеному митному союзі. Разом з тим слід наголосити, що з моменту набуття членства в СОТ, Україна взяла на себе зобов'язання щодо встановлення ставок ввізного та вивізного мита відповідно до результатів двосторонніх та багатосторонніх переговорів у рамках підготовки до вступу в СОТ. У свою чергу, в основі єдиного митного тарифу вказаного митного союзу лежать ставки ввізного мита, які застосовує Російська Федерація, яка до того ж не є членом СОТ. Рівень єдиного митного тарифу митного союзу значно перевищує українській середньозважений імпорнтний тариф. При можливому формуванні митного союзу із вказаними країнами, Україні необхідно уніфікувати ставки мита відповідно до рішень Комісії митного союзу, що, очевидно, суперечитиме раніше взятим Україною зобов'язанням перед СОТ. Хоча система ГАТТ/СОТ дозволяє створення митних союзів і зон вільної торгівлі, разом із тим чітко вказується критерій: їх утворення не повинне призвести до створення

додаткових обмежень на шляху розвитку вільної торгівлі, при цьому країни при створенні економічних інтеграційних блоків мають керуватися відповідним правилами: 1) згідно ГАТТ, Стаття XXIV: 5(a): мита та інші засоби регулювання торгівлі, які накладаються при заснуванні митного союзу, відносно торгівлі із третіми країнами (не членами союзу), не повинні в цілому бути вищими чи більш обмежувальними, ніж загальний обсяг мит та засобів регулювання торгівлі, які застосовувалися на складових територіях до утворення такого союзу; 2) згідно ГАТТ, Стаття XXIV: 5(b): мита та інші заходи регулювання торгівлі, що діють у кожній із складових територій зони вільної торгівлі, та застосовані при утворенні зони вільної торгівлі, не повинні бути вищими чи більш обмежувальними, ніж відповідні мита та інші засоби регулювання торгівлі, які діяли на цих же складових територіях до утворення зони вільної торгівлі. Слід зазначити, що всі перераховані вимоги висуваються і до тимчасової угоди, яка веде до створення зони вільної торгівлі. Якщо ж договірною стороною ГАТТ, яка приєднується до митного союзу, або яка стає стороною тимчасової угоди, що веде до створення митного союзу, пропонує підвищити зв'язані ставки мита, то вона повинна діяти відповідно до положень Статті XXVIII, якою визначаються правила внесення змін до Розкладів тарифних поступок [104, с.116-117].

Отже, ми погоджуємося з думкою Н.В. Осадчої та В.В. Суворова з приводу того, що Україна на сьогодні знаходиться в стадії формування ринкових відносин та економічної трансформації, шляхи якої не завжди узгоджені всередині держави і можуть змінюватись у залежності, насамперед, від політичної кон'юнктури. Ураховуючи це, а також суперечливий позитивний економічний ефект від інтеграції країн з перехідною економікою, вважаємо, що оцінка участі України в митному союзі Росії, Білорусії та Казахстану потребує додаткового дослідження та, більш того, стане порушенням міжнародних зобов'язань України при вступі до СОТ [44, с.193; 104, с.117]. При цьому, вибравши курс на Європейський

Союз, Україна повинна дотримуватися вимоги даної міжнародної організації у сфері митних відносин та співпрацювати із інституціями СНД.

До того ж, співробітництво України з СНД у митній сфері може пов'язуватися не тільки з формуванням загальної зони вільної торгівлі, участі у митному союзі, формуванні єдиного митного тарифу, але й із всебічним розвитком двосторонніх торгівельних контактів з країнами СНД згідно з загально визнаними у світовій практиці механізмами податкового, митного, правового регулювання міжнародного співробітництва на основі принципів національної безпеки, запровадженням двосторонніх зон вільної торгівлі із окремими країнами цього угруповання, розвитком багатостороннього торговельного співробітництва в рамках субрегіональних угруповань – Організації за демократію та економічний розвиток ГУАМ, Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Такий підхід до співробітництва України з СНД у митній справі надасть змогу нашій країні проводити більш виважену політику внутрішнього регулювання із запровадженням гнучкого вибіркового підходу до встановлення розмірів ввізного мита з урахуванням наявності власного виробництва імпортоконкурентних товарів, рівня насиченості внутрішнього ринку відповідними товарами, їх технологічної значущості для вітчизняної економіки.

Таким чином, дослідження міжнародної діяльності України з СНД, яке полягає у співробітництві в митній сфері та уніфікації принципів митної справи дозволяє дійти наступних висновків та узагальнень:

1) досить активні темпи інтеграції сучасної України в глобальний торговельний простір, активізація процесів міжнародної кооперації за її участі, спільність її кордону з двома потужними інтеграційними об'єднаннями: на сході та півночі з Євразійським економічним співтовариством, на заході та півдні – з Європейським Союзом, вимагає від нашої держави активної міжнародної позиції та розробки проектів активізації регіональних економічних взаємин;

2) розвиток масштабів та глибини регіональної інтеграції за участі нашої держави на сьогоднішній момент вимагає врахування того факту, що набуття Україною членства в СОТ та її чітко окреслений курс на євроінтеграцію, активна участь України в регіональних організаціях з питань організації митної справи має забезпечувати процес подальшої трансформації системи митного регулювання в напрямку її гармонізації з міжнародними засадами організації митної справи з дотриманням норм міжнародного права.

3.3. Розробка багатовекторної моделі поєднання співробітництва України з Європейським Союзом та СНД у галузі митної справи

Сучасна ситуація у світі характеризується багатьма взаємопов'язаними процесами, що прямо або опосередковано впливають на стан Української держави та суспільства. Серед них домінуючу роль відіграють процеси глобалізації.

Основним змістом цих процесів є формування глобальних світових ринків, посилення взаємодії та інтеграції національних економік, утворення нових центрів економічного тяжіння і політичного впливу. Це призводить до зростання конкуренції між країнами та регіональними угрупованнями, посилення впливу транснаціональних корпорацій на економічний та суспільно-політичний розвиток національних держав, у тому числі тих, що відіграють у світовій політиці роль лідерів. За такої ситуації більшість держав пов'язує реалізацію національних інтересів з адаптацією до процесів глобалізації й активною участю в них. Такий підхід стає необхідною запорукою сталого економічного зростання, досягнення високого рівня добробуту громадян, соціальної та політичної стабільності [112].

В той же час, незважаючи на існуючі форми співробітництва у митній сфері з СНД, протягом останніх років намітилась чітка тенденція щодо переорієнтації з країн СНД до більш активної співпраці України з країнами ЄС. Перш за все необхідно зазначити, вищі посадові особи України постійно

акцентують увагу на тому, що для України ЄС і СНД (СЄП, Митний союз в тому числі) не є протиборчими об'єднаннями. Основне завдання України при перспективах вступу в ці структури – це максимальне відстоювання національних позицій та інтересів, збереження або поліпшення існуючих торговельно-економічних відносин.

Україна знаходиться завершальному етапі формалізації відносин політичної асоціації з Європейським Союзом – підготовки до підписання Угоди про асоціацію з ЄС, складовою частиною якої є створення глибокої та всеохопної зони вільної торгівлі. Водночас, з боку Митного Союзу посилюється ініційований Росією політичний та економічний тиск щодо вступу України до Митного союзу та Євразійського економічного союзу, що фактично означатиме відмову від європейського вибору та порушення Україною умов приєднання до Світової організації торгівлі. Національні інтереси України потребують збалансованої зовнішньоекономічної політики держави, що забезпечуватиме сприятливі умови для модернізації економіки в умовах глобальної нестабільності. Україна зацікавлена як у поглибленні співпраці з ЄС, так і у розвитку торговельно-економічного партнерства з країнами Митного союзу. Саме з таких позицій Україна повинна реагувати на різного роду інтеграційні виклики та загрози. Спокуса отримати певні швидкі економічні дивіденди за рахунок політичних поступок та відмови від наявних пріоритетів інтеграції країни в світову економіку в кінцевому підсумку обернеться гальмуванням процесу модернізації України [113].

Отже, у процесі співробітництва України з Європейським Союзом та СНД у галузі митної справи, перед нашою державою стоїть проблема прийняття рішення на користь вступу до того чи іншого об'єднання, щодо доцільності або недоцільності участі України в Митному союзі Білорусі, Казахстану та Росії. В такому випадку, необхідно з'ясувати позитивні та негативні риси інтеграції, що постали в даний час перед Україною, а саме більш глибокої співпраці, в тому числі й у митній сфері з ЄС або вступу в Митний союз з Росією, Білоруссю та Казахстаном.

Після п'яти років переговорного процесу Україна та ЄС упритул підійшли до укладання наймасштабнішого й найамбітнішого двостороннього документа за всю історію двосторонніх відносин – Угоди про асоціацію. Угоди про асоціацію є найбільш просунутим видом міжнародних угод, які ЄС може укласти з третіми країнами, – країнами, з якими ЄС готовий розвивати міцні тривалі союзницькі відносини, що ґрунтуються на взаємній довірі та повазі до спільних цінностей [114, с.8]. Ніколи раніше Європейський Союз не надавав жодній із країн, що не мала статус кандидата на вступ, такої широкої та документально зафіксованої перспективи, як це зроблено в Угоді про асоціацію. Вона охоплює такі аспекти співробітництва:

1) зближення між Україною та ЄС на основі спільних цінностей, а також посилення участі України в програмах Європейського Союзу;

2) транскордонне співробітництво в галузі зовнішньої політики та політики безпеки, зокрема – у попередженні конфліктів та у військовій сфері.

3) наближення України до європейських стандартів у галузі права та внутрішніх справ шляхом сприяння розвитку принципів правової держави, демократії та прав людини в Україні, а також підтримки боротьби з корупцією, налагодження ефективної роботи органів юстиції та поліпшення захисту даних.

4) посилення співробітництва в галузі економіки шляхом створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі між ЄС і Україною, налагодження секторальної співпраці в більше ніж 30 сферах, зокрема – у сільському господарстві, промисловості, енергозабезпеченні або в захисті прав споживачів.

5) налагодження нових форматів співробітництва, надання фінансового сприяння, створення платформи громадянського суспільства [114, с.2].

Офіційні переговори між Україною та ЄС щодо створення зони вільної торгівлі було розпочато в лютому 2008 року, майже відразу ж після того, як Генеральна рада СОТ заявила про успішне завершення переговорів з Україною щодо її членства. Неофіційні консультації почалися на кілька років

раніше. Переговорна позиція України, як очікується, ґрунтуватиметься на принципах паритетності, недискримінації, узгодження нормативно-правового середовища України до стандартів і норм ЄС, відсутності необґрунтованих обмежень, а також поступового впровадження зобов'язань. Спрямована на зміцнення двосторонніх торгово-економічних відносин і забезпечення конкуренції, зона вільної торгівлі має забезпечити поступове здійснення вільного пересування товарів, послуг, капіталу і робочої сили [115, с.18].

За даними керівних органів ЄС, ЗВТ Україна-ЄС має стати першою з глибоких і всебічних торгівельних угод нового типу, які охоплюють широкий спектр пов'язаних з торгівлею питань (всеохоплююча) і спрямованих на ліквідацію внутрішніх (behind the border) перешкод щодо торгівлі на основі процесів нормативного узгодження, тим самим частково відкриваючи та поширюючи внутрішній ринок ЄС для України (глибока) [116].

Переваги для України від створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом полягають у наступному:

1) покращення доступу до найбагатшого ринку в регіоні, оскільки доходи від будь-якого проекту регіональної торгівельної інтеграції залежать від розмірів ринку, з яким відбувається інтеграція (більший ринок передбачає ширші можливості для потенційної вигоди);

2) вирівнювання ігрового поля з іншими сусідами ЄС, оскільки в даний час більшість третіх країн мають кращий доступ завдяки отриманим більш пільговим торговельним режимам. Покращення доступу до ринку має велике значення для експортерів з метою підвищення їх конкурентних позицій на ринку ЄС;

3) гармонізація стандартів із ЄС і в такий спосіб запровадження міжнародно визнаних стандартів, які сприяли б не тільки торгівлі з ЄС, але і покращили б доступ до ринків третіх країн і знизили б вартість імпорту;

4) покращення внутрішнього ділового клімату, оскільки засвоєння правил ЄС передбачатиме запровадження змін до національного законодавства. У свою чергу, ці зміни призведуть до формування набору

правил, які будуть прозорими та зрозумілишими для іноземних інвесторів, що підвищить для них привабливість внутрішнього середовища та створить можливості для вищих темпів економічного зростання [115, с.19; 117, с.6].

В той же час, імплементація Угоди про асоціацію сприятиме зближенню регуляторного середовища України та ЄС, а відтак – усуненню не лише митних зборів, але і нетарифних торговельних бар'єрів, що сприятиме інтеграції України до європейського економічного та правового простору загалом, зокрема до внутрішнього ринку ЄС та Європейського економічного простору [114, с.6]. Серед іншого це означає, що Україна має утриматися від участі в будь-яких інтеграційних утвореннях, формат яких суперечитиме цьому юридичному зобов'язанню. До таких форматів, які суперечать УА, відносяться будь-які утворення рівня митних союзів, економічних союзів та спільних ринків. В той же час участь України в утвореннях рівня зони вільної торгівлі з будь-якими третіми сторонами не суперечитиме Угоди про асоціацію.

До недоліків створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом слід віднести наступні:

1) збільшення конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок усунення тарифних бар'єрів і значного зниження нетарифних бар'єрів, що призведе до реструктуризації ринку і перерозподілу факторів виробництва. Хоча підвищення конкуренції, безумовно, вигідне для країни в середньостроковій перспективі, короткострокові наслідки від такого перерозподілу можуть бути доволі болісними;

2) підвищення вартості дотримання стандартів, оскільки стандарти ЄС, як правило, більш жорсткі та, відповідно, їх дотримання потребує додаткових зусиль і витрат. Як свідчить досвід Польщі, вищі стандарти можуть навіть витіснити певні підприємства з конкретних сегментів ринку;

3) Витрати, пов'язані з правовими і адміністративними змінами, враховуючи, що безпосередні витрати можуть бути досить високими (створення незалежних регуляторних органів, запровадження нових,

імовірно, технологічно удосконалених, процедур тощо), тоді як вигоди можуть бути довгостроковими чи навіть пов'язаними із членством в ЄС, яке на сьогодні не розглядається [118, с.13].

Кількісні оцінки підтверджують, що вигоди від зони вільної торгівлі з Європейським Союзом, як правило, вище, ніж витрати, хоча останні повинні бути обов'язково враховані, а також пом'якшені, у тому числі за рахунок залучення технічної допомоги ЄС. Було проведено декілька досліджень, присвячених оцінці зростання добробуту в Україні завдяки створенню ЗВТ+ з ЄС, і всі вони вказують на те, що поглиблена ЗВТ призведе до вищого рівня добробуту, головним чином, завдяки гармонізації стандартів та заходів спрощення торговельних процедур. Конкретні вигоди варіюються від 1-2% до 4-7% додаткового приросту добробуту в залежності від сформульованих сценаріїв [117, с.6].

Розділ Угоди про асоціацію щодо поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі охоплюватиме такі основні сфери: торгівля товарами, в т. ч. технічні бар'єри в торгівлі; інструменти торговельного захисту; санітарні та фітосанітарні заходи; сприяння торгівлі та співробітництво в митній сфері; адміністративне співробітництво в митній сфері; правила походження товарів; торговельні відносини в енергетичній сфері; послуги, заснування компаній та інвестиції; визнання кваліфікації; рух капіталів та платежів; конкурентна політика (антимонопольні заходи та державна допомога); права інтелектуальної власності, в т. ч. географічні зазначення; державні закупівлі; торгівля та сталий розвиток; транспарентність; врегулювання суперечок [114, с.16].

На прийняття Угоди про асоціацію прийнята Рамкова стратегія митного співробітництва між Україною та ЄС. В даному документі сторони визначили основні та пріоритетні напрямки співпраці:

а) безпечні торговельні потоки – забезпечити максимальне спрощення торговельних процедур на основі надійності і відповідальності оператора як центральної ланки в ланцюгу поставок при митних процедурах. Акцент

робиться на впровадженні сучасних, більш швидких процедур і відповідних ІТ-технологій та інших інфраструктур при торговельних потоках (відповідно до Рамкових стандартів безпеки Всесвітньої митної організації) для дотримання безпеки та сприяння торгівлі, яка включає в себе зниження адміністративного тиску і витрат, пов'язаних з митними процедурами для трейдерів, і зміцнення співробітництва серед прикордонних адміністрацій;

б) управління ризиками та боротьба з шахрайством – розвиток управління ризиками для ефективного виявлення та усунення основних видів нелегальної торгівлі, у тому числі фінансових махінацій. Співпраця в галузі управління ризиками, в тому числі обмін інформацією, може сприяти вдосконаленню управління ризиками і, тим самим, мати додаткову цінність з точки зору охорони та безпеки, дотримання прав інтелектуальної власності, боротьби з шахрайством і сприяння торгівлі;

в) інвестиції в модернізацію митниці – досягнення зближення законодавства та процедур відповідно до стратегічних цілей Угоди про глибоку та всеохоплюючу зону вільної торгівлі, а також з метою зміцнення діалогу у питанні нормотворчості та імплементації. Це повинно сприяти поліпшенню і оптимізації митних процедур, розвитку повноцінної системи управління ризиками, координації дій прикордонних служб, декорумпованості системи. Це також включає інституційний розвиток для підтримки реформ прикордонної інфраструктури, яка скоординована по обидва боки кордону. Підготовка України до вступу до Конвенцій ЄС-ЄАВТ про спільну транзитну процедуру та про спрощення формальностей торгівлі товарами може відігравати роль каталізатора в цьому напрямку [119].

Крім того, основними цілями на 2012-2014 роки в межах Рамкової стратегії митного співробітництва між Україною та ЄС є:

1) створення швидких потоків: швидкі потоки можуть передбачати швидке переміщення попередньо задекларованих товарів через кордон, і перевірку відповідності товарів не в безпосередній близькості від кордону. Поставки для перевірених компаній, які перевозять надійним транспортом

зареєстровані водії, можуть бути пропущені з більшою швидкістю і впевненістю, що забезпечить зниження витрат при додержанні визначених правил. Визнання уповноважених економічних операторів (далі - УЕО) може бути частиною цього процесу;

2) координація діяльності прикордонних органів: імплементація ініціативи «Східного партнерства» у цій сфері, включаючи вдосконалення оперативної взаємодії між митними органами та іншими прикордонними адміністраціями України і сусідніх держав-членів, а також можливого здійснення спільного контролю в пунктах пропуску на кордоні у відповідності до законодавства ЄС;

3) покращення прикордонної інфраструктури. Можливі дії повинні бути скоординовані з вже існуючим проектами або з тими, що знаходяться на стадії підготовки (в рамках прикордонного співробітництва або ENPI/2010/22369 програми «Підтримка сектору управління кордонами в Україні»);

4) розвиток управління ризиками: аналіз ризиків на основі електронної обробки даних є необхідною умовою для досягнення більш високого рівня захисту та сприяння торгівлі, оскільки це дозволить раціоналізувати систему контролю та зробити її предметною. Обмін передовим досвідом є особливо важливим;

5) обмін попередньою митною інформацією, оскільки він сприяє поліпшенню управлінню ризиками і роботі митних органів, з точки зору забезпечення спрощення процедур торгівлі та підвищення дієвості та ефективності митного контролю. Конфіденційність і захист персональних даних будуть забезпечені;

6) боротьба з шахрайством: діалог у сфері боротьби з шахрайством буде створено з метою забезпечення кращого розуміння проблем, які можуть включати в себе засоби реалізації митної вартості та запобігання/ виявлення незаконної торгівлі, в тому числі у сфері підакцизної продукції, а також з

метою розробки відповідних дій, які можуть включати обмін досвідом та інформацією, а також спільні дії;

7) розвиток ролі митних адміністрацій у сфері захисту прав інтелектуальної власності: співробітництво в цій сфері може включати в себе підвищення рівня поінформованості та обмін досвідом, а також надання допомоги в підвищенні ефективності дій митних органів. Захист прав інтелектуальної власності повинен бути невід'ємною частиною управління ризиками;

8) підтримка розвитку спрощення митних процедур та сучасні митні стандарти, включаючи електронну митницю та систему управління ризиками, як це передбачено цілями переговорів про ЗВТ;

9) доопрацювання та здійснення плану дій з Концепції реформування діяльності, в тому числі нарощування моделей бізнес-процесів;

10) удосконалення транзиту: це пов'язано з підготовкою приєднання України до Конвенції про спільну транзитну процедуру, що дозволить збільшити сприяння розвитку торгівлі між Україною і ЄС;

11) обмін передовим досвідом та тестування процедур, технологій, інфраструктури, підготовки кадрів та інституційного розвитку.

12) участь у конкретних заходах програми «Митниця 2013», базуючись на принципі *ad hoc* (управління ризиками, захист прав інтелектуальної власності, координація дій з прикордонними службами, співпраця з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, митна вартість, пост-аудит) [119].

Крім того, Україна та Європейський Союз погодились посилити співпрацю щодо митних питань та сприяння торгівлі з метою забезпечення дії відповідного законодавства та процедур, а також розвиток необхідної адміністративної спроможності відповідних органів, досягнення цілей ефективного контролю та сприяння законній торгівлі. Україна та ЄС погодились, що відповідне торговельне та митне законодавство має бути стабільним та всеосяжним, а також пропорційним, прозорим та

передбачуваним, недискримінаційним, безстороннім та застосовуватись однаково та ефективно. Також Україна взяла на себе зобов'язання щодо поступового наближення згідно із визначеним графіком та переліком актів законодавства ЄС, свого митного законодавства до *acquis* ЄС. Водночас сторони передбачили відповідні положення щодо співпраці з метою надання технічної допомоги для розвитку потенціалу та сприяння проведенню реформ у цій сфері.

Тепер слід перейти до розгляду питання про доцільність або недоцільність приєднання України до Митного союзу Білорусії, Казахстану та Росії та перспективи співробітництва з даною інституцією. Складність юридичного аналізу питання про можливість участі України в МС насамперед полягає в тісному переплетінні двох правопорядків – міжнародного (існуючі міжнародно-правові зобов'язання України в галузі міжнародної торгівлі) та внутрішньодержавного (існуючі конституційні та законодавчі обмеження органів державної влади України з укладання міжнародних договорів). Аналізуючи договірну базу Митного союзу Білорусії, Казахстану та Росії, слід звернути увагу на те, що дана інституція не має (і ніколи не мала) міжнародної правосуб'єктності та не є міжнародною організацією. Крім того, Митний союз Білорусії, Казахстану та Росії завжди був формою багатосторонньої співпраці між державами, що брали в ньому участь. Після створення ЄврАзЕС Митний союз Білорусії, Казахстану та Росії став різновидом посиленої співпраці в рамках цієї організації на основі її установчого договору (аналоги в ЄС – зона євро, шенгенський простір). Тому необхідно дослідити питання, чи є умовою участі держави в Митному союзі її приєднання до установчих документів Економічного суду СНД (Статут СНД, Угода про статус Економічного суду). В рамках ЄврАзЕС і Митного союзу рішення можуть ухвалювати на засадах наднаціональності, тобто юридично-обов'язкові рішення приймаються без згоди окремих держав-учасниць. Крім набуття членства в ЄврАзЕС, другою обов'язковою умовою участі держави в Митному союзі є укладення угоди (угод) з

Білоруссю, Казахстаном і РФ про приєднатися до всього комплексу міжнародних угод, що становлять юридичну базу Митного союзу. Що стосується інших форм співпраці між Україною та Митним союзом (наприклад, ЗВТ), то вони повинні оформлюватися як угода (угоди) між Україною, з одного боку, та всіма державами – учасницями Митного союзу (і, можливо, ЄврАзЕС), з іншого боку [120, с.4-9].

Цей тристоронній Митний союз виглядає як продовження попередньої ініціативи з регіональної інтеграції, а саме, створення Єдиного економічного простору (ЄЕП) між Росією, Україною, Казахстаном і Білоруссю, запровадженого в 2003 році. Як випливає з угоди, ЄЕП була спрямована на створення Митного союзу між його членами задля спільної торговельної політики. Тим не менше, члени ЄЕП – особливо Україна – мали інше сприйняття бажаного прогресу в інтеграції. Тоді як Україна наполягала на поступовій інтеграції зі створенням на першому етапі ЗВТ без вилучень, Росія прагнула прискорення процесу інтеграції. Зазначені розбіжності перешкоджали реалізації проекту ЄЕП. З урахуванням наявних ЗВТ між Україною і Росією, Білоруссю і Казахстаном і вузької зосередженості Митного союзу на питаннях торгівлі товарами, потенційні вигоди від членства в Митному союзі для України є доволі обмеженими [115, с.21].

Серед основних переваг співробітництва з Митним союзом могли стати наступні:

1) Якщо пільгові ціни на газ розглядаються в пакеті з членством у Митному союзі, Україна могла б укласти угоду, що передбачала б зниження цін на імпорту газу. Тим не менше, Україні вдалося домовитися про внесення поправок до газових договорів щодо зниження цін, не вступаючи в Митний союз;

2) Якщо усунення російського експортного мита на нафту розглядається в пакеті з членством у Митному союзі, Україна може отримати дешевшу сирову нафту. Тим не менше, досвід Білорусі, для якої зниження, або

усунення цього мита було одним з основних економічних інтересів, показав, що експортні мита навряд чи будуть включені до угод про Митний союз;

3) значний трудовий потенціал даного регіону надасть можливість реорганізувати виробництво та покращити виробничий потенціал країн;

4) можливість врегулювання питання щодо транзиту через країни-учасниці нафти та газу до Європи;

5) можливість вирішення спірних питань щодо процедури пропуску товарів через митні кордони;

6) можливість вирішення політичних конфліктів;

7) єдиний митний тариф, який надасть змогу зменшити вартість товарів для країн;

8) спільний митний кодекс, який надасть змогу однаково тлумачити норми, щодо яких раніше виникало багато запитань;

9) збільшення інвестицій до країн та формування сприятливого інвестиційного клімату;

10) можливість отримання прибутків всіма державами;

11) сприяння підвищенню конкурентоспроможності продукції;

12) використання нових технологій у виробництві;

13) отримання значних грошових коштів до державних бюджетів [44, с.189-190].

А основними недоліками вступу України до Митного союзу Росії, Білорусі та Казахстану можна вважати наступні:

1) російський контроль над українським паливно-енергетичним комплексом;

2) обмеження аж до «втрати» національного суверенітету України;

3) жорстка, несиметрична конкуренція на внутрішньому ринку єдиного економічного простору;

4) закріплення напівсировинної орієнтації;

5) зменшення грошових надходжень до державного бюджету [44, с.190].

В той же час, якщо Україна приєднається до Митного союзу, вона скоріш за все понесе додаткові витрати. Як член СОТ, Україна зобов'язалась зв'язати імпорتنі тарифи і перегляд цих зобов'язань є теоретично можливим, але затратним, оскільки інші країни-члени СОТ мають право вимагати компенсації втрат, понесених через зміни у зобов'язаннях. Таким чином, для того, щоб оцінити витрати, які понесе Україна від приєднання до Митного союзу, необхідно зробити припущення щодо рівня імпорتنих тарифів, які застосовуватимуться у Митному союзі з Україною. Якщо буде використовуватись зв'язаний тариф України, тоді Україна не порушить своїх тарифних зобов'язань. У той же час, якщо за основу буде взятий діючий перелік тарифів Митного союзу, Україні доведеться погоджувати ці зміни з усіма зацікавленими членами СОТ та виплачувати компенсації, оскільки імпорتنі тарифи Митного союзу часто перевищують відповідні ставки зв'язаного тарифу в Україні. Крім того, вищі імпорتنі тарифи у Митному союзі означають, що Україна (в разі приєднання) зіткнеться з більш високою вартістю імпорту та змінами у регіональних торгівельних потоках на користь Росії, Білорусі та Казахстану, що може призвести до відхилень торгівлі (trade diversion). Враховуючи те, що ЄС є великим постачальником інвестиційних товарів та товарів тривалого використання в Україну, дорожчий імпорту з ЄС спричинить уповільнення темпів модернізації та перешкоджатиме довгостроковому економічному розвитку. До того ж, членство у Митному союзі з Росією, Білоруссю та Казахстаном навряд чи буде сумісне з продовженням переговорів щодо створення поглибленої ЗВТ з ЄС, оскільки Митний союз має власну Комісію, яка уповноважена проводити переговори щодо регіональної інтеграції із зовнішніми партнерами від імені держав-членів союзу. Підсумовуючи, можна сказати, що з економічної точки зору участь України у Митному союзі з Росією, Білоруссю та Казахстаном видається нераціональною [115, с.22-24; 117, с.7-8].

Отже, проблема відповідності Конституції України договорів про участь України в Митному союзі передбачає вирішення наступних проблем:

- 1) необхідність обмеження конституційних повноважень окремих органів державної влади України (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Державна митна служба України);
- 2) необхідність дотримання встановленої Конституцією України процедури прийняття рішень з певних питань;
- 3) проблема обмеження суверенітету і незалежності України як держави.

Навіть, якщо міжнародні договори про участь України в Митному союзі можуть бути визнані такими, що не відповідають Конституції України, то Конституційний Суд України зможе дати відповідь щодо їх конституційності лише після того, як такі договори будуть підписані та ратифіковані.

Таким чином, аналізуючи аргументи «за» та «проти» кожної із форм співробітництва України у митній сфері, можна зробити висновок, що поглиблена зона вільної торгівлі з Європейським Союзом є без сумніву вигіднішим варіантом, з точки зору економічних інтересів нашої країни.

Більш тісні економічні зв'язки з ЄС дозволяють отримати кращий доступ українським експортерам до багатого та густонаселеного ринку з прозорим та передбачуваним бізнес-середовищем. Крім того, запровадження поглибленої зони вільної торгівлі призведе до гармонізації регуляторного середовища в Україні, яке у свою чергу забезпечить краще бізнес-середовище, що є вкрай важливим для інвесторів та економічного розвитку в цілому. У той же час участь у Митному союзі з Росією, Білоруссю та Казахстаном може призвести лише до короткотермінових та спірних вигід в плані отримання дешевих енергоресурсів. У довгостроковій перспективі чистим результатом може бути переорієнтація торговельних потоків та уповільнена технологічна модернізація, оскільки імпорт інвестиційних товарів стане дорожчим. Щодо відносин з нещодавно створеним Митним союзом, стратегічний інтерес України полягає у тому, щоб поглиблювати зв'язки з ним в рамках зони вільної торгівлі. У своїй стратегії регіональної

інтеграції Україна може використати зарубіжний досвід, що проводить широко диверсифіковану торгівельну політику, створивши мережу різних регіональних торгівельних угод по всьому світу [115, с.22; 118, с.15].

Отже, реалізація міжнародного митного співробітництва України одночасно в Митному союзі та Європейському Союзі є несумісною. У випадку, коли Україна делегуватиме частину своїх суверенних прав Митному союзу, то це негативно вплине на реалізацію вже підписаних угод з Європейським Союзом, а також на співробітництво України з країнами-членами СОТ та вимагатиме внесення змін до чинного законодавства та Конституції України. Сьогоднішній розвиток ситуації, коли Європейський Союз та Митний союз фактично намагаються змусити Україну зробити однозначний вибір на користь співробітництва виключно з однією економічною інституцією, ставить під загрозу національну безпеку України.

Тим більше, що у Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан і перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС (зона вільної торгівлі) та Митним союзом», учасники парламентських слухань, обговоривши питання стану та перспектив розвитку економічних відносин з Європейським Союзом та Митним союзом Російської Федерації, Казахстану та Республіки Білорусь, підкреслили, що реалізація зовнішньоекономічного курсу України має базуватися на нормах Конституції України та законодавчо визначених основних засад зовнішньої політики України відповідно до міжнародних зобов'язань держави. Виходячи з того, що Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» європейська інтеграція визначається одним із головних зовнішньополітичних пріоритетів нашої держави, першочерговим завданням на найближчу перспективу є завершення переговорів та підписання угоди про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС як невід'ємної частини угоди про асоціацію з ЄС. Водночас, згідно з положеннями вищезазначеного Закону підтримка розвитку торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами на засадах взаємної вигоди

також відноситься до засадничих принципів зовнішньої політики України. Це є міцним підґрунтям для розбудови взаємодії з новоутвореним Митним союзом Білорусі, Казахстану та Росії як на багатосторонній, так і на двосторонній взаємовигідній основі. Таким чином, учасники парламентських слухань зазначають, що найбільші потенційні вигоди нашій державі принесе поєднання проведення послідовних переговорів з ЄС щодо укладення угоди про асоціацію, включаючи зону вільної торгівлі, на максимально вигідних для України умовах з одночасною активізацією економічних відносин з країнами СНД, у тому числі Митним союзом, відповідно до принципів і на умовах СОТ [122].

Таким чином, співробітництво України з Європейським Союзом та СНД у галузі митної справи полягає у його гармонійному поєднанні та наступних шляхах його удосконалення:

1) дотримання прийнятих рішень щодо євроінтеграційного напрямку розвитку міжнародних митних відносин України, у зв'язку з чим: а) забезпечити дотримання щодо євроінтеграційного напрямку співробітництва абсолютно всіх державних органів; б) з метою поглиблення торговельного та секторального співробітництва: розробити проект Закону України «Про внесення змін до Митного тарифу України, затвердженого Законом України «Про Митний тариф України» з метою приведення товарної номенклатури Митного тарифу України у відповідність з Гармонізованою системою опису та кодування товарів 2012 року та вжити заходів до реалізації Дорожньої карти з імплементації Рамкової стратегії митного співробітництва на 2012-2014 роки. [123]; в) завершити здійснення заходів щодо прийняття законодавчих, видання (прийняття) інших нормативно-правових актів, в тому числі й у галузі митної справи, передбачених Національним планом з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, затвердженим Указом Президента України від 22 квітня 2011 р. № 494 [124];

2) Україна та Європейський союз погодилися, що відповідне торговельне та митне законодавство має бути стабільним та всеосяжним, а також пропорційним, прозорим та передбачуваним, недискримінаційним, безстороннім та застосовуватись однаково та ефективно. Також Україна взяла на себе зобов'язання щодо поступового наближення згідно із визначеним графіком та переліком актів законодавства ЄС, свого митного законодавства до *acquis* ЄС;

3) активна участь України в регіональних організаціях з питань організації митної справи має забезпечувати процес подальшої трансформації системи митного регулювання в напрямку її гармонізації з міжнародними принципами організації митної справи;

4) перегляд цілей, формату та механізмів діяльності СНД з метою його максимального використання для забезпечення національних інтересів України та кожної країни-учасниці. При цьому, має бути враховано весь попередній досвід функціонування даної структури, зокрема негативний. Без запровадження зони вільної торгівлі без виключень та обмежень на основі правил СОТ ефективність СНД є дуже невисокою;

5) в умовах фрагментації пострадянського простору та створення на його теренах нових економічних і політичних структур необхідно визначити доцільність, ступінь та механізми участі України в регіональних утвореннях, виходячи з цілей та пріоритетів її зовнішньої політики. Ініціативи Росії щодо залучення України до тіснішої економічної інтеграції в рамках таких проектів, як ЄврАзЕС і ЄЕП, були і залишаються односторонньо вмотивованими політично, а не економічно. Утвердження зони вільної торгівлі на принципах СОТ – найвища планка такої інтеграції, прийнятна для України з точки зору її національних інтересів. Елементи інтеграції з пострадянськими країнами мають сенс лише тією мірою, якою вони не перешкоджають реалізації базової стратегічної мети України – вступу до ЄС та НАТО;

6) виходячи з міркувань політичної та економічної доцільності Україні варто утриматися від інтеграції в Митним союзом. Разом з тим, враховуючи наявні коопераційні зв'язки між підприємствами України та МС, необхідно докладати зусиль для поглиблення співпраці з в рамках угоди про зону вільної торгівлі СНД та секторальних проектів, що відповідатимуть національним інтересам України;

7) детально проаналізувати пропозиції Європейського Союзу щодо виконання зобов'язань, від яких залежить підписання Угоди про асоціацію та ЗВТ з Європейським Союзом та включити конкретні заходи щодо їх виконання до Плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2013 рік, у тому числі й у митній сфері;

8) нова регіональна політика України має стати одним із ключових елементів європейської та євроатлантичної стратегії нашої держави. Основними пріоритетами міжнародного співробітництва у митній сфері на регіональному рівні є: а) утвердження демократії та безпеки в регіоні, розширення взаємодії у форматі Співдружності Демократичного Вибору; б) поглиблення співпраці в рамках Організації за демократію та економічний розвиток – ГУАМ та Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), а також у форматі двостороннього співробітництва з країнами Каспійського регіону та Центральної Азії, зокрема в митній сфері; в) активна взаємодія з європейськими регіональними організаціями, реалізація багатосторонніх безпекових та економічних проектів, формування субрегіональних систем колективної безпеки в інтересах усіх держав регіону;

9) розглянути можливість започаткування (ініціатива з боку України) процесу створення зони вільної торгівлі між ЄС та МС з метою зняття питання про необхідність однозначного вибору України на користь виключно одного з економічних угруповань. Ініціювати міждержавний діалог держав-учасників Митного союзу на рівні представників влади, громадських організацій, підприємств з метою розробки спільного Плану дій

або Дорожньої карти, що сприяли би взаємній торгівлі шляхом усунення бар'єрів у торгівлі між Україною та МС;

10) проаналізувати можливість участі України в процесі створення загальноєвропейського економічного простору (між ЄС, ЄврАзЕС та Україною) за принципом «2+1» та підготувати відповідні пропозиції для розгляду Урядом України;

11) Ініціювати міжнародний діалог на рівні країн-учасників Угоди про зону вільної торгівлі СНД (ЗВТ СНД) з метою повнішого інформування зацікавлених сторін про новачі у торговельному регулюванні та з метою вироблення рішень, що сприятимуть уникненню торгових бар'єрів у торгівлі.

Висновки до розділу 3

Співробітництво України з Європейським Союзом у митній сфері є елементом не тільки першої опори Європейського Союзу, який включає митний союз, Єдиний митний тариф та спільну митну політику, але й елементом третьої – співробітництва поліцій та судових органів у кримінально-правовій сфері.

Митне співробітництво між Україною та ЄС здійснюється у наступних напрямках: 1) шляхом зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Співтовариства. Україна вживе заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведене у відповідність до законодавства Співтовариства; 2) шляхом надання Співтовариством Україні належної технічної допомоги, яка може включати зокрема: обмін експертами; завчасне надання інформації, особливо стосовно відповідного законодавства; організацію семінарів; професійну підготовку; допомогу у здійсненні перекладу законодавства Співтовариства у відповідних секторах (ч.3 ст. 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами); 3) надання взаємної допомоги у вирішенні митних питань на підставі положень

Протоколу про надання адміністративними органами взаємної допомоги у вирішенні митних питань.

На розвиток міжнародного співробітництва у сфері митних відносин з СНД прийнята Угода про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах від 15 квітня 1994 року, яка закріплює наступні форми такого співробітництва: надання свідчень, боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, передача відомостей, передача документів, обмін досвідом і надання допомоги, розслідування, експертне забезпечення діяльності митних органів, передача на запит дійсних документів здійснюється в тих випадках, коли офіційно завірених копій або фотокопій цих документів недостатньо, використання отриманих відомостей.

У процесі співробітництва України з Європейським Союзом та СНД у галузі митної справи, перед нашою державою стоїть проблема прийняття рішення на користь вступу до того чи іншого об'єднання, щодо доцільності або недоцільності участі України в Митному союзі Білорусі, Казахстану та Росії. В такому випадку, необхідно з'ясовано позитивні та негативні риси інтеграції, що постали в даний час перед Україною, а саме більш глибокої співпраці, в тому числі й у митній сфері з ЄС або вступу в Митний союз з Росією, Білоруссю та Казахстаном.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У роботі проведено комплексне дослідження співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері. Основними теоретичними висновки які досягнуті в процесі дослідження є:

1. Міжнародне митне співробітництво – це один із видів спільної діяльності держав, міжнародних митних організацій та інших суб'єктів, спрямованої на узгодження їх інтересів та досягнення спільних цілей у вирішенні особистих та спільних проблем у митній справі, на основі загально визнаних принципів і норм міжнародного права. Відповідно співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері є складовою частиною міжнародного митного співробітництва як такого, оскільки воно є ширшим за змістом та за своєю суттю охоплює більш ширші форми такого співробітництва. Саме тому, співробітництво України з міжнародними організаціями у митній сфері ми розглядаємо через призму міжнародного митного співробітництва.

2. Рівень міжнародного митного співробітництва залежить від зовнішньої політики держави. Відкрита зовнішня політика, спрямована на інтеграцію держави до світового співтовариства сприяє розвитку та поглибленню міжнародних зв'язків між країнами. Отже створення сприятливих умов для підвищення рівня міжнародного митного співробітництва є одним з пріоритетних напрямків діяльності органів державної влади. Практичні питання міжнародного митного співробітництва реалізуються в рамках правових форм співробітництва. Правові форми міжнародного митного співробітництва – це напрямки діяльності держав в сфері митної справи метою яких є усунення зайвих бар'єрів та спрощення митних процедур між країнами світу, а також гармонізація митного законодавства держав та приведення його до єдиних стандартів митного регулювання. Існують дві такі форми: багатостороннє і двостороннє співробітництво. В свою чергу, багатостороннє співробітництво поділяється на універсальне співробітництво, тобто співпраця в межах світового

співтовариства, і співпраця в межах регіону, тобто регіональне співробітництво.

3. Однією з головних правових форм міжнародного співробітництва є створення спеціальних вільних економічних зон. Найбільш повне визначення поняття, вільної зони надано в міжнародній конвенції «Про спрощення та гармонізацію митних процедур» 1973 року (так звана Конвенція Кіотто). У даному документі зазначається «...під вільною зоною слід розуміти частину території однієї держави до якої ввезені товари звичайно розглядаються як товари, які знаходяться за межами митної території по відношенню до права імпорту і не підлягає звичайному митному контролю».

4. Іншими правовими формами співробітництва України з міжнародними організаціями у митній сфері виступають спільна діяльність держав по боротьбі з контрабандою; надання преференцій та привілеїв в митних відносинах; взаємне визнання документів, які використовуються під час здійснення митного контролю та оформлення; узгоджене застосування процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, які використовуються митними органами для здійснення митних процедур; проведення інших спільних одноразових чи постійних заходів у митній сфері. У матеріалах офіційного сайту Державної митної служби України зазначається, що діяльність ДМСУ у сфері міжнародного митного співробітництва спрямована на підтримання партнерських стосунків з митними службами зарубіжних країн та забезпечення участі України в роботі міжнародних організацій. Проте, необхідним для нашої держави є збільшення присутності у митному співробітництві та розширення кола партнерів. Серед пріоритетних партнерів України в митній сфері, перш за все, слід виділити Європейський Союз та країни СНД (Росія, Білорусь, Казахстан).

5. Україна за рахунок виробничих зв'язків, успадкованих з радянських часів, передусім у сфері машинобудування, тісно економічно пов'язана з Російською Федерацією, Білоруссю та Казахстаном. Адже країни

Митного союзу для України є ключовими торгово-економічними партнерами. До того ж Верховною Радою України від 30.07.2012 року ратифіковано Договір про зону вільної торгівлі (далі – ЗВТ) в рамках Співдружності незалежних держав (далі – СНД), реалізація якого передбачає, що обсяги торгівлі України з країнами СНД зростуть більше, ніж на третину. Оскільки Росія, Білорусь та Казахстан є значними торговими партнерами України і тому необхідно проводити з ними обмірковувану митну та зовнішньоекономічну політику. Саме тому в рамках створення Митного союзу Росії, Білорусії та Казахстану постає актуальне питання про можливість вступу або впливу його на економіку України.

6. На сьогоднішній момент можна зазначити, що співробітництво України з СНД у сфері митних відносин може здійснюватися у межах чотирьох об'єднань: Економічного союзу 12 держав; Митного союзу Росії, Білорусії та Казахстану, Союзу Росії та Білорусі, Єдиного економічного простору. Європейський Союз запропонував Україні обрати між зоною вільної торгівлі з ним і вступом до Митного союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном.

7. Формування Митного союзу бере початок з середини 90-х років, коли Росія, Білорусь і Казахстан підписали угоду про створення Митного союзу, до якої в березні 1996 р. приєдналася Киргизія, а в лютому 1999 р. – Таджикистан. Відповідно до договору про поглиблення інтеграції в економічній та гуманітарній сферах від 1996 р. вищим органом Митного союзу була створена Міждержавна рада в складі глав держав, урядів, міністерств закордонних справ. У жовтні 2000 р. Митний союз було перетворено на Євразійське економічне співтовариство (ЄврАзЕС) у складі тих же п'яти країн – Росії, Білорусі, Казахстану, Киргизії і Таджикистану. Вірменія, Україна і Молдова отримали в ЄврАзЕС статус спостерігачів. Поруч із основними країнами-засновниками Митного союзу також визначаються перспективи поповнення новими членами – Киргизією, Таджикистаном і Узбекистаном. В липні 2010 року Росія, Білорусь та

Казахстан підписали договір про створення Митного союзу. Новостворений Союз повинен спростити порядок переміщення товарів між країнами, запровадження єдиного Митного кодексу надасть можливість визначення порядку транспортування нафти та автомобілів через кордон та зменшити конфліктні ситуації.

8. Розглядаючи участь у Митному союзі через призму подальшого членства в СОТ, існують певні ризики для кожної з країн-учасниць. По-перше, основним протиріччям є черговість вступу, індивідуальна або колективна подача заявки для вступу до СОТ. Якщо, колективна заявка надає певні дивіденди Білорусі та Казахстану, то вона ставить Росію в умови часткової залежності від колег по СНД. Інтеграція в СОТ у «зв'язці» Митного союзу суттєво загальмує строки вступу всіх країн-учасниць цієї організації.

9. На даному етапі функціонування Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану не вимагає дотримання єдиної митної політики від країн-учасниць. Як правило, питання щодо використання інструментів торговельного захисту повинні належати до повноважень єдиного наднаціонального інституту, який власне і створюється для того, щоб координувати спільну митну політику. Втім, у випадку з Росією, Білоруссю та Казахстаном останнє слово лишається за їх урядами. Отже, Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану не відповідає основній меті створення таких інтеграційних об'єднань. Цей союз не можна вважати навіть зоною вільної торгівлі, оскільки не відбулося скасування митних зборів на імпорتنі товари, а також не було введено в дію єдиний митний тариф.

10. Незважаючи на всю умовність назви “митний союз” для спільного інтеграційного проекту Росії, Казахстану і Білорусі, приєднання до нього України безумовно поставить хрест на її євроінтеграційних сподіваннях, навіть таких поміркованих, як зона вільної торгівлі з ЄС. Адже формування митного союзу означатиме, що Україна приєднається до

спільних зовнішніх тарифів трьох країн, торгівля яких ЄС дуже мало лібералізована.

11. 16 травня 2008 року Україна стала повноправним членом СОТ, обравши євроінтеграційний вектор розвитку економіки. Процес приєднання тривав понад 14 років. Вступ України до СОТ є об'єктивним процесом, зумовленим глобалізацією господарського розвитку сучасного світу. Це ознака інтеграції держави до світової економічної системи, використання нових конкурентних умов для виробництва і реалізації вітчизняної продукції, можливості розширення співпраці на міжнародному рівні. Разом з тим, цей процес спонукає до внутрішніх перетворень, запровадження економічних реформ, удосконалення організації господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності виробництва. З іншого боку, залежність від імпорту енергоносіїв і багатьох видів товарів, особливо високотехнологічних, свідчить про те, що Україна змушена інтегруватися у світове співтовариство. Вступ до СОТ відповідає стратегічним інтересам держави, що зумовлено експортною орієнтацією її господарства.

12. Основними принципами вступу до СОТ є: торгівля без дискримінацій, тобто взаємне надання режиму найбільшого сприяння у торгівлі товарам і послугам іноземного походження; регулювання торгівлі переважно тарифними методами; відмова від кількісних обмежень; прозорість торговельної політики; врегулювання торговельних спорів шляхом консультацій, переговорів; технічне сприяння державам, що розвиваються, з питань, які належать до компетенції СОТ. Приєднуючись до СОТ, Україна, отримала режим найбільшого сприяння і національний режим для товарів, що експортуються і імпортуються українською стороною. Крім того, Україна отримує захист від можливого застосування іноземними державами дискримінаційних податків, акцизів, митних зборів і цілий ряд інших, у тому числі і політичних, переваг, що підвищують рейтинг і престиж нашої країни, а також можливість самій впливати на розвиток механізму міжнародних економічних зв'язків.

13. Ставши членом СОТ, однієї з найбільших і впливових міжнародних економічних організацій, Україна дістала можливість не тільки брати участь в нових формах світових зовнішньоторговельних зв'язків, але і одночасно робити вплив на їх формування з урахуванням своїх національних інтересів, можливість просування своїх інтересів через участь повноправного партнера у формуванні міжнародного торговельного режиму, який охоплює все нові сфери і в перспективі може розповсюдитися також на взаємозв'язок торгівлі і екології, соціальні стандарти, електронну торгівлю.

14. Всесвітня митна організація у своєму розвитку пройшла декілька еволюційних етапів. ВМО є незалежним міждержавним органом, діяльність якого на сьогодні зосереджена в таких сферах: вирішення питань безпеки та поліпшення світової торгівлі, розвиток потенціалу національних митних служб, боротьба з підробками та контрафактом. Крім того, ВМО є єдиною міжнародною міжурядовою організацією світового масштабу створеною спеціально для організації міжнародного співробітництва в галузі митної справи та є інституційною основою такого співробітництва. Для вирішення вказаних проблем економічного характеру, перед Всесвітньою митною організацією, поставлені широкі завдання з організації міжнародного співробітництва у галузі митної справи, в тому числі стосовно розробки міжнародних митних конвенцій, спрямованих на зближення правового регулювання митних відносин, і рекомендацій по їх однаковому застосуванню та тлумаченню.

15. Співробітництво України з Європейським Союзом у митній сфері є елементом не тільки першої опори Європейського Союзу, який включає митний союз, Єдиний митний тариф та спільну митну політику, але й елементом третьої – співробітництва поліцій та судових органів у кримінально-правовій сфері.

15. Митне співробітництво між Україною та ЄС здійснюється у наступних напрямках:

1) шляхом зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Співтовариства. Україна вживе заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведене у відповідність до законодавства Співтовариства. Зокрема, приблизна адекватність законів матиме місце в таких галузях: закон про митницю, закон про компанії, закон про банківську справу, бухгалтерський облік компаній і податки, інтелектуальна власність, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції, державні закупки, охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин, навколишнє середовище, захист прав споживачів, непряме оподаткування, технічні правила і стандарти, закони та інструкції стосовно ядерної енергії, транспорт (ч.1, 2 ст. 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами);

2) шляхом надання Співтовариством Україні належної технічної допомоги, яка може включати зокрема: обмін експертами; завчасне надання інформації, особливо стосовно відповідного законодавства; організацію семінарів; професійну підготовку; допомогу у здійсненні перекладу законодавства Співтовариства у відповідних секторах (ч.3 ст. 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами);

3) надання взаємної допомоги у вирішенні митних питань на підставі положень Протоколу про надання адміністративними органами взаємної допомоги у вирішенні митних питань.

16. У процесі співробітництва України з Європейським Союзом та СНД у галузі митної справи, перед нашою державою стоїть проблема прийняття рішення на користь вступу до того чи іншого об'єднання, щодо доцільності або недоцільності участі України в Митному союзі Білорусі, Казахстану та Росії. А аргументи «за» та «проти» кожної із форм співробітництва України у митній сфері, можна зробити висновок, що поглиблена зона вільної торгівлі з

Європейським Союзом є без сумніву вигіднішим варіантом, з точки зору економічних інтересів нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вотченікова О.В. Міжнародне митне співробітництво як стратегічний напрям макроекономічного розвитку України / О.В. Вотченікова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/6403/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%203.pdf>
2. Гудов Я. Співробітництво України та Європейського Союзу в галузі митної справи / Я. Гудов // Вісник Київського нац. університету ім.Т.Г.Шевченко. Сер.: Юридичні науки. – 01/2010 . – Вип.82 . – С. 107-109.
3. Перепьолкін С.М. Міжнародно-правові аспекти митного співробітництва Європейських держав: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 [Електронний ресурс] / С.М. Перепьолкін; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2009. – 20 с.
4. Перепьолкін С.М. Міжнародно-правове забезпечення надання взаємної адміністративної допомоги з митних питань / С.М. Перепьолкін // Вісник Академії митної служби України. Серія: Право. – 2010. – № 1. – С. 65–68.
5. Борисов Г.К. Международное таможенное право. Учебное пособие / Борисов К.Г. – М.: Изд-во РУДН, 1997. – 224 с.
6. Мицик В.В. Еволюція міжнародно-правового регулювання міжнародних митних відносин / В. В. Мицик // Вісник Київського ун-ту. – Сер. суспільно-політичні науки. – 1991. – № 4. – С. 62–67.
7. Сандровский К.К. Международное таможенное право: учебник. – 2 е изд., испр. / К.К. Сандровский. – К.: Знання, КОО, 2001. – 461 с.
8. Международная торговля, экономическая безопасность и таможенные преступления: Науч.-практ. и учеб. пособие / Под ред. Г. Г. Мокрова. – М.: Юркнига, 2004. – 254 с.

9. Сандровский К.К. Таможенное право в Украине: национальное и международное / Константин Константинович Сандровский. – К.: Вентури, 2000. – 208 с.

10. Ківалов С.В. Митна політика України: Підруч. для юрид. спец. вищ. навч. закл. / С.В. Ківалов, Б.В. Кормич. – О.: Юридична література, 2001. – 254с.

11. Філіпенко Т.В. Правові форми співробітництва в галузі вдосконалення митного законодавства України / Т.В. Філіпенко, В.В. Філатов // Митна справа. – 2009. – № 6. – С. 28-34.

12. Український прорив: для людей, а не політиків: Програма діяльності Кабінету Міністрів України: від 16 січ. 2008 р. №14 (14-2008п). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0001120-08>.

13. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки Указ Президента України: від 28 квіт. 2004 р. № 493/2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=493%2F2004&myid=dCCMfOm7xBWMqjUEZiwqiQoEHdlYAsFggkRbI1c>.

14. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету міністрів України: від 21 лип. 2006 р. № 1001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP061001.html.

15. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України: від 12 лют. 2007 р. № 105/2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=105%2F2007>.

16. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

17. Положення про Державну митну службу України від 12 травня 2011 року № 582/2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа:

http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2855334&cat_id=292229

18. Положення про Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва Державної митної служби України від 25 березня 2011 року №252. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://document.ua/pro-vnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-departament-rozvitku-m-doc111240.html>

19. «Обличчям до людей»: Концепція реформування діяльності митної служби України від 29 жовтня 2010 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2213039&cat_id=2213024

20. Комзюк В. Т. Завдання та принципи діяльності митних органів України та спеціалізованих митних установ / В.Т. Камзюк // Право і Безпека. – № 1 (43). – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2012_1/PB-1/PB-1_20.pdf

21. Пасічна О.П. Вітчизняна митно-тарифна політика в умовах глобалізації у контексті норм та правил ГАТТ/СОТ / О.П. Пасічна // Митна безпека, серія «Економіка». – 2010. – № 1. – С. 84 – 91.

22. Лубкей Н. Державна митна служба України проблеми реалізації фіскальних та регулюючих повноважень / Н. Лубкей // Вісник ТНЕУ. – № 1. – 2009. – С.126-135.

23. Про міжнародні договори: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

24. Філатов В. В. Міжнародні угоди України в сфері митної справи / В. В. Філатов // Держава і право: зб. наук. пр. – К., 2008. – № 42. – С. 526–531.
25. Ершов, А. Д. Международные таможенные отношения [Текст]: учеб. пособие / А. Д. Ершов. – СПб.: ИВЭСЭП, 2000. – 207 с.
26. Международное торговое право. Некоторые вопросы теории и практики: Сборник статей / Под ред.: Лисовский В. М.: Междунар. отношения, 1979. – 269 с.
27. Опришко В.Ф. Міжнародне економічне право. Підручник. – Видання друге, перероблене і доповнене. – К.: КНЕУ, 2003. – 311 с.
28. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643
29. Про принципи створення та функціонування спеціальних (митних) економічних зон: Закон України від 13 жовтня 1992 року № 2673-ХІІ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1048-12>
30. Митне регулювання в ЄС та Україні: порівняльно-правове дослідження: Науково-практичний посібник / В.Мароха, Н.Олійник, О.Омельченко, О.Полонський, О.Ропотан. – К., ТОВ «Ніка-Прінт», 2005. – 832 с.
31. Угода про створення зони вільної торгівлі між країнами-членами СНД від 15 квітня 1994 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_051
32. Перелік міжнародних договорів України з питань співробітництва у митній сфері (станом на 18 січня 2012 року) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article;jsessionid=95FFC324437729544674325E124230D7?art_id=1817134&cat_id=1342742

33. Митний кодекс ЄС від 12 жовтня 1992 року № 2913/92. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_742/page4

34. Коваленко В.В. Про стан боротьби з контрабандою та заходи протидії щодо її вчинення / В.В. Коваленко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2002_1/kovalenko.htm

35. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 9 червня 1977 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_926

36. Коментар до Митного кодексу України / За ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського. – К.: Юстініан, 2004. – 721 с.

37. Международное право в документах: Учеб. пособие / Блатова Н.Т., Мелков Г.М. – М.: Центр учеб. и проф.лит, 2000. – 824 с.

38. Угода про Правила визначення походження товарів країн, що розвиваються, при наданні тарифних преференцій у рамках Загальної системи преференцій від 12 квітня 19996 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_513

39. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций от 24 октября 1970 года. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_569

40. Конференция по торговле и развитию (ЮНКТАД) от 1964 года. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://www.un.org/ru/ga/unctad/>

41. Буваева Н. Э. Деятельность Всемирной таможенной организации по сближению национальных правовых систем в области таможенного дела: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата

юридических наук. Специальность 12.00.10. – Международное право; Европейское право / Н. Э. Буваева; Науч. рук. Р. А. Каламкарян. – М., 2007. – 24 с.

42. Новикова М.В. Проблемні аспекти діяльності міжнародних організацій в умовах глобалізації / М.В. Новикова, Л.В. Лавренюк // Економічний простір: Зб.наук.пр. – №14. Дніпропетровськ: 2008. – С. 13-20.

43. Осадча Н. В. Вплив Митного союзу Росії, Білорусії та Казахстану на зовнішньоекономічну діяльність України [Текст] / Н. В. Осадча // Економіка промисловості. – 2010. – № 3. – С. 9-20.

44. Осадча Н. В. Вплив митного Союзу Росії, Білорусі та Казахстану на зовнішньоекономічну діяльність України / Н. В. Осадча. // Економічні інновації. – Випуск 47. – 2012. – С .178-197.

45. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Підручник [Текст] / О.П. Гребельник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 696 с.

46. Ківалов С. В. Всесвітня митна організація: історія та сучасність / С.В. Ківалов // Митна справа. – 2009. – № 6. – С. 3-9.

47. Международное торговое право. Некоторые вопросы теории и практики: Сб. статей / Под ред. В. Лисовского. - М., 1979. – 511 с.

48. Перепьолкін С.М. Міжнародні митні організації / С.М. Перепьолкін // Митна справа. – 2011. – № 5. – С. 27–32.

49. Bureau International des Tarifs Douaniers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bitd.org/MembreStates.aspx>. – Pays Membres.

50. Історія створення та діяльності Всесвітньої митної організації (ВМО) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://www.dpcustoms.com.ua/downloads/VMO.pdf>

51. Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва 1950 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_184

52. World Customs Organization. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://www.wcoomd.org/>
53. Всесвітня митна організація. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
54. Розвиток Всесвітньої Митної Організації та відносин Україна – ВМО. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://www.customs.lg.ua/content/view/829/2/>
55. Всемирная таможенная организация: Коммюнике, приуроченное к открытию саммита Большой двадцатки, посвященного проблемам мирового финансового кризиса от 2009 года. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://www.wcoomd.org/en/topics/key-issues/~/_media/E7CF1749DF754A479447AEA7C1D31547.ashx
56. Духневич А.В. Світова організація торгівлі (СОТ) – основа правової системи міжнародної торгівлі / А.В. Духневич // Часопис Академії адвокатури України. – №8 (3). – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/Chaau/2010-3/10davsmt.pdf>
57. Терещенко С.С. Генеральна угода з тарифів і торгівлі в контексті визначення митної вартості / С.С. Терещенко, С.В. Галько // Вісник КНТЕУ. – № 6. – 2009. – С.21-30.
58. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) від 30 жовтня 1947 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_264
59. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО. Інтеграційні перспективи України. – Інститут Євро-Атлантичного співробітництва: Видання 3-тє, доповнене та перероб.: К., 2007. – 88 с.
60. Бережнюк І. Г. Інституціональна імплементація міжнародних стандартів у національні системи митного регулювання / І. Г. Бережнюк А.І. Кредісов // Митна безпека. – 2010. – № 1. – Серія «Економіка». – С.14-23.

61. Угода про заснування Світової організації торгівлі 15 квітня 1994 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_342
62. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 року від 15 квітня 1994 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_003
63. Шмігельська З.К. СОТ і її роль у процесі глобалізації / З.К. Шмігельська // Вісник Університету Банківської справи Національного Банку України. – 2011. – №2 (11). – С.44-48.
64. Членство України у СОТ: нові можливості та виклики для бізнес-асоціацій / Серія «Школа професійної освіти для бізнес-асоціацій. Модуль G: бізнес-асоціації та СОТ» / За заг. ред. Д.В.Ляпіна, Авт.: Ляпін Д.В., Мовчан В.М. та інші. – К.: Ін-т власності і свободи; LAT&K, 2010. – 104 с.
65. Вельяминов Г.М. Международное экономическое право и процесс (Академический курс): Учебник / М.: Волтерс Клувер, 2004. – 496 с.
66. Членство України в СОТ: огляд зобов'язань та коментарі до них. – Інститут економічних досліджень та політичних консультацій на замовлення USAID/TIBA. – К., 2008. – 35с.
67. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: Монографія / Кер. авт.кол і наук. ред. Т. М. Циганкова. – К.: КНЕУ, 2003. – 660 с.
68. Домовленість про правила і процедури врегулювання суперечок СОТ від 15 квітня 1994 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_019
69. Духневич А. В. Механізм врегулювання суперечок у рамках Світової організації торгівлі / А.В. Духневич // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – Серія: Юридичні науки. – №25. – С.9-14.

70. Угода про застосування Статті VI Генеральної угоди з тарифів та торгівлі 1994 року від 15 квітня 1994 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_010

71. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до СОТ: Закон України від 10 квітня 2008 року № 250-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/250-17>

72. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

73. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>

74. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12/page2>

75. Регіональний навчальний центр Європейського регіону Всесвітньої митної організації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://amsu.dp.ua/m203/>

76. Меморандум про взаєморозуміння між Державною митною службою України та Всесвітньою митною організацією щодо офіційного створення її Регіонального навчального центру від 26 червня 2010 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://amsu.dp.ua/m203/>

77. Про внесення змін до Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур»: Закон від 15 лютого 2011 року № 3018-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3018-17>

78. Всесвітня митна організація: історія та сучасність. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web_alldocs/DocQWB25

79. Кобута І., Жигadlo В., Лужанська Т. Один рік України у СОТ / За ред.. Марчіна Свенціцькі. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2009. – 44 с.

80. Кобута І., Жигadlo В., Лужанська Т. Другий рік України у СОТ: тенденції у зовнішній торгівлі товарами та аналіз виконання зобов'язань/ За ред.. Марчіна Свенціцькі. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 80 с.

81. Про утворення Центру обробки запитів країн - членів Світової організації торгівлі і Світової організації торгівлі та їх інформування: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 травня 2005 р. № 408. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/408-2005-%D0%BF>

82. Перепьолкін С.М. Еволюція європейського міждержавного митного співробітництва / С.М. Перепьолкін // Вісник Харківського Університету внутрішніх справ. – 2007. – Вип. 37. – С. 244–251.

83. Дегтяр Г.О. ГУАМ: історично-правовий аспект становлення та діяльності / Г.О. Дегтяр // Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. Збірник наукових праць. – Право. – Вип. 9. – 2007. – С.155-159.

84. Палагнюк Ю.В. Європейський Союз: історія формування, проблеми та перспективи розвитку на сучасному етапі / В.Ю. Палагнюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/252/7.pdf>

85. Договір об утворенні Європейського об'єднання вугля і стали від 18 квітня 1951 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_026

86. Право Європейського Союзу: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.А. Петрова. – 2-ге вид. – К.: Істина, 2009. – 376 с.
87. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
88. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами 14 червня 1994 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012/page2
89. Регламент (ЄС) № 450/2008 Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 року про встановлення Митного кодексу Співтовариства (Модернізованого Митного кодексу). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: kompmp.rada.gov.ua/kompmp/doccatalog/document?id=47254
90. Ченцов В. В. Особливості державного управління митними органами в Європейському Союзі: структурно-функціональний аналіз / В.В. Ченцов // Теорія та практика державного управління. – Вип. 2 (25). – 2009. – С.1-8.
91. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25 березня 1957 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_017
92. Право Європейського Союзу. Особлива частина: Навч. посібн. / За ред. М.Р. Аракеяна, О.К. Вишнякова. – К.: Істина, 2010. – 528 с.
93. Ченцов В. В. Механізми державного управління митною справою ЄС та України: порівняльний аналіз / В.В. Ченцов // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2012. Вип. 3(14). – С.72-81.
94. Пасічник А. М., Кузнецов О. П., Полока С. О. Нова комп'ютеризована транзитна система ЄС: проблеми та перспективи для України. / А.М. Пасічник, О.П. Кузнецов, С.О. Полока // Вісник Академії

митної служби України. – Серія: «Технічні науки». – № 1 (45). – 2011 – С.5-11.

95. Додін Є.В. Міжнародне співробітництво у боротьбі з контрабандою та митними правопорушеннями / Є.В. Додін // Митна справа. – №5(77). – 2011. – С.3-26.

96. Європейський Союз: політика, економіка, право. Навчальний посібник / За ред. д-ра іст. наук Н.В.Антонюк, канд. юрид. наук М.М.Микієвича. – Львів, 2005 – 532 с.

97. Перепьолкін С.М. Міжнародне співробітництво України та Європейського Союзу в галузі митної справи / С.М. Перепьолкін // Митна справа. – 2006. – № 6. – С. 23–26.

98. Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2007-2013. Переклад остаточної версії програми, затвердженої рішенням Європейської Комісії № К (2008) 6411 від 6 листопада 2008 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://www.pl-by-ua.eu/upload/ua/PL-BY-UA_ukr.pdf

99. Медвідь Ю. О. Впровадження досвіду країн ЄС та СНД у сфері митного пост-аудиту в Україні в контексті спрощення митних процедур / Ю. О. Медвідь // Митна безпека. – 2012. – №1-2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mbez/econ/2012_1-2/17.pdf

100. Угода про створення Співдружності Незалежних Держав від 8 грудня 1991 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_077

101. Статут Співдружності Незалежних Держав від 22 січня 1993 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_033

102. Угода про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах від 15 квітня 1994 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_222

103. Рішення про Основи митних законодавств держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 10 лютого 1995 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_509/page

104. Суворов В.В. Східноєвропейський регіональний вектор трансформації системи митної справи в Україні / В.В. Суворов // Науковий вісник НГУ. – 2011. – № 3. – С. 114-118.

105. Таможенный союз Беларуси, Казахстана и России: состояние, проблемы, перспективы: монография / Под общ. ред. Б.К. Султанова. – Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2009. – 368 с.

106. Договор о Таможенном союзе и Едином экономическом пространстве от 26 февраля 1999 года. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=31914>

107. Бакаева О.Ю. Таможенный Союз России, Белоруссии и Казахстана: этапы становления и организационно-правовые основы / О.Ю. Бакаева // Таможенный союз России, Белоруссии и Казахстана: проблемы становления и перспективы развития: Материалы междунар. науч.-практич. конференции. Саратов: Издательство «Саратовский источник», 2012. – С.5-13.

108. Единый таможенный тариф Таможенного союза Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации (ЕТТ) от 27 ноября 2009 года. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до документа: <http://www.tsouz.ru/db/ettr/tnved /Pages/default.aspx>.

109. Договор о Таможенном кодексе таможенного союза – [Електронний ресурс] – Режим доступу до документа: <http://www.tsouz.ru/Docs/Kodeks1/Pages/default.aspx>.

110. Кобута, І. В. Можливі наслідки для АПК від інтеграції України до Митного союзу Росії, Білорусі, Казахстану / І. В. Кобута // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 33-39.

111. Статут Організації Чорноморського економічного співробітництва від 5 червня 1998 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до документа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_009

112. Експертна доповідь «Україна в 2006 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку» підготовлена в рамках виконання Розпорядження Президента України від 6 травня 2006 року № 66/2006-рп «Про підготовку щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України». – [Електронний ресурс] – Режим доступу до документа: <http://old.niss.gov.ua/book/DOPOVID07/Dopovid-Rozd-7.pdf>

113. Рекомендації учасників першого сесійного засідання Робочої групи «Україна-ЄС: на шляху до політичної асоціації». – [Електронний ресурс] – Режим доступу до документа: <http://www.niss.gov.ua/articles/1095/>

114. Угода про асоціацію Україна-ЄС: дороговказ реформ. Олександр Сушко, Ольга Зелінська, Роберт Хорольський, Вероніка Мовчан, Ірина Солоненко, Вікторія Гуменюк, Вадим Трюхан / Аналітичну доповідь. Серія «Політична освіта» Фонд Конрада Аденауера. – К., 2012. – 53 с.

115. Бураковський І. Зона вільної торгівлі з ЄС та Митний Союз з Росією, Білоруссю та Казахстаном: чи можлива інтеграція України в обидва об'єднання одночасно / І. Бураковський, В. Мовчан // International Review. – № 2(14).– липень 2010. – С.17-30.

116. Рада Європи (ЄС) № 732/2008 від 22 липня 2008 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://ec.europa.eu/trade/wider-agenda/development/generalised-system-of-preferences/>.

117. Мовчан В. Консультативна робота РР/02/2010 «Торговельна політика України: Стратегічні аспекти та наступні кроки, які треба здійснити» / В. Мовчан, Р. Джуччі, К. Куценко. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Німецька консультативна група – К., 2010. – 15 с.

118. Мовчан В.М. Багатовекторність зовнішньоекономічної політики як стратегічний вибір України / В.М. Мовчан, К.І. Куценко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право: Науковий журнал. – 2010. – № 3. – С. 10-16.

119. Рамкова стратегія митного співробітництва між Україною та ЄС. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=3457996&cat_id=296951

120. Недоцільність участі України в митному союзі Білорусі, Казахстану та Росії: експертна аргументація: аналітична записка / Бураковський Ігор, Гончар Михайло, Мовчан Вероніка, Хоролський Роберт // Міжнародний фонд «Відродження». – Київ, 2011. – 21 с.

121. Конституція України від 28 червня 1996 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

122. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан і перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС (зона вільної торгівлі) та Митним союзом» 19 травня 2011 року № 3400-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3400-vi>

123. Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2013 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2013 року № 73-р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/73-2013-%D1%80>

124. Про Національний план з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Указ Президента України від 22 квітня 2011 року № 494/2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/494/2011>

125. Тінтулов Ю. В. Державне регулювання АПК України в умовах членства в СОТ : монографія / Ю. В. Тінтулов. - О.: Пальміра, 2010. — 127 с.

126. 4. Булана О. Т. Державна підтримка підприємств реального сектора економіки в Україні в умовах її інтеграції у СОТ і ЄС / О. Т. Булана // Економіка України. — 2011. — № 2. — С. 68—78.5